

ODEZWA KURATORA

DO NAUCZYCIELSTWA, MŁODZIEŻY i URZĘDNIKÓW ADMINISTRACJI
SZKOLNEJ

Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Dzień 12 maja — pierwsza rocznica śmierci Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego — to przede wszystkim dzień pełen wstrząsających wspomnień o ostatnich chwilach i pogrzebie Wielkiego Wychowawcy Narodu i Ojca młodzieży. Ten ogromny żal i ból, jaki nas przejął rok temu, odnawia się z nową siłą dzisiaj, gdy Serce Jego składa Polska u stóp Matki w mauzoleum wileńskiego cmentarza na Rossie. W żałobnych tych uroczystościach biorą także udział przedstawiciele nauczycielstwa i młodzieży Okręgu. My, którzy pozostajemy przy warsztatach pracy, wysłuchajmy w skupieniu wyjątków z pism, mów i rozkazów Marszałka, a gdy uderzy godzina 13-ta i na Rossie spocznie Jego Serce, niech wszystkie nasze serca uderzą jednym rytmem głębokiego hołdu oddanego Temu, Którego Imię wyraża historję Nieśmiertelnego Czynu i jest symbolem Odrodzonej Polski, a Który, choć umarł „jest... żywy i żyje wśród nas i prawda śmierci okrutna, prawda śmierci potężna, nie istnieje dla niego... — jest nie tylko z naszym pokoleniem, lecz i z tymi, którzy nadejdą... jako Król-Duch“.

Romuald Petrykowski

Kurator Okręgu Szkolnego Brzeskiego

32.

KURATOR JUM**Okręgu Szkolnego Brzeskiego**

Dnia 27 kwietnia 1936 r. Nr. II-9421|36.

Uroczystości żałobne w dniu 12 maja 1936 r.

W dniu 12 maja, w rocznicę śmierci Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego. Główne uroczystości żałobne odbędą się w Wilnie, w związku z przeniesieniem Serca Wielkiego Marszałka z kościoła Ostrobramskiego do mauzoleum na cmentarzu Rossa, oraz w Krakowie, w miejscu wiecznego spoczynku Marszałka Piłsudskiego. W uroczystościach tych weźmie udział delegacja młodzieży okręgu pod opieką nauczycieli, zabierając ze sobą do Wilna sztandary szkolne okryte krepą. W sprawie organizacji delegacji otrzymają szkoły osobne zarządzenia.

Dzień 12 maja na skutek decyzji Pana Ministra będzie wolny od nauki, a młodzież szkolna weźmie udział w nabożeństwach żałobnych, organizowanych w ramach ogólnych uroczystości żałobnych,—a tam, gdzie takich nabożeństw nie będzie — w szkolnych nabożeństwach żałobnych.

Po nabożeństwach we wszystkich szkołach należy zorganizować specjalne akademje żałobne, których program winien obejmować jedynie odśpiewanie (bez muzyki) Hymnu Narodowego i Marsza I Brygady i odczytanie wyjątków z pism, mów i rozkazów Marszałka Piłsudskiego wybranych przez dyrekcje wzgl. kierownictwa szkół. O godz. 13-ej, w której się przewiduje złożenie Serca Marszałka do mauzoleum, nastąpi powszechna trzyminutowa cisza.

W dniu 12 maja na wszystkich budynkach szkolnych należy wywiesić czarne flagi, a tam gdzie to się okaże niemożliwe — flagi państwowe opuszczone do połowy masztu i okryte krepą.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) **R. Petrykowski.**

33.

MINISTERSTWO**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**

Dnia 21 marca 1936 r. (Nr. I. P-2540|56|36).

Potwierdzenie ważności legitymacyj szkolnych i podawanie miejsca zamieszkania.

I. Jak wynika z pisma Ministerstwa Komunikacji z dnia 11.III.1936 r. Nr. HO. II-24|49 wielu uczniów kursów dokształcających okazuje przy przejazdach kolejowych legitymacje niepo-

twierdzone na żaden miesiąc, oświadczając, że w danym miesiącu zapisani zostali na Kurs i otrzymają potwierdzenie ważności legitymacyj dopiero w końcu miesiąca, jeżeli okaże się, że będą uczęszczali na wykłady.

Powyższy sposób wystawiania legitymacyj szkolnych przez dyrekcje i kierownictwa szkół i kursów, których uczniom przysługują legitymacje szkolne wzoru Nr. 1—b (lub wzoru Nr.1—c), nie znajduje uzasadnienia na gruncie właściwej interpretacji odnośnych przepisów. Stosownie bowiem do postanowień ustępu VI okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 77 z dnia 6.IX.1935 r. o legitymacjach szkolnych i ulgach kolejowych dla młodzieży szkolnej*) (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 8, poz. 158), odpowiadających przepisom taryfowym (TO. II. § 61, pkt. 4|5)—ważność legitymacyj na miesiąc następny stwierdza się w ostatnim tygodniu każdego upływającego miesiąca przez odcisnięcie pieczęci szkolnej w przeznaczonej na to rubryce legitymacji, przyczem z brzmienia odpowiednich rubryk legitymacji wynika, że legitymacja, nie posiadająca odcisniętej pieczęci w rubryce miesiąca, nie jest na dany miesiąc ważna.

Ważność legitymacji szkolnej na miesiąc, w którym uczeń zapisał się na kurs, musi więc być potwierdzona także zapomocą odcisnięcia na legitymacji pieczęci szkolnej w rubryce danego miesiąca, co powinno być dokonane przez szkołę równocześnie z wydaniem legitymacji.

Legitymacje, wydane bez opieczętowanej rubryki miesiąca wydania nie są ważne i legitymacyj takich władze kolejowe bezzwłędnie honorować nie będą.

W związku z powyższem Ministerstwo W. R. i O. P. zaleca dyrekcjom i kierownictwom szkół i kursów jak najdokładniejsze zapoznanie się z przepisami, dotyczącymi legitymacyj szkolnych, aby przez wadliwe wystawienie legitymacji nie narażać młodzieży na przykrości i nieoczekiwane wydatki w razie zakwestjonowania ważności legitymacji przez służbę kolejową, jak również, aby nie stwarzać podatnego pola do możliwych nadużyć.

II. Przy przejazdach uczącej się młodzieży za biletami szkolnymi dość często wynikają nieporozumienia, polegające na tem, że wielu z pośród uczniów posiada nieprawidłowo wystawione legitymacje szkolne w odniesieniu do miejsca zamieszkania, co w konsekwencji jest powodem sporządzania protokółów i prowadzenia zbędnej korespondencji z tytułu biletów szkolnych w danej relacji (Taryfa osobowa Cz. II. § 61, punkt 5).

Ministerstwo W. R. i O. P.—zgodnie z życzeniem Ministerstwa Komunikacji z 14.III.1936 r.

*) vide Dz. Urz. K. O. S. B. Nr. 8-(106), poz. 49.

Nr. HO. II-24/54. — poleca wezwać uczącą się młodzież, ażeby zmianę miejscowości zamieszkania niezwłocznie zgłaszała Kierownictwu szkoły, a to w celu dokonania przez uczelnię odnośnego sprostowania w legitymacji szkolnej, uprawniającej do nabywania ulgowych biletów miesięcznych.

Naczelnik Wydziału
(—) **Kazimierz Dubiel.**

KURATORJUM
Okręgu Szkolnego Brzeskiego

Dnia 17 kwietnia 1936 r. Nr. O-6741/36.

do wiadomości i wykonania.

Naczelnik Wydziału
(—) **J. Wilk.**

34.

KURATORJUM
Okręgu Szkolnego Brzeskiego

Dnia 17 kwietnia 1936 r. Nr. O 7147/36.

Zwalczanie jaglicy w szkołach powszechnych.

Podając do wiadomości pismo okólne Ministerstwa Opieki Społecznej z dnia 15 stycznia 1936 r, Nr. Zn 3c|2-6 w sprawie zwalczania jaglicy w szkołach powszechnych — na podstawie Zarządzenia Ministerstwa W.R. i O.P. z dn. 26.III 1936 Nr. I W. F. 573|36 polecam Inspektorom Szkolnym, Kierownikom szkół powszechnych oraz Nauczycielom kierującym:

1) Współdziałać z organami służby zdrowia w akcji zwalczania jaglicy w szkołach, a w szczególności ułatwiać zorganizowanie badań stanu oczów dzieci przez lekarzy przychodni przeciwjagliczych.

2) Zwracać uwagę na to, by dzieci, uznane za chore lub podejrzane o jaglicę, zastosowały się do wskazówek lekarzy i poddały się systematycznemu leczeniu.

P. P. Inspektorzy szkolni, po dokładnem zapoznaniu się ze sprawozdaniami lekarzy powiatowych o wyniku omawianych badań, winni przesłać je do Kuratorjum przed dniem 1 września wraz z wszelkimi innymi sprawozdaniami lekarzy, sprawujących opiekę higieniczno-lekarską nad szkołami powszechnymi.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) **R. Petrykowski.**

Pismo okólne

Ministerstwa Opieki Społecznej

z dnia 15 stycznia 1936 r. Nr. Zn 3c|2-6

w sprawie zwalczania jaglicy w szkołach powszechnych.

Do Panów Wojewodów.

1) Ministerstwo Opieki Społecznej stwierdziło, że wskutek braku opieki higieniczno-lekarskiej w wielu publicznych i prywatnych szkołach powszechnych nie są prowadzone badania ogólne, a w szczególności badania stanu oczów, i wskutek tego dzieci chore na jaglicę i podejrzane o nią nie są poddawane leczeniu i nie pozostają pod opieką sanitarną (art. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o zwalczaniu jaglicy (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 333) oraz §§ 6,7 i 14 przepisów zapobiegawczych przeciw szerzeniu się chorób zakaźnych przez szkoły i zakłady wychowawcze (Biul. Dyr. St. Zdr. Nr. 2 z 1918 r.).

2) Ministerstwo Opieki Społecznej prosi Pana Wojewodę o polecenie lekarzom powiatowym, aby w szkołach powszechnych, nieodwiedzanych zupełnie przez lekarzy, zorganizowali badanie stanu oczów z pomocą lekarzy przychodni przeciwjagliczych w dostępnym zasięgu działania przychodni, t. j. w szkołach, znajdujących się w promieniu 5-8 klm. od przychodni.

3) Badania powyższe powinny być przeprowadzone na miejscu w szkołach najdalej do dnia 30 czerwca 1936 r.

4) Lekarze przychodni powinni z wyniku przeprowadzonych przez siebie badań sporządzić sprawozdania, zawierające: 1) nazwę i adres szkoły, 2) ogólną liczbę dzieci w szkole, 3) liczbę dzieci zbadanych, 4) liczbę dzieci chorych na jaglicę, 5) liczbę dzieci podejrzanych o jaglicę i 6) ogólne uwagi i spostrzeżenia. Sprawozdania te należy dołączyć do sprawozdania z ogólnej działalności przychodni za II kwartał roku sprawozdawczego 1936. Lekarz powiatowy o wynikach tych badań powinien zawiadomić inspektora szkolnego.

5) Ministerstwo Opieki Społecznej skłonne jest udzielić Panu Wojewodzie pewnego kredytu na zorganizowanie tych badań, przytem wysokość zapomogi na dodatkowe wynagrodzenie lekarzy przychodni za te czynności z tego funduszu nie może przekraczać 100 zł. na jednego lekarza, i prosi o wystąpienie z umotywowanymi wnioskami co do potrzebnych kredytów.

6) Jednocześnie Ministerstwo prosi Pana Wojewodę o polecenie lekarzom powiatowym, aby zażądali od lekarzy, sprawujących opiekę higieniczno-lekarską nad szkołami powszechnymi, składania w terminie do dnia 15 lipca każdego roku sprawozdań o stanie jaglicy w szko-

łach w sposób, określony wyżej w ust. (4) instrukcji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1924 r. Nr. 15105-1 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1925 r. Nr. 3, poz. 34). Sprawozdania te po ich wykorzystaniu należy przesłać Ministerstwu Opieki Społecznej.

Dyrektor Departamentu

(—) **Dr. J. Adamski.**

35.

KURATOR

Okręgu Szkolnego Brzeskiego

ZARZĄDZENIE

z dnia 21 kwietnia 1936 r. (Nr. BP 8384/36),

w sprawie Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów na stanowiska III kategorii w państwowej służbie administracyjnej na Okrąg Szkolny Brzeski.

Na zasadzie § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 maja 1925 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska III kategorii w państwowej służbie administracyjnej (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 424) ustanawiam na okres czasu od dnia 1-go stycznia 1936 roku do dnia 31 grudnia 1937 r. Komisję Egzaminacyjną przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego w następującym składzie:

przewodniczący: p. Jan Wilk, naczelnik

Wydziału,

zastępca przewodniczącego: p. Cezary Cichowicz, Naczelnik Biura Personalnego,

komisarze egzaminacyjni:

p. Paweł Gładysz, podinspektor szkolny w Brześciu n|B.,

p. Stanisław Petrajtis, referendarz,

p. Stanisław Zawadzki, referendarz,

p. Michał Kucewicz, kierownik rachuby.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) **R. Petrykowski.**

36.

KURATOR

Okręgu Szkolnego Brzeskiego

dnia 22 kwietnia 1936 r. Nr. OP—6938/36.

Kursy i konferencje wakacyjne oświaty pozaszkolnej.

W czasie od 2 do 16 lipca 1936 roku Kuratorjum zamierza zorganizować dwa równoległe 2-tygodniowe kursy oświatowo-pozaszkolne w Białowieży.

Kursy te będą poświęcone zagadnieniom świetlicowym ze specjalnym potraktowaniem działów chóralnego i teatralnego.

W czasie trwania kursów przewidziane są krótkie wycieczki

W szczególności na program kursów wakacyjnych złożą się:

I. Zagadnienia informacyjno-regjonalne:

1) Okręg Szkolny Brzeski pod względem narodowościowym, społeczno-gospodarczym ze specjalnym wyodrębnieniem ciekawszych regionów.

II. Zagadnienia ogólnooświatowe:

1) Podstawy psychologiczne i socjologiczne grupy społecznej na tle celów, zadań i organizacji o. p.

2) Znajomość środowiska jako podstawa planu pracy oświatowej.

3) Wybrane formy oświaty pozaszkolnej.

III. Zagadnienia świetlicowe:

1) Postulaty i trudności w dziedzinie pracy świetlicowej.

2) Co to jest świetlica i jakie ma zadania?

3) Dziedziny pracy świetlicowej:

a) Śpiew chóralny powszechny i muzyka w świetlicy.

b) Gry i zabawy w świetlicy.

c) Teatr ludowy w świetlicy.

d) Książka w świetlicy.

e) Czasopismo w świetlicy.

f) Doksztalcanie i samoksztalcanie w świetlicy.

g) Poradnictwo w świetlicy (komisje inform.-dor.).

h) Zajęcia praktyczne w świetlicy.

4) Organizacja świetlicy: typy świetlic, regulamin program pracy, dzienny plan zajęć, dziennik zajęć, sprawozdanie, urządzenie wewnętrzne.

IV. Hospitacje i zajęcia praktyczne — wieczory świetlicowe:

V. Wycieczka do Puszczy Białowieskiej.

W kursach oświatowo-pozaszkolnych mogą brać udział jedynie czynni pracownicy oświatowi. Uczestnictwo w kursach jest bezpłatne.

Koszty internatu i wyżywienia na miejscu nie przekroczą 2 zł. dziennie.

Zamierzający korzystać z internatu przywiozą własną pościel.

Zgłoszenie na kurs winno nastąpić za pośrednictwem właściwego Inspektora Szkolnego do Kuratorjum w terminie do 20 maja b. r.

O przyjęciu na kurs zgłaszający się zostanie powiadomiony bezpośrednio.

W zgłoszeniu należy podać dokładnie imię i nazwisko, stanowisko służbowe formę prowadzo-

nej w bieżącym r. szk. pracy oświatowo-pozaszkolnej oraz dokładny adres.

Panów Inspektorów proszę o wyjednanie przyjętym na kurs uczestnikom z sum. przeznaczonych na oświatę pozaszkolną, zwrotu kosztów przejazdu w obie strony, a gdzie to będzie możliwe—również i zasiłków na częściowe pokrycie kosztów utrzymania.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) R. Petrykowski.

K O M U N I K A T Y.

Plan uroczystości złożenia hołdu Sercu Marszałka Piłsudskiego przez młodzież szkolną w Wilnie.

Poniedziałek, dnia 11.V.36 r. **godz. 9 — 11** nabożeństwo szkolne w kościele św. Teresy (chwilowe miejsce złożenia Serca Marszałka)—dla delegacji przybyłych i pocztów sztandarowych szkół wileńskich, **godz. 11 — 13** udanie się na Rossę dla złożenia kwiatów na grobach obrońców Wilna, leżących wózków Mauzoleum Marszałka;

godz. 16—19—w parku sportowym zbiórka wszystkich delegacji i szkół wileńskich dla wysłuchania przemówienia, oraz będą wyświetlane filmy w kinach o życiu Marszałka.

Wtorek, dnia 12.V.36 r. udział w ogólnych uroczystościach przeniesienia Serca Marszałka na Rossę według programu który ustali ogólny Komitet.

Środa, dnia 13.V.36 r. 8 — 17 zwiedzanie Wilna przez przybyłe delegacje, od godz. 18-ej.—rozjeżdżanie się przybyłych delegacji.

Koszty pobytu w Wilnie (jednej osoby)

4 noclegi po 50 gr.	2 zł.
4 dni żywienia po 2 zł. 50 gr.	10 „
przejazd do Żułowa i powrót .	3 „
zwiedzanie, teatr, kino i t.p. .	1 „
Razem . . .	16 zł.
	(szesnaście złotych)

Należy przywieźć ze sobą: ciepły koc, dwa prz ścieradła, poduszeczkę, naczynia do jedzenia, menażkę z pokrywką, nóż, widelec, łyżkę, łyżeczkę, duży kubek, ściereczkę do wycierania naczyń i przybory osobiste.

Obowiązuje wszystkich przepisowy mundur szkolny. Oznaki okryte krepą i opaska z krepy na lewym ramieniu. Sztandar szkolny okryty krepą, w pokrowcu a drzewce składane. Delegaci powinni mieć na prawym ramieniu wstążeczkę z napisem miejscowości, którą reprezentują.

Ze względu zakwaterowanie pożądanem jest przybycie do Wilna delegacji jednej płci, ze szkół koedukacyjnych delegacja żeńska, albo męska. Z delegacją żeńską, jako opiekunka — nauczycielka, z męską — nauczyciel.

Uwaga: Ze względu na konieczność częstych przemarszów młodzież do delegacji musi być wybrana z pośród najzdrowszych i najmocniejszych uczniów i c. szkoły. Koniecznym jest posiadanie wygodnego obuwia i ubrania.

Bliższych informacji udziela w miarę potrzeby p. instruktor Bolesław Łucznik Wilno, Kuratorjum Szkolne, ul. Wolana 10, pok. 30, tel. 20-93.

Delegacje przyjezdne powitane będą na dworcu przez wyznaczonych delegatów młodzieży wileńskiej i przeprowadzone będą do kwater. Szkolni przewodnicy na dworcu będą posiadać opaski biało-czerwone z napisem „przewodnik“.

Konkurs na stanowiska kierowników publicznych szkół powszechnych w Okręgu Szkolnym Brzeskim.

Na zasadzie art. 11 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873), Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego ogłasza konkurs na stanowiska kierowników publicznych szkół powszechnych.

Obwód szkolny	Miejscowość szkolna	Gmina	Stożek organizacyjny szkoły	Szkola mieści się w budynku własnym czy wynajętym	Mieszkanie dla kierownika szkoły w budynku szkolnym czy da się z kuchnią i pokojem	U W A G I	
						Przy szkole	Ilości
Brzeski	Brześć nad Bugiem szkoła Nr. 6	Brześć nad Bugiem	7 kl. (III st.)	własny nowy	—	—	stacja kolejowa w miejscu
"	Brześć nad Bugiem szkoła Nr. 10	"	"	"	—	—	"
Drohicki	Woławel	Woławel	5 kl. (III st.)	własny i wynajęty	1	0.5 ha	od stacji kolej. w Drohiczynie odl. 8 km.
"	Bezdzierz	Bezdzierz	"	własny	1	0.5 ha	od stacji kolej. w Drohiczynie odl. 20 km.
"	Ladowicze	"	"	"	1	1.25 ha	od stacji kolej. w Drohiczynie odl. 26 km.
Koszycki	Kamień Koszyński	Kamień-Koszyński	7 kl. (III st.)	"	1	—	stacja kolejowa w miejscu
"	Chocieszów	Chocieszów	6 kl. (III st.)	"	1	1.1 ha	od stacji kol. w Kamieniu-Kosz. odl. 19 km
"	Lubieszów	Lubieszów	5 kl. (III st.)	"	3	0.5 ha	stacja kolejowa w miejscu
"	Sosyzczno	Sosyzczno	4 kl. (II st.)	własny i wynajęty	1	0.5 ha	"
"	Mała Głusza	Wielka-Głusza	3 kl. (II st.)	własny	1	1 ha	od stacji kol. w Kamieniu-Kosz. odl. 26 km.
"	Stedliszcze	Pniewno	"	"	1	1.5 ha	od stacji kolej. w Pniewnie odl. 7.5 km.
Kobryński	Kobryń szkoła Nr. 2	Kobryń	7 kl. (III st.)	"	—	—	stacja kolejowa w miejscu
"	Oziaty	Oziaty	3 kl. (II st.)	"	1	0.5 ha	od szosy Brześć—Kobryń odl. 10 km.
"	Hołowczyce	Antopol	"	"	1	1 ha	od stacji kol. w Antopolu odl. 10 km.
"	Kamień-Szlachecki	Horodec	"	"	1	1.3 ha	"
"	Piaski	Piaski	7 kl. (III st.)	"	1	0.44 ha	"
Kosowski	Łachwa	Łachwa	"	"	1	3.4 ha	stacja kolejowa w miejscu
Łuniniecki	Pińsk szkoła Nr. 4	Pińsk	"	wynajęty	—	—	"
"	Dostojewo	Porzecze	4 kl. (II st.)	własny	1	0.8 ha	od stacji kolej. w Janowie odl. 10 km.
"	Czuchowo	Dobrosławka	3 kl. (II st.)	"	1	0.2 ha	"
Prużański	Prużana szkoła Nr. 1	Prużana	7 kl. (III st.)	wynajęty	1	—	stacja kolejowa w miejscu
"	Szereszów	Szereszów	5 kl. (III st.)	własny	1	1.14 ha	od stacji kol. w Prużanie odl. 18 km.
"	Linowo	Prużana	"	"	1	1.65 ha	stacja kolejowa w Orańczycach
"	Malecz	Malecz	3 kl. (II st.)	"	1	1 ha	od stacji kol. w Pawłowiczach odl. 4 km.
"	Bludzeń	Sielec	7 kl. (III st.)	"	1	1.30 ha	"
Stoliński	Dawidgródek szkoła Nr. 1	Dawidgródek	"	"	—	—	"
"	Rubel	Chorsk	"	"	1	0.5 ha	w Horyniu odl. 30 km.
"	Wysock	Wysock	"	"	1	0.5 ha	w Udrycku odl. 8 km.
"	Białosza	Stolin	6 kl. (III st.)	"	1	0.5 ha	w Horyniu odl. 12 km.

"	Płotnica		6 kl. (III st.)	"	1	3	0,5 ha	"	w Osowej odl. 10 km.
"	Horodno		5 kl. (III st.)	"	1	3	1 ha	"	w Horyniu odl. 30 km.
"	Olszany		7 kl. (III st.)	wynajęty	—	2	0,2 ha	"	w Łachwie odl. 32 km.
Białostocki	Białystok szkoła Nr. 4		"	własny i wynajęty	—	—	—	stacja kolejowa w miejsku	
"	" Nr. 10		"	własny	1	2	—	"	"
"	" Nr. 12		"	własny	—	—	—	"	"
"	Czarna Wieś stacja		"	"	—	—	1 ha	"	"
"	Goniądz		"	"	—	—	3,6 ha	od stacji kol. w Osowcu odl. 6 km.	
"	Gródek		"	"	—	—	—	"	w Walitach odl. 1,5 km.
"	Jasionówka		"	własny i wynajęty	1	3	1,55 ha	"	w Knyszynie odl. 16 km.
"	Michałowo		"	wynajęty	1	3	0,5 ha	"	w Żedni odl. 11 km.
"	Zabłudów		"	własny i wynajęty	1	2	0,96 ha	"	w Białymstoku odl. 19 km.
"	Tykocin		"	"	—	—	0,45 ha	"	w Knyszynie odl. 12 km.
"	Wysokie-Mazowieckie		"	własny	1	3	0,15 ha	"	w Szepietowie odl. 7,5 km.
Bielski	Hajnówka szkoła Nr. 1		6 kl. (III st.)	własny i wynajęty	1	2	0,80 ha	stacja kolejowa w miejsku	
"	Hajnówka szkoła Nr. 2		5 kl. (III st.)	własny	—	—	0,35 ha	od stacji kol. w Bielsku-Podl. odl. 14 km.	
"	Orla		7 kl. (III st.)	"	—	—	—	od stacji kol. w Bielsku-Podl. odl. 8 km.	
"	Milejczyce		"	"	—	—	—	stacja kolejowa w miejsku	
Łomżyński	Łomża szkoła Nr. 5		"	własny i wynajęty	1	2	0,5 ha	od stacji kol. w Łomży odl. 22 km.	
"	Wizna		"	"	1	2	0,10 ha	stacja kolejowa w miejsku	
"	Grajewo		"	"	—	—	—	od stacji kol. w Grajewie odl. 15 km.	
"	Szczuczyn-Białostocki		"	wynajęty	1	3	—	"	"
"	szkoła Nr. 2		"	"	—	—	—	"	"
"	Rutki		"	"	—	—	—	"	"
"	Śniadowo		"	własny i wynajęty	1	2	1,5 ha	stacja kolejowa w miejsku	
"	Przytuły		"	wynajęty	—	—	1,12 ha	od stacji kol. w Łomży odl. 28 km.	
"	Wygoda		6 kl. (III st.)	własny i wynajęty	—	—	2,5 ha	"	"
Ostrołęcki	Ostrołęka stacja		5 kl. (III st.)	wynajęty	—	—	1,5 ha	stacja kolejowa w miejsku	
"	Długosiodło		7 kl. (III st.)	"	—	—	—	od stacji kol. w Czerwonym-Borze odl. 2 km.	
"	Nur		"	własny	1	3	1 ha	od stacji kol. w Przetyczu odl. 3,5 km.	
"	Brańszczyk		"	"	1	3	—	"	w Czyżewie odl. 12 km.
Sokółski	Dąbrowa		"	"	—	—	1,8 ha	"	w Wyszkowie odl. 11 km.
"	Kuźnica		"	własny i wynajęty	1	2	2,49 ha	"	w Rożanymstoku odl. 4 km.
"	Nowy-Dwór		5 kl. (III st.)	własny	—	—	—	stacja kolejowa w miejsku	
"			"	własny i wynajęty	1	3	—	od st. kol. w Bielanych odl. 3 km.	

O wymienione stanowiska mogą się ubiegać osoby odpowiadające wymaganiom ustępu 1 art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. w stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P., Nr. 104, poz. 873). Pierwszeństwo będą mieli kandydaci z ukończonym Państwowym Instytutem Nauczycielskim lub Wyższym Kursem Nauczycielskim.

Należy udokumentowane podania adresowane do Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego w Brześciu nad Bugiem, należy wnieść w przepisanej drodze służbowej do Inspektoratów Szkolnych, w obwodach których ogłoszony jest konkurs, w terminie do dnia 31 maja b. r.

Inspektoraty Szkolne, w obwodach których ogłoszony jest konkurs, przedłożoną złożone podania wraz z wnioskami Kuratorium w terminie do dnia 15 czerwca b. r.

Kursy harcerskie dla nauczycielstwa publicznych szkół powszechnych.

Nawiązując do zarządzenia z dnia 1 kwietnia b. r. Nr. I-6938/36. (Dz. Urz. K. O. S. Brzeskiego Nr. 4 (112) poz. 27), Kuratorjum podaje do wiadomości, że zamierza zorganizować w czasie od 26 czerwca do 9 lipca b. r. kurs dla opiekunów gromad zuchowych (męskich) w Leśnej k/Baranowicz lub Fronołowie n. Bugiem.

Kurs jest przeznaczony dla nauczycieli, którzy opiekują się gromadami w szkole, albo interesują się ruchem zuchowym, a w szkole mają warunki do zorganizowania gromady.

Kurs dla nauczycielek organizuje Poleska Chorągiew Harcerek w tym samym czasie na Buczu (p-ta Skoczów Śląsk Cieszyński).

Zgłoszenia na obydwie kursy, zawierające: imię i nazwisko, datę urodzenia, wyznanie, stanowisko służbowe i adres, dotychczasowy i obecny stosunek do harcerstwa (krótki przebieg służby) i stopień wojskowy w rezerwie (dla mężczyzn) należy przesłać bezpośrednio do Kuratorjum w terminie do dnia 20 maja r. b.

Wpisowe w wysokości 5 zł. należy wpł. cię bezpośrednio po przybyciu na kurs.

Kurs dla nauczycieli odbędzie pod namiotami, dla nauczycielek — także częściowo pod dachem.

Ekwipunek osobisty stanowią: ubranie harcerskie lub sportowe, obuwie wycieczkowe, kostium gimnastyczny i kąpielowy, siennik, koc (pożądane 2), 2 prześcieradła, mała poduszczyca, bielizna osobista, przybory do jedzenia (męażka, kubek, łyżka, nóż i widelec), toaletowe i do picia (ołówki, zeszyty i t. p.).

Koszty utrzymania na kursie w żadnym razie nie przekroczą kwoty 15 zł. Możliwość zniżek prawdopodobna.

Szczegółowe wiadomości o miejscu kursu, warunkach dojazdu, zniżce kolejowej i t. p. otrzymają uczestnicy (czki) w kartach przyjęcia.

Kursy harcerskie dla nauczycielek.

Kuratorjum podaje do wiadomości, że Komenda Białostockiej Chorągwi Harcerki organizuje:

1) w czasie od 25 czerwca do 5 lipca i od 6 do 16 lipca dwa 10 dniowe obozy-kursy (informacyjne) dla nauczycielek pragnących wejść do pracy harcerskiej i

2) w czasie od 25 czerwca do 16 lipca 3-tygodniowy kurs metodyczny dla drużynowych, na który mogą się zgłaszać zaawansowane w pracy harcerskiej nauczycielki — harcerki.

Koszta utrzymania na kursach informacyj-

nych 15, zł. na kursie metodycznym dla drużynowych — 20 zł.

Zgłoszenia należy kierować bezpośrednio do Komendy Chorągwi Harcerki w Białymstoku (Rynek Kościuszki 3) w terminie do dnia 5 czerwca b. r.

Wakacyjny kurs wychowania fizycznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

Kuratorjum zamierza zorganizować 3 tygodniowy kurs wych. fiz. dla nauczycielstwa szkół powszechnych przypuszczalnie w czasie od 26 czerwca do 17 lipca. Jako miejsce kursu przewidziany jest Pińsk, gdzie uczestnicy znajdą pomieszczenie i żywienia w internacie gimnazjum państwowego. Kurs prowadzony będzie w dwóch grupach: męskiej i żeńskiej.

Program kursu przewiduje przede wszystkim praktyczne zapoznanie się i prowadzenie gier i zabaw w szkole powszechnej oraz ze sportami wodnymi. Kurs zakończony zostanie próbą o P. O. S i strzelaniem o O. S. W dniu świątecznym odbędą się wycieczki statkami po rzekach Polesia.

Całkowity koszt pobytu na kursie (wraz z wpisowem) wyniesie około 50 zł.

Uczestnicy kursu będą prawdopodobnie korzystać z 82% zniżek kolejowych.

Zgłoszenia na kurs należy przysłać w terminie do dnia 20 maja bezpośrednio na ręce okręgowego Instruktora W. F. Kuratorjum O. S. Brzeskiego, p. Władysława Byszka, który zgłaszającym — się udzieli bliższych informacji.

Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego podaje do wiadomości, iż w b. sezonie letnim zostaną zorganizowane między innymi następujące obozy:

I. Obozy w. f. męskie.

1) Dwutygodniowy obóz w. f. juniorów piłkarskich w Sierakowie na terenie O. K. Nr. VII dla 210 uczestników (14 drużyn juniorów z 14 okręgów całej Polski. Termin obozu 17.VIII do 30.VIII.36 r. Kadre instruktorską dostarczy P. Z. P. N. — koszta pokrywa PUWF. i PW.

2) Obozy żeglarskie będą zorganizowane centralnie w następujących terminach:

a) 28-dniowy obóz żeglarstwa w Ośrodku Morskim w Gdyni od 4.VII do 31.VII. — Szkolenie kandydatów na steńników żeglugi jachtowej dla 25 uczestników członków klubów zrzeszonych w P. Z. Z. Koszta pokrywa PUWF. i PW.

b) 28-dniowy obóz żeglarstwa jachtowego w Ośrodku Morskim w Gdyni od 4.VIII do 31.VIII jak pod pktem a dla 25 uczestników członków org. w tem: 10 — Z. H. P., 10 — A. Z. M.,

5 — Z. S. zgłoszonych przez P. Z. Z. Koszta pokrywa PUWF, i PW.

c) pływanie doskonalące dla kapitanów żeglugi morskiej w Gdyni. Pierwszy turnus praktycznego pływania dla 12 uczestników w tem 3 kapitanów i 9 sterników dla członków klubów zrzeszonych w P. Z. Z. Termin pływania 15.V do 12.VI. Dopuszczeni są kandydaci, którzy odbyli już jedno pływanie doskonalące w O. U. w roku 1934 lub 1935.

Drugi turnus praktycznego pływania w Gdyni w terminie od 6.IX do 30.IX dla 12 uczestników członków organizacji ZHP., AZM. i ZS., zrzeszonych w P. Z. Z. Wymagane warunki przyjęcia jak wyżej.

Koszta pokrywa PUWF, i PW.

d) 3-tygodniowe obozy żeglarstwa śródlądowego w 2 turnusach na terenie O. K. Nr. III. Pierwszy turnus od dnia 6.VII do 25.VII. Drugi turnus od 27.VII do 15.VIII po 28 uczestników na każdym turnusie dla członków klubów żeglarskich zrzeszonych w P. Z. Z., oraz członków stowarzyszeń w. f. i organizacji p. w. Szczegóły organizacyjne i stopień wyszkolenia uczestników obozów będzie podany w dodatkowym rozkazy. Koszta pokrywa PUWF, PW.

II. Obozy organizowane przy współdziałaniu i pomocy PUWF, i PW.

1. Obozy i kursy Związku Harcerstwa Polskiego, organizowane na terenie wszystkich O. K. i K. O. P.

2. Obozy i kursy Związku Strzeleckiego, centralne męskie na terenie O. U. O. K. I i VII, centralne żeńskie na terenie O. K. Nr. II i VIII oraz lokalne na terenie wszystkich O. K.

3. 15-dniowy obóz treningowy Polskiego Związku Kujawskiego w Augustowie od 4 do 20 maja dla 50 uczestników członków klubów P. Z. K. drużyn wodnych Z. H. P. i Z. S.

4. 14-dniowy obóz wędrowny wyszkoleniowy dla przodowników odznaki turystycznej P. Z. K. dla 50 uczestników.

5. Obozy wędrowne organizowane przez Polski Związek Kajakowy.

III. Obozy żeńskie w. f.

A. Obozy w. f. k. własne Państw. Urz. WF. i PW. i O. U. W. F. i P. W.

1) Obozy instruktorskie w. f. k. dla 250 uczestniczek w Kielcach w sierpniu.

a) kurs instruktorski ogólny III stopnia ćwiczeń ruchowych 28-dniowy,

b) kurs instruktorski ogólny II stopnia ćwiczeń ruchowych 28-dniowy,

c) kurs doszkolenia instr. ogólnego II stopnia ćwiczeń ruchowych 28 dniowy,

d) kurs instr. II stopnia gier sportowych 21-dniowy,

e) kurs instruktorski III stopnia pływania 14 dniowy.

Na wszystkie kursy wymagane jest świadectwo lekarskie stwierdzające dobry stan zdrowia, ponadto:

Na kurs a) wymagane jest świadectwo ukończenia kursu wstępnego ćwiczeń ruchowych i przodownic gier sportowych, oraz opinia dodatnia z 3 miesięcznej praktyki, lub świadectwo z kursu wstępnego przodownic ćwiczeń cielesnych i dobra opinia z pracy.

Na kurs b) należy dobrać kandydatki, radające się na instruktorki powiatowe, posiadające zasadniczo wyszkolenie instr. ćw. ciel., wyjątkowo przodownic ćw. ciel., o ile w pracy wykazały się specjalnie wysokim poziomem i zdolnościami.

Na kurs c) będą przyjmowane nauczycielki szkół powszechnych, chcące prowadzić zespoły w. f. pozaszkolne.

Na kurs d) wymagane jest świadectwo z kursu przodownic gier sportowych z wynikiem mm. dobrym, zaświadczenie z egzaminu sędziowskiego z siatkówki i dobra opinia z pracy, lub świadectwo kursu przodownic ćwiczeń cielesnych.

Na kurs e) kandydatki winny posiadać zaświadczenie z kursów pływania stwierdzające umiejętność przepłynięcia dowolnym stylem 100 m.

Kursy obsyłąją wszystkie O. K.

Opłata za kurs a) — 15 zł., za kurs b) i c) — 20 zł., za kurs d) — 12 zł. i za kurs e) 8 zł.

Koszta podróży na zlecenia pokrywają same uczestniczki.

2) Obozy instruktorskie w. f. dzieci.

a) Obóz instruktorski II stopnia dla instruktorek Ogr. Jordanowskich, kolonij i półkolonij 28-dniowy dla 30 uczestniczek w Kielcach w sierpniu.

Na kurs wymagane jest a) świadectwo lekarskie, stwierdzające dobry stan zdrowia, b) ukończony kurs dla instruktorek dziecięcych i ogrodów dziecięcych III st. (Kielce 1935 r.) lub kurs dla instruktorek O. J. T-wa Ogr. Jordanowskich (Warszawa 1933 r.), c) świadectwo z odbytej 2 mies. praktyki w ogrodach Jordanowskich.

Zgłoszenia imienne kandydatek na centralne obozy PUWF. i PW. przesyłają Okręgowe Urzędy WF. i PW. na miesiąc przed rozpoczęciem każdego obozu.

IV. Obozy przysposobienia kobiet do obrony kraju.

A. Obozy p. do o. k. własne Państw. Urzędu WF. i PW.

Obozy instruktorskie p. w. k. Centrum Wyszkozenia P. W. K. PUWF. i PW. w lipcu i sierpniu w Garczynie.

a) kursy doszkoleniowe do III stopnia instr. pwk. 2-tygodniowe dla absolwentek kursów wstępnych instr. — komendantek zarejestrowanych jednostek p. w. k. — w m-cu lipcu i sierpniu.

b) kursy III stopnia 4-tygodniowe (dla kandydatek wg. Instrukcji 192 i absolwentek przysposobienia og. wojsk. — z egzaminem wstępnym z zakresu kursu podinstr. nowego typu), kursy III stopnia 6-tygodniowe (dla abs. przysp. og. wojsk.) w lipcu i sierpniu.

c) kurs doszkoleniowy do II-go stopnia (dla kmdtek instruktorek pwk. na szczeblu ośrodków i powiatów — absolwentek kursów podinstruktorskich dawnego typu) 3-tygodniowy w m-cu sierpniu.

d) kurs II stopnia (dla czynnych absolwentek kursów wst. instr. pwk. odpowiadających warunkom wg. Instrukcji 192 — z egzaminem wstępnym z zakresu III-go stopnia) 4 tygodnio. wg. w m-cu sierpniu.

e) kurs doszkoleniowy — część II — dla absolwentek I i II W. K. I — w m-cu sierpniu.

Opłata za kursy: 2-tygodniowe wynosi — 10 zł., 3-tygodn. — 15 zł., 4-tygodn. — 20 zł. i 6-tygodn. — 30 zł.

B. Obozy p. do o. k. stowarzyszeń

a) obozy pwk. stowarzyszeń o charakterze pomocniczym instruktorskim w m-cu lipcu i sierpniu — 3 i 4-tygodniowe,

b) obozy letnie dla członkiń hufców szkolnych pwk. 4-tygodniowe w Spale, Rodłowie, Fronołowie, Borowie i Istebnej w m-cu lipcu.

c) obozy powszechnego informacyjnego przysposobienia do obrony kraju dla członkiń stowarzyszeń—2-tygodniowe w lipcu i sierpniu,

d) obozy harcerskie sprawności p. do o. k. dla instruktorek harcerskich i członkiń drużyn.

Bliższych informacji w sprawie obozów udzielić mogą Obwodowe i Powiatowe Komendy P. W.

Zezwolenie na otwarcie szkoły.

Kuratorjum udzieliło Poleskiemu Towarzystwu Krzewienia Wiedzy Handlowej i Ekonomicznej w Białymstoku odwołanego zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Białymstoku szkoły pod nazwą:

Prywatne Koedukcyjne Gimnazjum Kupieckie Polskiego Towarzystwa Krzewienia Wiedzy Handlowej i Ekonomicznej w Białymstoku.

Zezwolenie na otwarcie kursów.

Kuratorjum udzieliło Towarzystwu Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów w Warszawie odwołanego zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Białymstoku kursów pod nazwą: Prywatne Żeńskie Kursy Zawodowe Twa Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów z żydowskim językiem nauczania w Białymstoku.

Komunikat.

Okręgowa Komisja Kwalifikacyjna dla korespondencyjnych zawodów strzeleckich o mistrzostwo szkół Okręgu przypomina, iż termin nadsyłania zgłoszeń do zawodów upływa w dniu 10 maja.

(Patrz Dz. Urz. K.O.S B. Nr. 4—(102) z 1935 r. poz. 31 i Nr. 7—(105) z 1935 r. str. 246 ustęp końcowy).

**Czy propagujesz wśród społeczeństwa cele i zadania Towarzystwa
Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych?**

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

POŚWIĘCONA PRACY NAUCZYCIELSTWA W SZKOLE I POZA SZKOŁĄ.

Zamiast „Słowa od Redakcji“.

Z przemówienia Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego
do Nauczycielstwa:

„ODRODZIĆ DUSZE LUDZKIE, ZMIENIĆ CZŁOWIEKA,
ZROBIĆ GO LEPSZYM, WYŻSZYM, POTĘŻNIEJSZYM
I SILNIEJSZYM — OTO WASZE ZADANIE”.

O DOBRĄ REALIZACJĘ NOWYCH PROGRAMÓW

FR. GUŚCIORA.

Uwagi o realizowaniu zagadnień regionalnych przy nauczaniu historii w klasie III-gimnazjalnej.

Uwagi do programu historii w nowym gimnazjum mówią nam o konieczności stosowania w szkole historii regionalnej. Poznanie historii własnego regionu może nastąpić już w klasie II w małym stopniu, szerzej natomiast w klasie III. Materiał kursu klasy III, daje większe możliwości uwzględnienia historii regionu, a to wskutek większej ilości źródeł historycznych, odnoszących się do tego czasu.

Krótko omówię, jak realizowałem w bieżącym roku szkolnym wymagania programowe co do historii regionalnej w klasie III. W klasie tej poczyniłem więcej konkretnych, doświadczeń, niż w klasie II.

Zanim mogłem przystąpić do realizowania wymogów programu w zakresie historii regionalnej Polesia musiałem jeszcze w ubiegłym roku szkolnym zabrać się, do szukania bibliografii, oraz gromadzenia koniecznych materiałów historycznych. Skorzystałem przede wszystkim z miejscowych bibliotek, a to: Centralnej Biblioteki Pedagogicznej, Wojskowej przy D. O. K. IX. gimnazjalnej, oraz częściowo ze zbiorów prywatnych. Poznawszy historię regionu poleskiego, mogłem przystąpić do zorganizowania jej w klasie III. Zebrany przezemnie materiał historyczny pozwolił na uwzględnienie w klasie tej następujących tematów regionalnych.

1. Życie gospodarcze na Polesiu w okresie Stanisławowskim. Materiały do powyższego tematu czerpałem z wydawnictwa Tadeusza Korzona p. t.: „Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta (1764—1794 r.) t. I—VI“. Dzieło to dostarcza wiele cennych notatek źródłowych do rozwoju przemysłu fabrycznego, handlu, budowy kanałów, oraz prac meljoracyjnych na Polesiu w tym okresie czasu. Tematowi temu poświęciłem całą lekcję.

2. Działalność Butrymowicza, posła pińskiego na sejm 4-letni. Materiałów dostarczyło mi również to samo dzieło T. Korzona, dające obraz prac Butrymowicza na sejmie 4-letnim w sprawach wojskowych i skarbowych. Zagadnienie to omówiłem w łączności z lekcją, poświęconą sejmowi wielkiemu.

3. Tadeusz Kościuszko i powstanie 1794 r. Jak przy poprzednich dwu zagadnieniach—również czerpałem materiały ze wspomnianego wyżej dzieła. Autor podaje przebieg działań wojen-

nych na Polesiu, oraz ofiarność społeczeństwa tutejszego na ten cel. Drugim podstawowym dziełem do powyższego tematu, to wydawnictwo Henryka Mościckiego p. t.: „Kościuszko, listy, odezwy i wspomnienia“. W niewielkim tym zbiorze zainteresuje nas odezwa Tadeusza Kościuszki do obywateli brzeskich i kobryńskich, w której dziękuje on mieszkańcom Polesia za przystąpienie do powstania. Temat powyższy wymagał oddzielnej lekcji.

4. Polesie w okresie powstania listopadowego. Krótki zarys powstania na Polesiu podał O. Nelard w wydawnictwie zbiorowym p. t.: „Polesie ilustrowane“. Ponadto przy omawianiu powyższego tematu można wykorzystać „Pamiętniki“ gen. Prądzyńskiego, w który autor z dużym znanstwem tutejszego terenu podkreśla znaczenie Polesia dla wypadków r. 1830|31. Temat ten był omawiany w łączności z powstaniem listopadowym w Polsce.

5. Powstanie styczniowe na Polesiu. Literatura, odnosząca się do tego tematu jest dosyć bogata i daje nam jasny obraz stosunków w okresie przedpowstaniowym, jakoteż przebiegu działań powstańczych na Polesiu. Okres przedpowstaniowy przedstawiają „Pamiętniki Jakóba Geysztora z l. 1854—1865“, dając przytem trochę materiału ilustracyjnego. Przebieg, działań powstańczych omawia Dubiecki w dziele „Romuald Traugutt i jego dyktatura podczas powstania styczniowego 1863—1864“. Dubiecki współczesny świadek, na tle osobistych wspomnień kreśli życiorys Traugutta. Praca ta nie jest wyczerpująca, lecz wartościowa dla dziejów powstania na Polesiu i przystępna dla młodzieży tej klasy. Chcąc mieć pełniejszy obraz powstania—możemy sięgnąć do dzieła Walerego Przyborskiego p. t.: „Dzieje 1863 r.“. Autor opiera się na „Pamiętnikach“ Romana Rogińskiego i kreśli jego wyprawę na Polesie. Skolei Stanisław Zieliński w dziele p. t.: „Bitwy i potyczki 1863 r.“, daje cenne aczkolwiek suche zestawienie przebiegu spotkań w porządku chronologicznym, oraz według województw. Całość uzupełnia mapka i zestawienie cyfrowe bitew. Z innych prac należy wymienić „Pamiętniki o powstaniu styczniowym“ J. K. Janowskiego, byłego członka rządu narodowego, w których autor w bardzo krótkim zarysie omawia partje Rogińskiego i R. Traugutta. Jasno, przystępnie omawia

okres przedpowstaniowy na Polesiu, oraz samo powstanie Bolesław Limanowski w niewielkiej broszurce p. t.: „Romuald Traugutt“. W pewnym stopniu do powyższego tematu można wykorzystać zbiór nowel Elizy Orzeszkowej p. t.: „Gloria victis“. Eliza Orzeszkowa przebywała w okresie powstania w Ludwinowie na Polesiu i żywo interesowała się losami Traugutta i jego partji. Nowele te są poniekąd źródłem historycznym, ujmującym obrazowo pewne sceny zdarzeń 1863 r. na Polesiu.

Zamieszczony wykaz daleki jest od wyczerpania, zawiera wiele luk i jest zbyt jednostronny. Do niektórych tematów podałem więcej prac, do innych natomiast bardzo mało. Literaturę tę należałoby stale uzupełniać. Dokonać tego w naszych warunkach środowiskowych może jedynie zbiorowy wysiłek nauczycieli historii.

Skolei omówię, jak zorganizowałem pracę w klasie, celem umożliwienia młodzieży poznania zasadniczych faktów historycznych z życia regionu poleskiego. Jeśli chodzi o cztery pierwsze tematy, to do ich opracowania wciągnąłem lepszych uczniów, którzy wykazywali zamiłowanie do historii. Uczniowie ci zbierali odpowiedni materiał, poczem w formie referatów omawiali zagadnienie w klasie. Uczyniłem to dlatego, gdyż brak było dostatecznej ilości książek, odnoszących się do tych tematów. Natomiast nad powstaniem styczniowym na Polesiu pracowała cała klasa. Mogłem to uczynić dlatego, ponieważ miałem do dyspozycji dużo książek, czy to z biblioteki gimnazjalnej, czy też innych zbiorów. Większość uczniów pracowała jedynie nad Dubieckim i Limanowskim. Lepszy natomiast nie ograniczyli się do wymienionych zbiorów, lecz zbierali materiał bardziej wszechstronnie. Takich uczniów w klasie było zaledwie pięciu.

Może powstać kwestja, czy tego rodzaju praca zbyt nie obciążała młodzież. Raczej nie, gdyż tylko do pracy przygotowawczej nad zagadnieniem powstania styczniowego wciągnięta była cała klasa, przy innych natomiast tematach, jak już wspominałem, pracowały jednostki i to zdolniejsze. Ponadto z omawianiem powstania styczniowego związałem lekturę obowiązkową, polecając uczniom książkę Marjana Dubieckiego „Romuald Traugutt i jego dyktatura podczas powstania styczniowego 1863 — 1864“.

Dalsza ważna sprawa to konieczność kontroli nad tem czy uczniowie pamiętają omówiony materiał z historii regionalnej. Z tem, przynajmniej, było początkowo gorzej, gdyż uczniowie nie uważają za swój obowiązek uczyć się tego, czego niema w podręczniku. Musiałem przeto zwrócić baczniejszą uwagę na wpisywanie do notatników historycznych omawianych zagadnień. Z tą chwilą młodzież wiedziała, że należy się tego uczyć. Podkreślić tu jeszcze należy większe zainteresowanie, oraz znajomość historii regionalnej ze strony chłopców.

Nakoniec nasuwa się jeszcze jedno pytanie: czy uwzględnianie historii regionalnej pozwoli na wyczerpanie materiału naukowego w klasie III? Zakreślony z początkiem roku szkolnego program historii regionalnej przewidywał specjalnie pięć tematów, z których trzy obejmowały osobne godziny, zaś dwa włączone być miały do normalnych jednostek lekcyjnych i to udało się pomyślnie zrealizować.

Powyższe przedstawienie materiałów nie wyczerpuje jednak całości historii regionalnej. Sporadycznie, na innych lekcjach, wykorzystywałem możliwości regionalizowania, których, jako zbyt szczegółowych nie przedstawiam. Program zakreślony był jako minimalny i już dziś mogę powiedzieć, że materiał naukowy, przeznaczony na tę klasę zostanie całkowicie wyczerpany.

JAN RADOMSKI.

Kilka zagadnień z realizacji programu biologji.

Ssaki. Czytelnictwo. Anatomja i fizjologia roślin kwiatowych.

W zimowym okresie konferencyjnym Ogniska metodycznego biologji w Brześciu n.B, odbyło się pięć konferencyj Grup metodycznych, poświęconych przede wszystkim realizacji programu w kl. I i II w okresie zimowym, w szczególności tematom: 1) ssaki, 2) czytelnictwo przyrodnicze młodzieży, 3) anatomja i fizjologia roślin kwiatowych. Poniżej przedstawiam wyniki konferencyj w zakresie poszczególnych tematów.

I. Ssaki — kl. I.

Ssaki, podobnie jak i ptaki, okazały się

przy nauczaniu według nowego programu tematem wyjątkowo trudnym. Gdy przy opracowywaniu innych grup zwierzęcych, jak stawonogi, mięczaki, jamochłony, pierwotniaki, gady, płazy i ryby, mamy możliwość oparcia się o obserwację żywego materiału w hodowlach i na wycieczkach, to przy nauce o ssakach jesteśmy skazani przeważnie na okazy nieżywe i ilustracje. Obserwację życia musi zastąpić opowiadanie o niem i lektura. Umiejętne zorganizowanie tych zastępczych środków przedstawia duże trudności.

Druga kategoria trudności leży w ujęciu tego tematu przez program. Życie ssaków mamy opracować na przedstawicielach kilku (z pośród kilkunastu) rzędów, a poradnik wyjaśnia, że ilość tych przedstawicieli ma wynosić 7. Jakie wybrać rzędy, jakich przedstawicieli? Jak potraktować pozostałe zwierzęta z wybranych rzędów, i co zrobić z resztą rzędów? W jakim zakresie rozpatrywać budowę i czynności narządów, w jakim zagadnienia gospodarcze i sprawę ochrony ssaków?

Serja konferencji zimowych dostarczyła dużo pozytywnego materiału w postaci lekcji, referatów i dyskusji, na podstawie którego można ustalić pewne wytyczne do opracowania tego tematu.

Na opracowanie ssaków przeznaczają poszczególni nauczyciele 6 — 7 tygodni. Racjonalne gospodarowanie tym czasem przedstawia się w ten sposób, że jeden tydzień poświęca się na rozpatrzenie budowy i czynności, jeden tydzień na zagadnienia gospodarcze, jeden na ochronę ssaków i klasyfikację poznanych zwierząt, a pozostałe trzy, względnie cztery, tygodnie na rozpatrzenie trybu życia przedstawicieli kilku rzędów, z uwzględnieniem rodzaju pożywienia i przystosowań do środowiska. Kolejność zagadnień jest albo zgodna z kolejnością punktów programów, albo też rozpatrzenie budowy i czynności wyprzedza naukę o trybie życia, a zagadnienia ochrony, a nawet gospodarcze, są rozparcelowane.

Przy rozpatrywaniu budowy i czynności duże korzyści przedstawia wprowadzenie zwierząt żywych, na których uczniowie mogą dostrzec szereg czynności i ich związek z budową (ruchy kończyn i kręgosłupa, oddychanie, bicie serca, temperatura ciała, działanie narządów zmysłowych). W związku z tem wyłania się myśl zaprowadzenia szkolnej hodowli ssaków (morskie świnki, białe myszy), i oparcia tego działu nauczania na dłuższej obserwacji hodowanych zwierząt. Zakres rozważań anatomicznych i fizjologicznych winien być jak najszerszy, temniemniej musi obejmować następujące wiadomości: główne części ciała; główne części szkieletu, podział kręgosłupa na trzy odcinki, główne odcinki kończyn, czaszka i szczęki, ale bez rozróżniania kości czaszki i części kręgu; najważniejsze stawy; skurcz (skręcanie się) mięśni, pojęcie ruchu. Odżywianie jako źródło siły; droga pokarmu na preparacie lub obrazie: jama ustna, zęby, przełyk, żołądek, jelita, odbył: porównanie pokarmu z kałem i stąd wnioski o przeróbce w przewodzie pokarmowym, dokonanej przez soki trawienne, bez szczegółów. Przedstawianie się pokarmu z jelita do mięśni: krew, naczynia krwionośne bez podziału na żyły i tętnice, serce jako pompa, ale bez rozpoznawania wewnętrznych przegród. Źródła ciepła: oddychanie, płuca,

tchawica; utlenianie. Wydalanie CO_2 i moczu; nerki, moczowody, pęcherz. Mózg, rdzeń, nerwy ruchowe i czuciowe, jako regulatory czynności: orientowanie się w otoczeniu, nazwy narządów zmysłowych. Do opracowania tego tematu konieczny jest szkielet, obraz anatomii ssaka (najlepiej Pfortschellera — Szczer) i zakonserwowane preparaty anatomiczne małego ssaka, dobrze wewnątrz oznaczone napisami.

Opracowanie trybu życia odbywa się w trojaki sposób: 1. Systematycznie kolejno według rzędów (drapieżne, gryzoni i t. p.), głównie z uwzględnieniem rodzaju pożywienia. 2. Według środowiska (np. wodne: bóbr, wydra, foka, wieloryb; nadrzewne: wiewiórka, kuna, małpa; i t. d.), głównie z uwzględnieniem przystosowań do środowiska. 3. Nie grupami, lecz indywidualnie, to zn. opracowuje się poszczególne organizmy, umyślnie tak dobrane, aby reprezentowały w sposób typowy kilka najważniejszych rzędów, najważniejsze rodzaje pożywienia, najtypowsze przystosowania do różnych środowisk. Według tego sposobu skonstruowany jest rozdział o ssakach w podręczniku E. Gemborka. Wszystkie te sposoby mogą być odpowiednie, ale najwłaściwszy wydaje się ostatni. Pierwszy kryje w sobie niebezpieczeństwo przesunięcia punktu ciężkości na systematyczną klasyfikację, drugi nie daje możliwości opracowania w swych ramach kilku ważnych rzędów, jak np. koprotnych. Obydwa zaś te sposoby wprowadzają z reguły dużo organizmów i uniemożliwiają przeto dokładne opracowanie ich trybu życia. A właśnie tryb życia stanowi podstawę tego działu nauczania. Chodzi o to, aby uczniowie znali życie ssaków możliwie najdokładniej,

Dobre wyniki daje połączenie sposobu 3-go z 2-gim lub 1-szym. Opracowuje się życie np. 7 ssaków w sposób monograficzny, możliwie szczegółowy i wyczerpujący. Po opracowaniu każdego z nich szuka się zwierząt albo żyjących w podobnym środowisku, albo systematycznie pokrewnych, należących do tego samego rzędu. Zwierzęta te omawia się już krócej i formuje wspólne cechy grupy. Na monograficzne opracowanie poszczególnych zwierząt na lekcjach trzeba poświęcać mniej więcej po 30 minut; resztę czasu można przeznaczyć na to właśnie rozszerzenie zakresu. Monograficzne opracowanie winno obejmować całokształt życia danego zwierzęcia, a więc: środowisko, w jakim żyje, odżywianie, zdobywanie pokarmu, odpowiednie przystosowania, gnieźdzenie, wylęg i wychów młodych; spędzanie dnia i nocy, lata i zimy; jeśli zapada w sen zimowy, to szczegółowa analiza fizjologiczna tego zjawiska; stosunek do człowieka i odwrotnie; specyficzne dla danego gatunku zwyczaje i właściwości.

W przygotowaniu monograficznych opracowań winni brać udział wszyscy uczniowie.

Podstawą pracy będzie przede wszystkim lektura, a w pewnych pomyślnych wypadkach także własne obserwacje uczniów, zdobyte już to w naturze, już to w hodowli, albo ogrodzie zoologicznym. W razie gdy szczupłość zasobów bibliotecznych nie pozwala na wciągnięcie całej młodzieży do pracy, dzieli się klasę na grupy z których każda opracowuje 2 — 3 organizmy; o pozostałych dowiadują się grupy podczas lekcji, ze sprawozdań kolegów z innych grup. W ten sposób trzeba opracować koniecznie przedstawicieli rządów gryzoni, drapieżnych, kopytnych, owadożernych, naczelnych waleni, albo płetwonogich. O pozostałych rządach trzeba dać młodzieży pojęcie przy systematycznym zestawieniu poznanych zwierząt. Krótkie wzmianki trzeba poświęcić jeszcze nietoperzom, szczerbakom, torbaczm i stekowcom. Najlepiej uczynić to przy pomocy „małego atlasu ssaków“ Arcta; atlas ten da się rozwiesić na ścianie i dabrze nadaje się do syntetycznych omówień.

Przy omawianiu pozostałych zwierząt w obrębie danej grupy i systematycznym zebraniu, trzeba odświeżać wiadomości uczniów ze szkoły powszechnej, następnie opierać się na ich wiadomościach indywidualnych z obserwacji i lektury, wreszcie trzeba niektóre rzeczy podać w formie wykładu. Zakres tych rozszerzeń nie może być szeroki, ale w każdym razie musi się baczyc na to, aby młodzież знаła przynajmniej środowisko i rozmieszczenie geograficzne najtypowszych ssaków krajowych i egzotycznych.

Ochronę ssaków ginących ujmuje się nietyle z punktu widzenia trybu życia zwierząt chronionych, ile ich ilości i rozmieszczenia, oraz motywów ochrony i jej organizacji. Dobrym środkiem pomocniczym jest wypełnianie przez uczniów map konturowych. Istnieje słuszną dążność, aby przy tym punkcie poinformować młodzież o najważniejszych paragrafach ustawy o ochronie przyrody i ustawy łowieckiej, oraz zapoznać ją z lokalnymi zarządzeniami w sprawie okresów ochronnych, na podstawie danych ze Starostwa lub Magistratu.

Pod względem zakresu zagadnień gospodarczych panuje wielka rozbieżność. Przeważa jednak pogląd, że zakres powinien być dość szeroki i obejmować bydło, konie, trzodę chlewną, owce i zwierzęta futerkowe. Każdą grupę trzeba opracować według następujących punktów: 1. Ilość w stosunku do obszaru i ludności a) we własnym województwie, b) w kilku innych województwach, c) w całym państwie, d) w innych państwach, i wyniki przedstawić graficznie, biorąc za podstawę ilość średnią z ostatnich kilku lat. 2. Rasy i ich charakterystyka i rozmieszczenie w kraju (mapa konturowa), łącznie z informacjami o ogólnej polityce hodowlanej. (Np. na wschodzie Polski nie dąży się do wychowania rasy krów o dużej

wydajności mleka 10 tysięcy litrów rocznie, ale o wydajności średniej 3 — 5 tysięcy litrów, lecz przy równoczesnej dużej mięsności). 3. Przemysł oparty o produkcję surowców zwierzęcych jak mleczarstwo, serowarstwo, garbarstwo, tkactwo, bekoniarstwo; przyczem chodzi tu nie tylko o dane statystyczne, ale przede wszystkim o sam przebieg produkcji. Opracowanie tego punktu winno opierać się na wycieczkach i odpowiednich zbiorach technologicznych, oraz na ilustracjach, przedstawiających urządzenia i przebieg produkcji. Ten dział gospodarczy nie może być zaniedbany, bo inaczej inteligent kończący gimnazjum nie będzie miał wiadomości o tym przemysle, nawet w takim zakresie, jak uczeń VII-mej klasy szkoły powszechnej. 4. Informacje o spożyciu wewnątrz, wywozie i przywozie w postaci plastycznych wykresów.

Opracowanie zagadnień gospodarczych można w pewnej mierze opierać na lekturze uczniów i ich wiadomościach, zdobytych np. drogą zorganizowanego wywiadu, ale głównym źródłem wiadomości będzie tu wykład nauczyciela i podane przez niego dane statystyczne do domowego opracowania. Pewne zasługi może oddać podręcznik geografii dla klasy I.

Tak przedstawiają się ogólne ramy opracowania ssaków; podobnie trzeba by także ujmować ptaki. Jak widać temat ten wymaga jeszcze dużej pracy metodycznej, któraby te ramy wypełniła skryształowaną treścią.

2. Czytelnictwo przyrodnicze młodzieży.

Lektura przyrodnicza wkroczyła już dobrze do szkoły. Biblioteki przyrodnicze są wszędzie czynne, a stopień udziału młodzieży w czytelnictwie zależy już tylko od organizacji biblioteki i jej zasobów. W większości wypadków zostały przyjęte następujące zasady organizacji bibliotek:

1. Książki przeznaczone na lekturę dla uczniów są skatalogowane przeważnie według klas, a w klasach według tematów. Np. katalog klasy I obejmuje 5 katalogów działowych: 1) stawonogi, 2) mięczaki, jamochłony i pierwotniaki, 3) ssaki, 4) ptaki, 5) gady, płazy i ryby. Książki, które nadają się jako lektura przy kilku tematach, są zapisane kilkakrotnie, t. j. powtarzają się w katalogach odpowiednich działów. Katalogi te spisane są na arkuszach jednostronnie i wywieszane na ścianie w miejscu dostępnym dla uczniów. Ułatwiają one nauczycielowi i uczniom dobieranie książek, związanych z opracowywanym tematem. Stosownie do katalogu, książki ułożone są w szafach także według klas i tematów, przyczem poszczególne działy mają własną sygnaturę w postaci kolorowych naklejek lub napisów, i swoją numerację wewnętrzną. Książki wpisane w kilku działach mają sygnaturę wielokrotną.

2. Niektórzy nauczyciele wprowadzają obok katalogów działowych jeszcze drugą, znacznie wyższą formę katalogu, również ściennego, mianowicie katalog tematowy. Katalog tematowy wskazuje szczegółowo literaturę dla małych grup zwierzęcych (np. motyle) i dla poszczególnych organizmów (np. pszczoła, kuna, puhacz), podając nie tylko tytuły odnośnych książek, ale także stronicę, a nawet krótkie informacje o treści cytowanych fragmentów. Katalog tematowy umożliwia nauczycielowi i uczniom pełne wyzyskanie zasobów bibliotecznych do przygotowania na lekcje, omawianych wyżej monograficznych opracowań poszczególnych organizmów. Dlatego należy dążyć, aby każda biblioteka była zaopatrzoną w katalog tematowy.

3. Wypożyczanie książek przeprowadza sam nauczyciel; wyręczenie się uczniami „bibliotekarzami” zostało zupełnie zarzucone. Zlikwidowano również „bibliotekarzy grupowych”, którzy otrzymywali książki dla pewnej grupy kolegów i mieli regulować wzajemną wymianę; forma ta — przynajmniej w klasie I i II — zawiodła zupełnie, gdyż książki z reguły były zmieniane w bardzo powolnym tempie. Nauczyciel wypożycza książki indywidualnie, określając wyraźnie termin zwrotu, przeważnie krótki (jeden tydzień). Wypożyczanie notuje na karcie własnej książki, a w niektórych bibliotekach także na karcie czytelnika, lub w alfabetycznym wykazie czytelników. Książki wypożycza się przynajmniej 2 razy w tygodniu, zazwyczaj po ostatniej lekcji, a nie po obiedzie, aby wszyscy uczniowie mogli korzystać z biblioteki. Doświadczenie dowodzi, że procent czytelników zależy w bardzo dużym stopniu od dostępności biblioteki. Im częściej odbywa się wypożyczanie, tem więcej młodzież czyta.

Normalnie wypożycza się książki, związane z bieżącymi, lub nadchodzącymi tematami nauczania. Jeśli jednakże zainteresowania niektórych uczniów wybiegają poza ten schemat, nie robi się żadnych trudności w wypożyczeniu im książek z innych działów. Korzystanie z biblioteki jest dobrowolne, bezwzględny przymus czytania, nawet pewnej małej ilości książek, nie jest stosowany.

Lektury przyrodniczej obowiązkowej, w dosłownym znaczeniu, niema. Jednakże istnieje powszechna dążność, aby o ile możliwości każdy uczeń klasy I-ej i II-ej przeczytał pewną minimalną ilość (po 5) książek przyrodniczych, wybranych spośród książek specjalnie zalecanych. Aby temu postulatowi uczynić zadość, dąży się do zaopatrzenia bibliotek przedwzyskiem w książki zalecone i to w większej ilości egzemplarzy. Jako liczbę orientacyjną można przyjąć na każdy oddział klasy I i II po 3 egzemplarze poleconych książek. Poniżej daję wykaz książek specjalnie zaleconych przez

Zjazd Kierowników Ognisk Biologicznych w Wilnie,

- Klasa I. 1) Adolph — Dzień w mrowisku i świat mrówek (łącznie).
 2) M. Siedlecki — Skarby wód.
 3) Hubert (i Strycharski) — Ssaki i ptaki.
 4) Sokołowski — Wędrowki ptaków.
 5) Dyakowski — Wędrowki zwierząt i roślin.
 6) Dyakowski — Badacz dalekiej północy (Dybowski).
 7) Thomson — Dzielný rogacz.
 8) " " Komplet książeczek (wydawnictwo Arcta), obejmujących 12 opowiadań z życia zwierząt.
- Klasa II. 1) Teodorowicz — Dziwy świata grzybowego.
 2) Dyakowski — Nasz las i jego mieszkańcy.
 3) Dyakowski — Rośliny pokarmowe i Nasze zboże (łącznie).
 4) Haberkantówna — Śmietnik.
 5) Szaferowa — Brzoza.
 6) Gayówna — Sosna.

Szczególnego zainteresowania ze strony nauczyciela wymaga umiejętne zorganizowanie czytelnictwa czasopism przyrodniczych. Na terenie klasy I i II w rachubę wchodzi głównie „Kółko przyrodnicze”, które powinno być prenumerowane dla każdego oddziału, oraz indywidualnie przez jak największą ilość młodzieży. Wdrażanie do regularnego czytania czasopism jest warunkiem, bez którego cała akcja w zakresie czytelnictwa nie wyda pożądaných rezultatów. Chodzi nam wszak o to, aby nasz wychowanek tak przywykł w szkole do lektury przyrodniczej, by później nie mógł się bez niej obejść. Jeśli tego nie osiągniemy, wykształcenie przyrodnicze ogółu inteligencji pozostanie nadal na obecnym niskim poziomie. Jednym ze stosowanych sposobów rozwiązania tej kwestji jest t. zw. czytelnia przyrodnicza, t. j. wyznaczenie 1 lub 2 dni w tygodniu, w których młodzież przychodzi do pracowni przede wszystkim celem czytania czasopism i drobnych urywków z książek.

3. Anatomja i fizjologia roślin kwiatowych w klasie II.

Anatomja i fizjologia roślin kwiatowych jest jednym z tych nielicznych działów biologji, które w ogólnych zarysach wchodziły także w program dawnego gimnazjum. Pomimo to rozwiązanie zarówno całości jak i poszczególnych tematów nastęrcza dotychczas wielu nauczycielom znacznych trudności.

Jedną z zasad, na których opiera się ten dział nauki, jest połączenie anatomji z fizjo-

logią w jednolitą całość, któraby dała pełny obraz życia rośliny, przyczem anatomja ma być potraktowana krótko, w zakresie najniezbędniejszym do zrozumienia zjawisk fizjologicznych. W praktyce jednak anatomja rozrasta się zwykle nadmiernie, to znowu zredukowana jest przesadnie. Właściwy zakres anatomji winien obejmować poznanie skórki z aparatami szparkowemi, miększu zieleniowego i śpichrzowego, rur naczyniowych i włókien wzmacniających, a przy drzewach owocowych jeszcze dodatkowo korka, miazgi i drewna. Poznanie tych tkanek da się przeprowadzić na następujących preparatach: skórka liścia, przekroje liścia, łodygi, korzenia i nasienia. Praca uczniów przy tem powinna ograniczać się do wiernego narysowania z każdej tkanki kilku (wystarczy po 3) komórek i do szkiców konturowych, przedstawiających tylko rozmieszczenie tkanek. Preparaty winni uczniowie zawsze próbować przygotować sobie sami, ale z reguły nauczyciel rozdaje im także „do wyboru“ preparaty robione przez siebie, aby na techniczne zabiegi uczniów nie tracić czasu.

Łączenie anatomji z fizjologją próbują niektórzy rozwiązać w myśl słusznej koncepcji „od nasienia do nasienia“. Koncepcja ta jednak trafia na nierozwiązane dotychczas trudności ze względu na zasadę, że w anatomji należy postępować od elementów prostych do bardziej złożonych. Metodyczne opracowanie tej koncepcji byłoby poważną zdobyczą dla dydaktyki biologji. W większości wypadków anatomja jest związana z pobieraniem wody przez rośliny, według następującego schematu: parowanie — skórka i liść; pobieranie wody — korzeń, włókniki, rury naczyniowe; przewodzenie wody — łodyga i jej tkanki. Inne tematy fizjologiczne dają się przerobić przeważnie już bez opracowań anatomicznych.

Inną trudność stanowi konsekwentne przestrzeganie monograficznego opracowania wybranych przedstawicieli. Ciągłe jeszcze zdarza się, że poszczególne narządy, tkanki i zjawiska fizjologiczne są opracowywane na rozmaitych roślinach. Tam gdzie monografia jest zachowana, większość zagadnień przerabia się równolegle na 2-ch roślinach przewodnich: jednoliściennej i dwuliściennej. Najczęściej wybierane są trzykrotka i fasola lub bób; ostatnio bób ma coraz więcej zwolenników ze względu na większą przejrzystość tkanek i efektowne wyniki w hodowlach. Ta równoległość dotyczy jednak głównie fizjologii, bo anatomję przerabia się zasadniczo na jednej roślinie, a drugą traktuje się wyłącznie demonstracyjnie, t. j. uczniowie tylko oglądają preparaty, ale ich nie rysują.

Tematy czysto fizjologiczne następczą trudności ze względu na hodowle, które w okresie zimowym źle się udają. Dobre sto-

sunkowo wyjście z tej sytuacji znaleźli ci, którzy zasadnicze hodowle przeprowadzili jeszcze w I-szem półroczu, od października do grudnia. Niejednokrotnie zawodzą hodowle wodne na pożywkach. Główną przyczyną bywa niedokładne przygotowanie pożywki, z której część soli strąca się w postaci osadu. Jeżeli każdą sól rozpuści się osobno, a potem pomiesza kolejno powoli, w bardzo rozcieńczonych roztworach, to strącanie nie ma miejsca. Celem przyspieszenia wyniku hodowli na różnych pożywkach (woda destylowana, woda studzienna, pożywka Knopa pełna, pożywka Knopa bez azotu) najlepiej jest umieścić w nich duże roślinki fasoli lub bobu, już z tak długimi korzeniami, że można odciąć liścienie; bez liścieni różnice w rozwoju zaznaczają się szybko.

Dość jeszcze częste trudności przy osmozie pochodzą wyłącznie z powodu braku odpowiednich osmometrów. Trudności z interpretacją plazmolizy maleją, gdy się ją ograniczy do badania skórki trzykrotki z barwnym sokiem.

Znaczne są jeszcze trudności z asymilacją węgla. Temat ten przypada w okresie przedwiosennym, kiedy niema młodych roślin wodnych, na których możnaby stwierdzić wydzielanie tlenu, a w akwarjach te rośliny nie zawsze przetrzymują. Niektórzy nauczyciele radzą sobie w ten sposób, że do asymilacji hodują specjalną rasę moczarki o dużych liściach, która zimuje dość dobrze, albo rogatek wytrzymałszy od moczarki, a zastępujący ją z powodzeniem w wydzielaniu tlenu.

Hodowla roślin w atmosferze pozbawionej dwutlenku węgla nie przedstawia już trudności, a jeśli się jeszcze komuś nie udaje, to tylko z powodu nieporządnego zestawienia aparatu. Dużem uproszczeniem tej hodowli jest następujące postępowanie: dwa rozgałęzienia trzykrotki, rosnącej w doniczce, wprowadza się do 2-ch obszernych butli z których jedna zawiera KOH, chłonnego CO₂ z powietrza, druga zaś — kontrolna — tyleż wody i uszczelnia korkiem z waty. Zbadanie na skrobię 3-ch liści: po jednym w każdej butli i liścia rosnącego nazewnątrz butli, daje efektowne wyniki. Nieistotną jest również trudność spowodowana brakiem światła słonecznego, gdyż daje się ono doskonale zastąpić światłem żarówki. Niektórzy nie opracowują jednego z najważniejszych momentów asymilacji, mianowicie roli ciałek zieleni, wskutek czego młodzież nie ma podstawy do zrozumienia całego procesu. Temat ten daje się łatwo opracować na odmianie pelargonji o liściach biało-zielonych, albo na kwitnącej w tym okresie kalji, której biała kolba kwiatowa jest morfologicznie identyczna z zielonemi liśćmi.

W zakresie badania materiałów zapasowych dużem uproszczeniem jest wpro-

wadzenie płynu Haynego (przez pomyłkę zwanego Haynesem), który użyty na zimno jest doskonałym odczynnikiem na białko, dającym reakcję biuretową, a na gorąco odczynnikiem

na cukier gronowy, zastępującym płyn Ferlinga. Płyn Haynego jest wygodniejszym od płynu Fehlinga dlatego, że nie ulega zepsuciu i raz przyrządzony może służyć wiele lat.

Wł. PACZYNSKI (Białystok).

Sprawność fizyczna młodzieży szkolnej w Białymstoku.

I. W s t ę p.

Ocena sprawności fizycznej młodzieży szkolnej doniedawna była zagadnieniem prawie nie do rozwiązania. Brak było „miary” dla tej oceny. W r. 1932, celem wykonania inicjatywy Przewodniczącego Rady Wychowania Fizycznego, rozpoczęto poszukiwania nad znalezieniem podstaw do obiektywnej oceny sprawności fizycznej jednostki. W tej myśli, tego samego roku, w czasie od 1 maja do 15 czerwca, na terenie całego państwa przeprowadzone zostały pomiary wzrostu i wagi oraz próby sprawności fizycznej młodzieży szkolnej i objęły 18,821 osobników, w tym 10,710 chłopców i 8,111 dziewcząt. Zebrany materiał został opracowany przez doc. dr. J. Mydlarskiego i w r. 1935 wydany do użytku szkół p. t. „Tabele miernika sprawności fizycznej dla młodzieży szkolnej”. Od tej chwili ocena sprawności fizycznej młodzieży szkolnej stała się możliwa.

„Tabele miernika sprawności fizycznej” podają normy sprawności dla młodzieży szkolnej w wieku od 10,5 — 19,5 lat dla następujących jej elementów: biegu na 60 m., skoku wzwyż i rzutu piłką palantową. „Tabele” pozwalają określić sprawność fizyczną zarówno w trzech wymienionych ćwiczeniach, jak również sprawność ogólną.

W ustaleniu norm sprawności fizycznej oprócz wieku metrykalnego brana była pod uwagę konstytucja fizyczna (budowa ciała) młodzieży, dlatego, dla określenia sprawności fizycznej jakiegoś ucznia, potrzebne są następujące dane: 1) wiek, 2) wzrost, 3) ciężar ciała, 4) wynik próby sprawności fizycznej w biegu na 60 m., skoku wzwyż, i w rzucie piłką palantową.

Ponieważ wśród szkół męskich, z których był zbierany materiał do opracowania „Tabel”, nie było ani jednej szkoły z rejonu białostockiego, powstaje zagadnienie — czy normy sprawności fizycznej zawarte w „Tabelach” stosują się do młodzieży szkół białostockich lub inaczej: czy sprawność fizyczna młodzieży szkolnej z Białegostoku odpowiada sprawności i fizycznej ogółu młodzieży szkolnej w Polsce?

Przyczynkiem do rozwiązania, próbą rozwiązania, tego zagadnienia niech będzie niniejsza praca, oparta na materiale rekrutującym się z pośród uczniów gimnazjum państwowego im. kr. Zygmunta Augusta w Białymstoku.

II. Metodyka pracy.

Wszystkie pomiary i próba sprawności fi-

zycznej przeprowadzone zostały zgodnie z instrukcją, podaną w wydawnictwie „Tabele miernika sprawności fizycznej dla młodzieży szkolnej”. Badania objęły uczniów klas I, II i III; razem 167 uczniów, w tym 16 uczniów wyznania mojżeszowego. Badania przeprowadzane były w godz. od 13—14,30, w czasie od 1 października do 15 listopada. Próba sprawności fizycznej odbywała się w kostjumach i pantoflach ćwiczebnych, wzrost i ciężar ciała mierzono nago.

Ocena sprawności fizycznej dokonana została według tychże „Tabel”, przyczem kierowano się poniższymi zasadami: 1) do wieku np. 13,5 lat zaliczono uczniów w wieku od 13 lat do 13 lat i 11 miesięcy włącznie, do wieku 15,5 lat, uczniów w wieku od 15 lat do 15 lat i 11 miesięcy włącznie i t. d., 2) zaokrąglenia liczb dziesiętnych do 0,5 i 0,50 włącznie dokonywane były w dół, natomiast od 0,6 i 0,51 — w górę.

Ocenę poszczególnych elementów sprawności i sprawności ogólnej dokonano: indywidualnie, w klasach wieku i w grupie ogółu badanych uczniów. Ocena ta wyrażona została w punktach (od 0—100 pkt.) i skali siedmiostopniowej. Za osiągnięcie normy sprawności daje się 50 pkt. Przy odchyleniach od normy in minus odejmuje się od 50, a przy odchyleniach in plus dodaje się do 50 odpowiednią ilość punktów. Stosownie do ilości uzyskanych punktów zalicza się danego osobnika do odpowiedniej sprawności skali siedmiostopniowej, której układ (w/g „Tabel miernika sprawności fizycznej dla młodzieży szkolnej”) jest następujący:

Sprawność	Ilość punktów
wyjątkowo niska	nijżej 0 punktów
„ niska	0 do 17
„ niższa od przeciętnej	17 do 33
„ przeciętna	33 do 67
„ wyższa od przeciętnej	67 do 83
„ wysoka	83 do 100
„ wyjątkowo wysoka	wyżej 100

Wiek badanych ilustruje tablica 1.

T a b l i c a 1.

Liczebność zbadanych według wieku.

Lat	W I E K							
	11,5	12,5	13,5	14,5	15,5	16,5	17,5	
Razem	3	26	44	44	35	12	3	167

III. W y n i k i.

Bieg na 60 metrów. Charakterystykę sprawności badanych w biegu na 60 m. podają tablice 2 i 2a.

T a b l i c a 2.

Sprawność w biegu na 60 m.

Klasy	W I E K						Liczebność	
	11.5	12.5	13.5	14.5	15.5	16.5		17.5
Sprawność w biegu na 60 m. w pkt.								
5							2	
10		2						
15								
20					1		1	
25			2				2	
30			1				2	
35		1	2	3	1	1	8	
40		2	3	2	2		9	
45		2	3	2	2	2	16	
50	1	3	7	6	3	1	21	
55		6	10	9	2	3	30	
60		2	2	8	7	1	22	
65	1	4	4	2	9		20	
70	1	3	5	5	1	2	18	
75		1	4	6	1		12	
80			1				1	
85				1	1		2	
90			1				1	
95								
100								
Liczebność	3	26	44	44	35	12	3	167

T a b l i c a 2a.

Sprawność w biegu na 60 m.

Sprawność	W I E K							Liczebność
	11.5	12.5	13.5	14.5	15.5	16.5	17.5	
Wyjątkowo niska								
Niska		2						2
Niższa od przeciętnej			3		2	2		7
Przeciętna	3	20	34	32	31	8	2	130
Wyższa od przeciętnej		4	7	12	1	2	1	27
Wysoka					1			1
Wyjątkowo wysoka								
Liczebność	3	26	44	44	35	12	3	167

Analiza powyższych tablic wykazuje, że poszczególne grupy badanych w/g wieku uo-

żyły się naogół bardzo zwarcie, czyli innym językiem mówiąc: ich sprawność fizyczna w biegu na 60 m. jest jednolita, wyrównana. W każdej z tych grup, w przygniatającej większości znaleźli się badani na poziomie sprawności przeciętnej i wyżej. Wyjątek stanowi grupa 12, 5-letnich, w której dwu uczniów uzyskało tylko sprawność niską. Nie bez znaczenia jest fakt, iż są to uczniowie wyznania mojżeszowego i należą do klasy pierwszej, albowiem szczegółowe rozpatrzenie wyników uczniów wyznania mojżeszowego w biegu na 60 m wykazuje, iż wszyscy ci uczniowie osiągnęli sprawność przeciętną lub sprawności niższe, a jeden tylko ma sprawność wyższą od przeciętnej, uzyskawszy 69 pkt.

Konstrukcja „Tabel miernika sprawności fizycznej” jest taka, że 68% wszystkich badanych wino znaleźć się w granicach sprawności przeciętnej, pozostali zaś równomiernie w sprawnościach niższych i wyższych od przeciętnej. 68% badanych w wypadku naszym stanowi 114 osobników. Tablica 2a wykazuje, jaką sprawność przeciętną uzyskało 130 osobników, czyli 77,8% ogółu badanych uczniów. Jeśli jednocześnie zważymy, że w sprawnościach wyższych od przeciętnej mamy 28 uczniów, czyli 16,9%, a w sprawnościach wyższych od przeciętnej tylko 5,3%, to mamy niezbitą dowód, że sprawność badanych uczniów w biegu na 60 m. jest zadowalająca i odpowiada poziomowi sprawności ogółu młodzieży szkolnej w Polsce.

Skok w wżyz. Charakterystykę sprawności badanych w skoku wżyz podają tablice 3 i 3a.

T a b l i c a 3.

Sprawność w skoku wżyz.

Klasy	W i e k						Liczebność	
	11.5	12.5	13.5	14.5	15.5	16.5		17.5
Sprawność w skoku wżyz w pkt.								
5			1				1	
10								
15		2					2	
20								
25								
30			1	1	1		3	
35								
40		1	4	1	2	3	11	
45		1	4	3	8		16	
50		4	3	6	4	1	19	
55		3	3	6	10	3	25	
60		3	8	7	2	2	23	
65		5	6	8	5		24	
70	1	2	7	5	2	2	20	
75			3	4			7	
80	1	1	4	2	1		9	
85	1	4				1	6	
90				1			1	
95								
100								
Liczebność	3	26	44	44	35	12	3	167

T a b l i c a 3a.
Sprawność w skoku wwyż.

Sprawność	W I E K							Licz- ność
	11.5	12.5	13.5	14.5	15.5	16.6	17.5	
Wyjątkowo niska								
Niska		2	1					3
Niższa od przeciętn.			1	1	1			3
Przeciętna		16	32	31	30	10	2	121
Wyższa od przeciętn.	2	5	10	11	4	1	1	34
Wysoka	1	3		1		1		6
Wyjątkowo wysoka								
Liczebność	3	26	44	44	35	12	3	167

W skoku wwyż wykazują badani poziom sprawności wyższy jak w biegu na 60 m. Ilość osobników w granicach sprawności przeciętnej wprawdzie zmniejszyła się, lecz nastąpiło przesunięcie do sprawności wyższych, gdyż jednocześnie zmniejszyła się ilość badanych w sprawnościach niższych od przeciętnej. Sprawność przeciętną osiągnęło 72,4% badanych w sprawnościach niższych od przeciętnej znalazło się 3,6% i w sprawnościach wyższych od przeciętnej — 23,9%.

Sprawności: niższą od przeciętnej i niską obsadzili uczniowie wyznania mojżeszowego. Pozostali uczniowie wyznania mojżeszowego uplasowali się w granicach sprawności przeciętnej i tylko jeden (ten sam co w biegu na 60 m.) osiągnął sprawność wyższą od przeciętnej, wynikiem 72 pkt.

Rzut piłką palantową. Charakterystykę sprawności badanych w rzucie piłką palantową podają tablice 4 i 4a.

T a b l i c a 4.
Sprawność w rzucie piłką palantową.

Klasy	W i e k							Licz- ność	
	11.5	12.5	13.5	14.5	15.5	16.5	17.5		
Sprawność w rzucie piłką palantową w pkt.	5			1				1	
	10			1				1	
	15		2					2	
	20			1				1	
	25								
	30		1		1			2	
	35		1	2	2	2		7	
	40		3	2	2	1	2	10	
	45	1	5	7	3	2	1	1	20
	50		2	6	8	7	2		25
	55	1	3	5	6	6	1		22
	60	1	2	12	8	4	2		29
65		4	2	3	7	1		17	
70		1	2	5	1		1	10	

75		2	2	3	5		1	13
80			1				1	2
85								
90								
95								
100				1			2	3
Liczebność	3	26	44	44	35	12	3	167

T a b l i c a 4a.

Sprawność w rzucie piłką palantową.

Sprawność	W I E K							Licz- ność
	11.5	12.5	13.5	14.5	15.5	16.6	17.5	
Wyjątkowo niska								
Niska		2	2					4
Niższa od przeciętn.		1	2	1				4
Przeciętna	3	21	36	32	29	9	2	132
Wyższa od przeciętn.		2	4	10	6	1	1	24
Wysoka								
Wyjątkowo wysoka				1		2		3
Liczebność	3	26	44	44	35	12	3	167

Obraz sprawności badanych w rzucie piłką palantową jest podobny do obrazów dwu poprzednich elementów sprawności, choć więcej zbliża się do sprawności w biegu na 60 m.

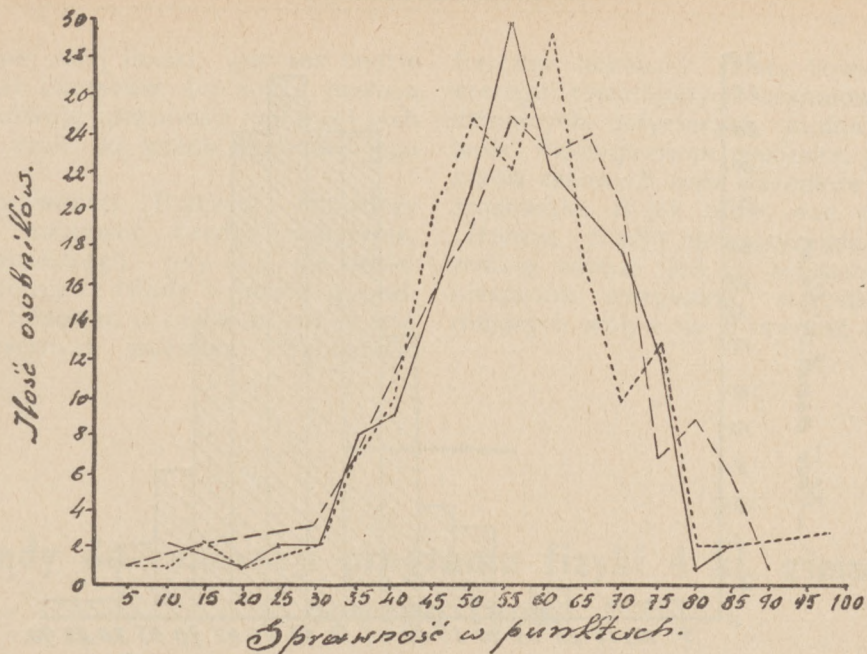
Poraz pierwszy mamy tu do zanotowania fakt osiągnięcia przez trzech uczniów sprawności wyjątkowo wysokiej. Uczniowie ci należą do klasy trzeciej.

Ogólnie: sprawność przeciętną uzyskało 79% badanych, w sprawnościach niższych znalazło się 4,7% i w sprawnościach wyższych od przeciętnej 16,3%.

Sprawność w rzucie piłką palantową uczniów wyznania mojżeszowego okazała się naogół niższa od sprawności reszty badanych i tak: czterech z nich uzyskało sprawność niską, trzech — sprawność niższą od przeciętnej i pozostali (9) — sprawność przeciętną.

Dokładną ilustracją przebiegu elementów sprawności względem siebie jest ich obraz graficzny na rys. 1.

Rys. 1. Graficzne przedstawienie wyników sprawności: a) w biegu na 60 m. —, b) w skoku wzwyż — — —, c) w rzucie piłką palantową ·····.

Sprawność ogólna. Sprawność ogólna jest średnią arytmetyczną trzech wyżej omówionych elementów sprawności. Np. dla ucznia, który osiągnął sprawności: w biegu na 60 m. — 62 pkt., w skoku wzwyż — 46 pkt. i wrzucie piłką palantową — 54 pkt., sprawność ogólna wyniesie: $\frac{62 + 46 + 54}{3} = 54 \text{ pkt.}$

Charakterystykę sprawności ogólnej podają tablice 5 i 5a.

Tablica 5. Sprawność ogólna.

Klasy	W i e k							Liczebność
	11.5	12.5	13.5	14.5	15.5	16.5	17.5	
5								
10			1					1
15		1						1
20		1	1					2
25		1	1					2
30								
35		1	3		1			5
40			1	2	1	2		6
45		5	4	3	2	1		15
50		1	4	8	10	3		26
55		6	6	8	5		1	26
60	1	2	10	7	6	3		29
65	1	4	7	7	6		1	26
70	1	2	5	4	3		1	16
75		3	2	1	1			8
80				3		1		4
85				1				1
90						1		1
95								
100								
Liczebność	3	26	44	44	35	12	3	167

Tablica 5a. Sprawność ogólna.

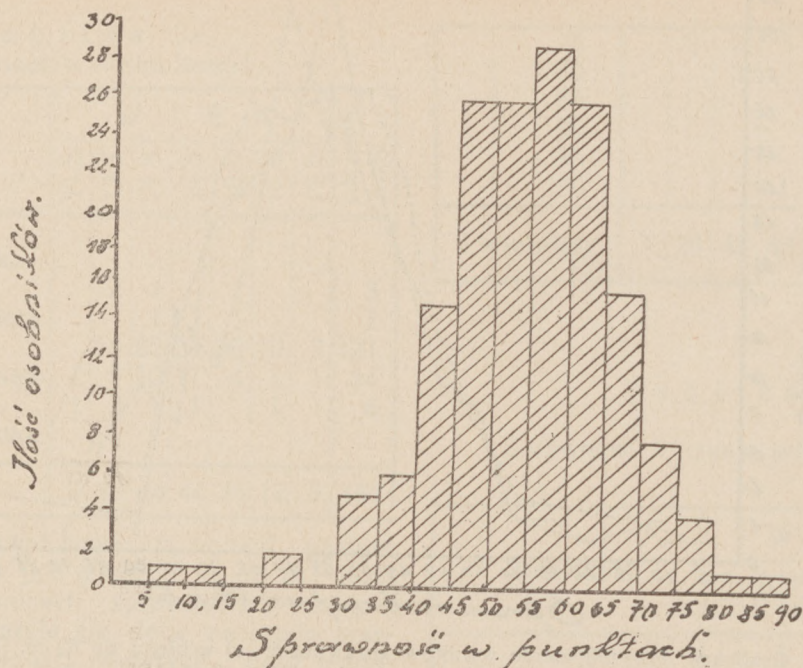
Sprawność	W I E K							Liczebność
	11.5	12.5	13.5	14.5	15.5	16.6	17.5	
Wyjątkowo niska								
Niska		1	1					2
Niższa od przeciętn.		1	3					4
Przeciętna	3	19	34	36	33	9	2	136
Wyższa od przeciętn.		5	6	8	2	2	1	24
Wysoka						1		1
Wyjątkowo wysoka								
Liczebność	3	26	44	44	35	12	3	167

Jak widzieliśmy, poziom poziom poszczególnych elementów sprawności fizycznej był wyrównany, to też sprawność ogólna przedstawia obraz prawie identyczny z obrazami swoich elementów. Wśród badanych uczniów nie znaleźliśmy uczniów np. wybitnych w skoku wzwyż a b. słabych w biegu na 60 m. i w rzucie piłką palantową lub: uczniów wybitnych w rzucie piłką palantową, a słabych w dwu pozostałych elementach sprawności — podkreślamy natomiast, że poziom elementów sprawności u każdego z badanych był wyrównany. Fakty takie świadczą o harmonijnym rozwoju fizycznym badanych.

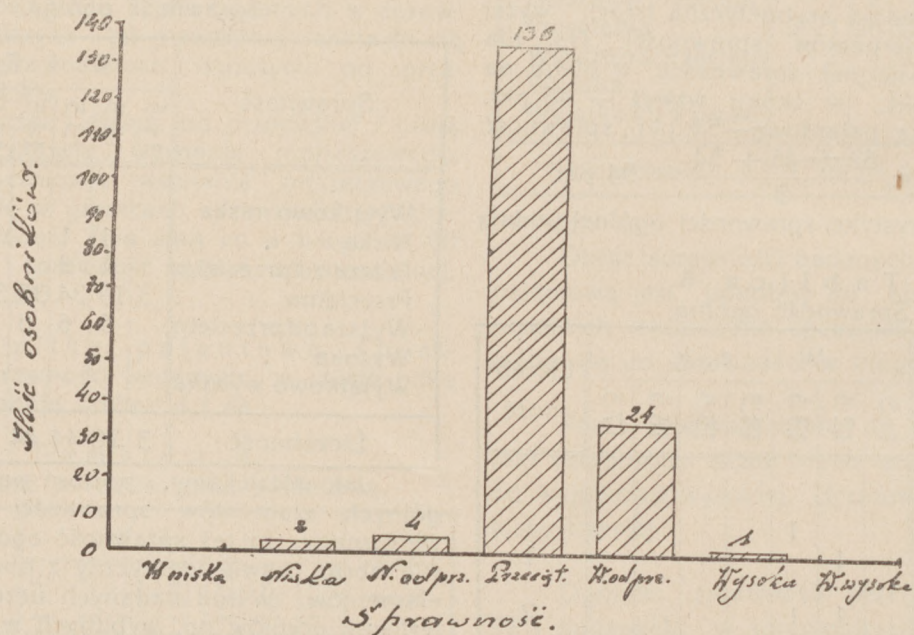
Sprawność ogólną przeciętną osiągnęło 81,4% wszystkich badanych, sprawności niższe od przeciętnej 3,6% i wyższe od przeciętnej 15% badanych.

Uczniowie wyznania możeszowego osiągnęli: sprawność niską — 2, sprawność niższą od przeciętnej — 3 i pozostali 11) — sprawność przeciętną z najlepszym wynikiem 66 pkt.

Stan sprawności ogólnej badanych ilustrują rys. 2 i 2a.

Rys. 2. Graficzne przedstawienie wyników sprawności ogólnej.

Rys. 2a. Graficzne przedstawienie sprawności ogólnej w skali siedmiostopniowej.

IV. Wnioski.

1. Sprawność fizyczna zbadanej młodzieży szkolnej w Białymstoku całkowicie odpowiada poziomowi sprawności fizycznej ogółu młodzieży szkolnej w Polsce.

2. Poziom poszczególnych elementów sprawności fizycznej (biegu na 60 m, skoku wzwyż i rzutu piłką palantową) okazał się jednakowy. Jest to niezbitym dowodem, że rozwój fizyczny badanych postępuje harmonijnie.

3. Uczniowie wyznania mojżeszowego ugrupowali się na poziomie sprawności przeciętnej i na poziomach niższych, co nasuwa przypuszczenie, że sprawność fizyczna tych uczniów jest naogół niższa od sprawności fizycznej młodzieży polskiej.

Na zakończenie pragnę wskazać na cele, jakie mogą dać takie badania dla nauczyciela ćwiczeń cielesnych. Powiedzą one nauczycielowi, mianowicie, czy sprawność fizyczna jego wychowanków zgadza się ze sprawnością fizyczną

młodzieży szkolnej całej Polski, gdy zaś będzie je przeprowadzał okresowo (co rok), posłużą mu do oceny rozwoju sprawności ruchowej tych wychowanków czyli do oceny wyników jego pracy.

Wyniki sprawności fizycznej młodzieży szkolnej należy traktować bardzo krytycznie, szczególnie w wypadkach, gdy one nie osiągałyby norm miernika. Nigdy w takich wypadkach nie wolno forsować uczniów celem dościa do cyfr teoretycznych miernika. Sprawność

fizyczna jednostki zależy bowiem od całego szeregu różnorodnych czynników, tak konstytucjonalnych, dotyczących budowy ciała i właściwości fizjologicznych osobnika, jak też od czynników rasowych oraz warunków ekonomicznych środowiska. A jak mówi doc. dr. J. Mydlarski, „Normy, choćby najprecyzyjniej obliczone, pozostają zawsze jedynie schematem, w którym niesposób uwzględnić wszystkich czynników, mających wpływ na sprawność ruchową“.

Przyrządy do realizacji programu fizyki 4 kl. gimnazjum nowego typu.

Uwaga Redakcji: Spis ten opracowany przez Centr. Pracownię Dydaktyki Fizyki w Warszawie nie ma charakteru oficjalnego. Służyć on może do orientacji przy ocenie kosztorysów kompletów przyrządów, które szkoły zamierzają zakupić.

M E C H A N I K A

		Ćw.	Dem.
Co się tyczy ćwiczeń to 1 komplet na zespół.			
	Ćw.	Dem.	
1. Komplet fizyczny do wyznaczenia środka ciężkości	10 zł.		
2. Trzy rodzaje równowagi		12 zł.	
3. Bryły drewniane, obciążone metalem		35 „	
4. Sprężyny z szelkami obc. 500 g.	2,70		
5. Stożek biegnący pod górę		20 „	
6. Dynamometry a 7,50, lub 3 w pudełku ze skalą	15		
7. Waga sprężynowa obc. 12,5		1,10	
8. 2 łódeczki; magnesy		12	
9. Dźwignie drewniane ze skalą oraz komplet ciężarków	6		
10. Para wag do ważenia listów ze śrub regul. po		4,80	
11. 3 bloki ruchome alum. oraz 1 stały	16		
12. Kołowrót różnicowy na statywie		8	
13. Równia pochyla na śrub. regul. wyk. prostsze	50 zł.		
	35 „		
14. Wielokrążki alum.	18 „		
15. Klin, model z blokami i szalką		25 zł.	
16. Śruda ostrogwintowana		5,75	
17. Tablice zastosowania maszyn prostych		7	
18. Koło Moxwella wahadło Oberhecka		40 27,75	
19. Wahadło matematyczne, soczewki mosiężne	5 zł.		
20. Płytki drewniane o różnej powierzchni do wykazania tarcia	2,70		
			Ćw. Dem.
			6
			12
			8
			11
			18,50
			25
			7,50
			160
			10
			5
			12
			14
			26
			25
			5
			45
			150
			43
			27,50
			21
			3
			1,50
			1,50
			35
			54
			20

	Ćw.	Dem.		Ćw.	Dem.
48. Butla z membraną zamiast dna		2	101. Elektroskop	6	
49. Taca do fal na wodzie		7.50	102. Elektrofor z płytką ebonitową		12
50. Rury do rezonansu (kamerton, wąż gumowy)		22,50	103. Konduktor kulisty na izolatorach		36
51. Model krtani		17.50	104. Paleczka ebonitowa	2	
52. „ ucha		37.50	105. „ szklana	0.90	
53. Syrena Savarta		12.50	106. Statyw ze strzemiem	4.50	
54. Piszczalka		20	107. Butelki lejdejskie wys. 16 cm.	9	
55. Tuba akustyczna		6	108. Rozbrajacz	2	
56. Tablica instrumentów muzycznych		5	109. Kondensator składany		
57. Listwa, lub pręt z imadłem		18	110. „ stały 1,2 lub 4 mikrf.		16
58. Wahadło rezonansowe (3 sztuki)	8.85		111. Puszka metalowa na opiłki	4.50	

ELEKTRYCZNOŚĆ

59. Ogniwo Leclanche małe	4.50		112. Izolowane podstawki	14	
60. Ogniwo Volty	3.50		113. Cewka 10000 zwojów z rdzeniem żel.	12.50	
61. Akumulator 2 Volty 26 ampg.	19		114. Przełącznik		
62. Druty izolowane o różnych długościach	5		115. Detektor kryształowy		13 50
63. Łączniki metalowe	0,60		116. Rezonans elektryczny		135
64. Kucz do prądu prosty 1,70, z zamkiem	12		117. Tablica stacja nadawcza		7
65. Wylącznik	20		118. Przyrząd do wyładowań elektrycznych (ew. rurki Geisslera)		1.70
66. Słupki Holtza	12.50		119. Promienie katodowe		28.50
67. Iгла magnesowa na podstawce	1.50		120. Rura Roentgena		25
68. Szpulki z drutami oporowymi	3		121. Kondensator zmienny radjowy		
69. Busola (kompas)	0,95		122. Multiplikator napięcia Piekary, lub maszyna elektrostatyczna		115
70. Galwanoskop	38				
71. Aparat Hoffmana do elektrolizy		48.50			
72. Woltometr miedziany	12				
73. Opornica zatyczkowa 1—40	45				
74. Amperomierz z podz. 1 10 do 3 amp.	40				
75. Woltomierz „ „ 6 volt	40				
76. Amperomierz do prądu zmiennego		55			
77. Woltomierz „ „ „		55			
78. Spiralka w naczyniu szklanem	9				
79. Spiralka o podw. oporze	9				
80. Grzejnik elektryczny na 110 i 220 volt		25			
81. Druty oporowe z miedzi, żelaza o 0,25; 0,5 mm	0.10				
82. Opornica suwakowa, do 8 52, 3,5 amp.	25				
83. Mostek Wheatstone'a	40				
84. Solenoid	12				
85. Elektromagnes	4.50				
86. Telegraf model		120			
87. Przekaznik		15			
88. Dzwonek elektryczny		3			
89. Magnes sztabkowy	1.50				
90. Magnes w kształcie podkowy	1.20				
91. Iгла inklinacyjna		60			
92. Szpulka indukcyjna	27.50				
93. Prądnica z kołem napędowym mała		40			
94. Magneto		60			
95. Transformator dzwonekowy		6			
96. Telefon Bella		35			
97. Model telefonu nitkowego		12.50			
98. Mikrofon		12			
99. Induktor dł. iskry 30 cm.		165			
100. Bateria anodowa		18			

O P T Y K A

123. Stolik optyczny	85	
124. Ciemnia optyczna	24	
125. Zwierciadło płaskie	0.75	
126. Ekran ze szczeliną	2.80	
127. Tafla szklana szlifowana	1.80	
128. Peryskop		7.50
129. Płytki z różnych ciał		
130. Pryzmat	2.50	
131. Soczewki skupiające	1.20	
132. „ rozpraszające	1.20	
133. Ekran pionowy	2.60	
134. Ława optyczna	100	
135. Zwierciadło wklęsłe	1	
136. Półkrażki szklane z rysą	6	
137. Lupa	2.50	
138. Model oka		24
139. Przyrząd wyjaśniający zasadę kinematografu		25
140. Aparat fotograficzny z matówką		50
141. Filtry barwne różnokolorowe		0.40
142. Spektroskop à vision directe		70
143. Rurki Plücker'a		9
144. „ z Helem, Neonem i Argonem		27.50

114.50 205.90

Ceny podane mają charakter orientacyjny.

Na przyrządy do ćwiczeń przewidywać można 948.35 zł. za 1 komplet na zespół.

Na przyrządy do demonstracji zaś 2.357. 0 zł.

Wykaz nie obejmuje szeregu przyrządów z klasy 3 (np. wagi), przyrządów pomocniczych (np. statywów), prostych modeli drewnianych (stożek, równoległościąt, prostopadłościąt), pomocniczych naczyń szklanych (np. flaszka Mariotta), elementów instalacji elektrycznej (bezpieczniki, druty, izolatory, żarówki, oprawki etc. i temu podobnych).

Z DOŚWIADCZEŃ WYCHOWAWCZYCH.

MARJA KOLENDO.

W sprawie planu wychowawczego szkół żeńskich.

Artykuł dyskusyjny oparty na praktyce szkolnej

Szkoła według statutu zapewnia młodzieży z jednej strony „wychowanie na świadomych obywateli, twórczych obywateli Rzeczypospolitej”, z drugiej strony musi dbać o jej „wyrobienie religijne, moralne, umysłowe i fizyczne oraz najlepsze przygotowanie do życia”.

Obowiązek nasz zawodowy, poczucie własnej odpowiedzialności zmusza nauczyciela wychowawcę do obmyślenia planu, wskazującego kierunek i środki, prowadzące do tak ujętego celu pracy wychowawczej, w którym obok szczegółowego rozwinięcia celu uwzględnione byłyby konieczne warunki działania.

Jak wynika ze statutu Gimnazjum, praca wychowawcza nie może obojętnie odnosić się do zjawisk życia bieżącego. Uwzględnienie potrzeb życia, t. zw. „nachylenie praktyczno-życiowe”, zawarte w programach poszczególnych przedmiotów, musi znaleźć swe miejsce i w programach naszej pracy wychowawczej.

Z tych względów przy planowaniu jej w szkole dzisiejszej musimy liczyć się nie tylko z właściwościami psychiki, zależnie od wieku rozwoju oraz płci; ważną rolę przy układaniu programu odgrywają potrzeby życia współczesnego, obowiązki i zadania, jakie przypadają młodzieży w szkole, a potem w życiu samodzielnym.

Ze względu na właściwości psychiki młodzieży żeńskiej oraz na pewne tradycje w jej wychowaniu, opracowując program wychowawczy dla klas żeńskich naszego gimnazjum, brałyśmy pod uwagę wszystkie momenty, które powinny złożyć się na całość oddziaływania wychowawczego.

Program szczegółowy narzuca życie bieżące, które pod względem struktury gospodarczej i społecznej, uległo w okresie powojennym dużym przemianom, wysunęło nowe wartości.

W życiu dzisiejszego społeczeństwa demokratycznego coraz większą staje się rola i inicjatywa grup społecznych, powstałych na tle pracy zawodowej lub kulturalno-społecznej, pracujących dla dobra ogółu, dla rozwoju kultury rodzimej i ogólnoludzkiej. Powstałe nowe więzi, jak, narodowa, państwowa, zawodowa, ideowo-stowarzyszeniowa i międzynarodowa, rozwijają się i wzmacniają. Wynikające z nowopowstałych więzi społecznych zagadnienia wymagają należytego ich rozwiązywania w formie umiejętnego

współzycia i współdziałania różnych grup. A tak zamierzony cel osiągniemy przez wychowanie, uwzględniające przemiany dzisiejszej struktury społecznej.

Biorąc to pod uwagę, wychowanie dziewcząt ujęłyśmy jako pracę, idącą w kierunku urobienia w młodzieży cech, które stanowią o wartości człowieka jako: 1) jednostki, 2) pracownicy zawodowej, 3) członka społeczeństwa i 4) obywatelki państwa.

Wychowanie jednostki polegać winno na: rozbudzeniu w młodzieży pierwiastków, które stanowią cechy prawdziwego człowieka, a więc dobra, prawdy i piękna, zrozumieniu ich i uszanowaniu w sobie i innych;

na rozwijaniu woli, która stanowi podstawę przy realizowaniu wszelkich zamierzeń;

na urabianiu szlachetnych uczuć, przede wszystkim solidarności, życzliwości koleżeńskiej;

na kształceniu kultury zewnętrznej.

W programie wychowania człowieka jako jednostki zawarte są postulaty wychowania moralnego, a więc kształcenie dyspozycji psychicznych, wyrażających się w skłonnościach do rzeczy dobrych i wstręcie do czynów złych.

Ideaty dobra, prawdy i piękna wysuwać należy, nie ograniczając się tylko do zewnętrznych przejawów i przykładów, ale od wewnątrz podchodząc do zagadnienia ze strony „żywego w tym okresie uczucia”, budzić można w młodzieży ukochanie tych ideałów.

Rozległy zakres tej dziedziny wychowawczej, uwzględniony w programach wielu przedmiotów, realizowany jest przez dostarczanie odpowiedniego materiału do „przeżyć różnych uczuć”, zawartych w czytankach i lekturze dla młodzieży, co stanowi jeden z najważniejszych postulatów nowoczesnej dydaktyki.

Do tej pracy powołani są wszyscy nauczyciele, którzy w zgodnym trudzie ponoszą odpowiedzialność za całość wychowania.

Wielką rolę w wychowaniu dziewcząt odgrywa rozwijanie pierwiastka piękna, czyli kultura estetyczna. Jest to jeden z najważniejszych celów wychowawczych, bo przez kulturę estetyczną przyczyniamy się do podniesienia poziomu kulturalnego życia społecznego. Trzeba tak kierować wychowaniem pod tym

względem, aby wytwarzało ono stałe potrzeby estetyczne. Przedewszystkiem samo otoczenie szkoły musi posiadać wszelkie cechy piękna, znajdującego swój wyraz w czystości budynku i sal szkolnych oraz w estetycznym przyozdobieniu klas. Ogromne znaczenie wychowawcze posiada kształcenie estetyki osobistej uczennicy w higienie ciała, stroju, mowie, ruchu. Łączy się w tym nauczanie ładu i porządku w pracy, a także kultura zewnętrzna, która w dzisiejszych warunkach wymaga specjalnej troski wychowawczej.

Nakreślony przez nas program kultury zewnętrznej uwzględnia zachowanie się uczennicy w różnych okolicznościach życia, a więc: w szkole, w domu i poza szkołą. W związku z tem omówienie zasadniczych przepisów towarzyskich i ustosunkowanie się wobec rodziców, koleżanek i znajomych w różnych okolicznościach ich życia.

Wychowanie estetyczne łączy się ściśle z kulturą wewnętrzną, z tem, co stanowi wyraz dobra. Będą to szlachetne uczucia względem tych, z którymi człowiek obcuje w życiu, a więc: uprzejmość, uczynność, zgoda, przyjaźń, życzliwość i okazywanie pomocy moralnej i materialnej swym bliźnim; unikanie uwłaczania czci i sławie osób innych; ustosunkowanie się młodzieży do starszych, oparte na posłuszeństwie, szczerości i szacunku; karność, poczucie godności osobistej i odpowiedzialność wobec samego siebie i innych za swe słowa i czyny.

Te zalety zdobywa młodzież przez działanie na nią wielu czynników, wśród których najpoważniejszym jest szkoła: może ona wiele zdziałać, jeśli wybierze właściwą metodę postępowania.

Obowiązkiem naszym jest pomagać młodzieży w samowychowaniu, a więc w pracy samokształceniowej nad poznaniem i urabianiem własnego charakteru. Młodzież w okresie swego rozwoju sama często wytwarza własne ideały bądź konkretne, bądź abstrakcyjne, znane nam wszystkim jako „tęsknoty do ideałów“ i pragnie być do nich podobna.

Musimy udzielać młodzieży wskazówek, w jaki sposób zalety innych przyswajając sobie, jak kształcić siebie, a więc charakter swój*).

Ponieważ czynnikiem kształtującym charakter jest wola, musimy dopomagać w jej rozwijaniu, wykorzystując wszystkie możliwości wychowawcze bądź przez bezpośredni wpływ wychowawcy, bądź w organizacjach, będących wyrazem życia zbiorowego młodzieży (Harcerstwo, P. W. K., Samorządy).

*) Jako punkt wyjścia do pogadanki na temat urabiania swego charakteru posłużyć może artykuł p. t.: „Samowychowanie“ w miesięczniku „Dla przyszłości“ w Nr. Nr. IX. i X 1934 r.

Przykłady z życia codziennego, prywatnego i szkolnego, społecznego i państwowego, z życia bohaterów narodowych dostarczą nam dużo cennego materiału. Zwłaszcza ważną jest rzeczą podkreślanie, jak wielkie znaczenie ma silna wola w życiu zawodowym i społecznym.

Jest rzeczą powszechnie znaną, że stan zdrowia i samopoczucie fizyczne wpływa na urobienie charakteru. Niedomagania fizyczne źle wpływają na rozwój człowieka. To też w całości kształcie wychowania człowieka jako jednostki musi być należycie uwzględniony i program wychowania fizycznego. Szkoła w swym programie uwzględnia gimnastykę, gry i zabawy. Jednak często spotyka się u dziewcząt niechęć do ćwiczeń fizycznych, a przerwy śródlekcyjne z programem gimnastycznym nie zawsze cieszą się powodzeniem. Zapewniwszy dziewczętom odpowiednie warunki w tej dziedzinie wychowania, rozwijać w nich powinniśmy zrozumienie dla kultury fizycznej w szkole i w przyszłym ich życiu samodzielnym, wzbudzić potrzebę stosowania ćwiczeń fizycznych bez względu na to, w jakich warunkach znajdują się one w przyszłości.

Wielkie znaczenie dla wychowania ogólnego posiada udział dziewcząt w obozach harcerskich, czy w hufcach szkolnych P. W. K. Poza walorami moralnymi w wychowaniu indywidualnym życie obozowe hartuje fizycznie, przyzwyczajając do wytrzymałości i odporności na niewygodę. Niektóre rodzaje ćwiczeń wyszkoleniowych P. W. K. poza uzyskaniem sprawności fizycznych przyczyniają się do opanowania nerwowego, ćwiczą odwagę i zdolność utrzymania równowagi duchowej.

Wychowanie fizyczne łączy się ściśle z wymaganiami higieny, które, racjonalnie stosowane, zapewniają utrzymanie zdrowia na pewnym poziomie i nie dopuszczają do rozwoju chorób właściwych okresowi pobytu w szkole. Zasady higieny powinny stać się potrzebą wrodzoną każdej kobiety i szkoła ma duże pole do działania pod tym względem. Zwłaszcza zwrócić należy uwagę na warunki higieniczne przy odrabianiu lekcyj i higienę pracy umysłowej.

Ponieważ we wszystkich naszych poczynaniach wychowawczych chodzi nam o cele nie tylko szkolne, ale dalsze dla życia samodzielnego dzisiejszej młodzieży, należy w dziewczętach wyrabiać przekonanie o konieczności spędzania czasu odpoczynkowego w warunkach zdrowotnych i w okresie pobytu swego w szkole i po jej ukończeniu. Niech wiedzą one, że w obecnych warunkach szereg organizacji kobiecych ułatwia krzewienie kultury fizycznej w formie umożliwiania kobietom przebywania w przerwach odpoczynkowych na tle przyrody, w dobrych warunkach klimatycznych. Idea ta łączy się ściśle

z propagandą turystyki, a tego rodzaju sport może się stać ideałem naszych wakacyjnych wyczasów.

* * *

Dzisiejszy układ warunków socjalnych zmusza kobiety do pracy zarobkowej. Wiąże to się ściśle nie tylko z zagadnieniami ekonomicznymi, ale społecznym dążeniem kobiety współczesnej do pracy samodzielnej w obranym przez siebie kierunku, dokąd pociąga ją własne zainteresowanie, dobra wola i odpowiednie kwalifikacje, w dużym procencie oparte o wyższe studia.

Stanowisko kobiety współczesnej spowodowało wiele zmian społecznych, kulturalnych, co wiąże się ściśle z ogólnymi przemianami w tych dziedzinach. Szkoła dzisiejsza, przygotowując do życia praktycznego, musi w swoim programie wychowawczym szkoły żeńskiej ogólnokształcącej dążyć do wyrobienia w swych wychowankach pewnych cech, pewnego nastawienia psychicznego bez względu na to, w jakim pójdą kierunku w swej pracy zawodowej, względnie urobienie w nich właściwego poglądu na rolę pracy ludzkiej i ustosunkowanie się do niej.

Pamiętne winny być dla nas słowa min. Czerwińskiego, „że jeśli chcemy dobrze spełnić swój obowiązek wychowania takiego nowego pokolenia Polaków, któreby dorosło do czekających je obowiązków, to musimy je nauczyć — kochać pracę i umieć pracować“.*)

A więc jedno z najważniejszych zadań dzisiejszej szkoły polskiej to „wyrabianie zamiłowania do pracy i uczenie umiejętności pracowania“.

To też w planie swym nakreśliłyśmy, że wychowanie pracownicy zawodowej ma na celu:

wyrobienie w dziewczętach przeświadczenia, iż praca jest podstawą życia i najwyższym dobrem człowieka i ludzkości;

rozumienie, jak wielkie znaczenie dla społeczeństwa i państwa posiada dobrze wykonywana, choć najskromniejsza praca zawodowa.

Dla osiągnięcia tego celu uwzględniliśmy w planie:

podkreślanie, jak wielką wagę posiada umiłowanie swego zawodu;

zaznajamianie młodzieży żeńskiej z podstawami dobrej organizacji pracy i racjonalnego użytkowania czasu, przeznaczonego na odpoczynek i rozrywki;

zaprawianie młodzieży do solidnego i dokładnego wypełniania swych obowiązków;

pobudzanie jej do samodzielności i twórczej pracy zawodowej;

nauczenie poszanowania wszelkiej pracy pożytecznej, niezależnie od jej rodzajów i w związku z tem właściwe ustosunkowanie się do ludzi na terenie pracy zawodowej;

rozwijanie punktualności, systematyczności i uczciwości w pracy zawodowej, czy społecznej.

Te cechy kształcimy już przez cały okres pracy w szkole w różnych jej przejawach. Na pracę w organizacjach zwracamy wielką uwagę, obserwujemy, czy niema w jej wykonaniu niesolidności, lekceważenia podjętych obowiązków, nie pozwalamy zbyt wiele pracy brać na swe barki i już tym sposobem praktycznie kształcimy te cechy, stanowiące o wartości pracy zawodowej.

Atmosfera szkoły, bezpośredni wpływ i przykład personelu nauczycielskiego jest jednym z najsilniej działających czynników. I znów stajemy na myśli słowa zmarłego ministra: stawiał on nauczycielom wymagania intensywnej pracy, gdyż był przekonany, że bez solidnej i prządnej pracy na terenie szkoły, bez osiągania rzetelnych i trwałych jej wyników nie wykształcimy dla Ojczyzny typu solidnego pracownika. Odrodzonemu Państwu jest potrzebny typ obywatela, któryby dzielną pracą powszednią, a w potrzebie i świętym zapałem walki stwierdzał swój czynny, szczery patriotyzm.**)

Udzielanie młodzieży wskazówek, dotyczących racjonalnego uczenia się, wdrażanie jej do solidności i systematyczności w pracy szkolnej, to są podstawowe warunki oddziaływania w kierunku zamierzonego celu.

W starszych klasach pożądanę byłoby o-mówić z młodzieżą „Technologję pracy umysłowej“ Rudniańskiego, dobierając rozdziały zależnie od poziomu klasy i jej zainteresowania w tym kierunku. Wskazówki takie mają praktyczne znaczenie ze względu na późniejsze studia uniwersyteckie, lub też dalszą pracę samokształceniową.

Z tem zagadnieniem wiąże się ściśle sprawa naukowej organizacji pracy. Niech młodzież zrozumie, że zasady jej czynią pracę wydajniejszą, skracają czas, zmniejszają wyczerpanie energii ludzkiej, zostawiają czas na rozrywki kulturalne, co w dzisiejszych warunkach społecznych jest rzeczą niezmiernie ważną; zasady jej, stosowane w każdej pracy, umysłowej, czy fizycznej, wpływają na przekształcanie wszelkich warsztatów pracy ludzkiej i ich doskonalenie.

W pięknej książeczce Marji Dąbrowskiej: „Codzienna praca“ znaleźć można materiał do pogadanek w formie głębokich i trafnie ujętych myśli o codziennej pracy ludzkiej, jej znaczeniu i wartości. Autorka podaje szereg jakgdyby przykazań nowoczesnej pracy, obowiązujących

*) „O nowy ideał wychowawczy“ Sł. Czerwiński.

***) „O nowy ideał wychowawczy“ Sł. Czerwiński.

wszystkich pracowników bez względu na stanowisko i nauca, jak trzeba „kochać swej do-
czesny, codzienny dzień, swój dostojny powsze-
dni trud”.

W pracy zawodowej kobiet wielkie znaczenie posiada umiłowanie przez nią swej pracy zarobkowej. Współczesne dążenie ekonomiczno-społeczne, aby „na właściwym miejscu był właściwy człowiek” sprawia, że wybór zawodu jest rzeczą ważną i wymaga odpowiedniego przemyślenia i przygotowania. Dzisiejsza ciężka sytuacja ekonomiczna, będąca wynikiem stosunków powojennych, odgrywa również ważną rolę przy decydowaniu o wyborze drogi pracy zawodowej.

Wiemy dobrze, iż do najtrudniejszych zagadnień, wobec których staje młodzież w chwili ukończenia szkoły, należy wybór zawodu. Wychodząc ze szkoły ogólnokształcącej wprost do życia zawodowego, czy też mając wybrać dalszą drogę kształcenia się, młodzież z trudem decyduje się na wybór rodzaju pracy zarobkowej ze względu na stosunki konjunkturalne w tej dziedzinie. Pewne zawody uległy już nasyceniu i świeży dopływ pracowników nie znajdzie w nich zatrudnienia lub obniży zarobki dotychczasowe. Mimo to zastępy młodzieży starają się znaleźć zatrudnienie w dziedzinie uważanej za wyższą, czy szlachetniejszą, choć pracownicy tego zawodu ledwie wegetują, gdy tymczasem pominięte zostają placówki wartościowe pod względem społecznym, które zapewnić mogą i powodzenie materialne i duże zadowolenie moralne.

Źle pojęty u nas „arystokratyzm zawodowy” przeszkadza w prowadzeniu racjonalnej polityki pod tym względem, któraby chroniła społeczeństwo przed jego zgubnymi skutkami w obecnych warunkach gospodarczych. Życie współczesne wymaga od młodego pokolenia, wchodzącego w życie, umiejętności przystosowania się do zmiennych warunków życia i pracy. W interesie społeczeństwa i młodzieży należałoby przy wyborze zawodu przewidzieć, w jakim kierunku będą w przyszłości niedalekiej potrzebni pracownicy.

Szkoła, prowadząc obserwacje psychologiczne, może podać niejedną radę; szkoła niekiedy orjentuje się lepiej, na jakim terenie jest popyt na pracowników tego, czy innego typu. Trzeba z młodzieżą omówić wszystkie możliwe rodzaje zajęć dla kobiet, uwzględniając dane statystyczne, ilustrujące procentowo udział jej na placówkach, odpowiadających pod względem rodzaju pracy właściwościom i dyspozycjom fizycznym i psychicznym kobiety. Należałoby także omówić i nowopowstałe warsztaty pracy kobiecej, a nawet ułatwić młodzieży w miarę możliwości po ukończeniu szkoły zdobycie pracy

w tych warsztatach, co będzie przejawem troski o swe absolwentki i ich dalsze losy życiowe.*)

Ze względu na pewną liczbę uczennic opuszczającą gimnazjum po kl. VI, dobrze byłoby poruszać tę sprawę już w kl. VI i wskazać uczniom możliwości zdobycia w ciągu krótkiego czasu dodatkowego wykształcenia zawodowego.

Jednym z najważniejszych współczesnych zagadnień wychowawczych jest „ukształtować człowieka, zdolnego brać świadomie udział w społecznym życiu zbiorowości“.**) Jeśli weźmiemy pod uwagę, że na kształtowanie się pewnych cech psychicznych jednostki, czy grupy wpływa w dużej mierze środowisko, musimy jako wychowawcy postarać się o stworzenie takiego środowiska, w którym kształciłyby się typy, uważane przez nas z tych czy innych względów ideologicznych za wartościowe.

W dzisiejszym układzie stosunków społecznych jest dużo środowisk o różnym zakresie oddziaływania, lecz w pierwszym rzędzie wymienić należy szkołę. Oddziałując na młodzież przez szereg lat oraz pracując w formach zorganizowanych i świadomie kierowanych, szkoła musi wywierać pewien wpływ psychiczny, na swe wychowanki, musi kształcić pewne typy psychiczne które najczęściej ustalają się już na zawsze w formie przez szkołę nadanej.

Nie zgodzę się ze zdaniem często spotykanym w sferach nauczycielskich, że powodzenie pracy w organizacjach uczniowskich zależy od zdolności wrodzonych do pracy społecznej poszczególnych uczennic.

Mojem zdaniem szkoła może urabiać jednostki bierne lub czynne, egoistów, czy społeczników. Jeśli więc chcemy świadomie wytwarzać wartościowe i potrzebne typy psychiczne, a więc czynne, twórcze, uspołecznione, musimy tak zorganizować pracę naszą wychowawczą, aby szkoła stała się środowiskiem społecznym o wielkim znaczeniu.

Z tych względów w planie naszym wychowawczym uwzględniłyśmy wychowanie przyszłego członka społeczeństwa, co zamierzamy osiągnąć przez:

kształcenie uczuć solidarności koleżeńskiej
rozwijanie karność i posłuszeństwa względem władzy zgóry naznaczonej, czy też wybranej przez siebie;

*) Wielką pomoc w rozmowach na ten temat okazać może książka, wydana przez Z. P. O. K. p. t. „Almanach“ do spraw kobiecych, podająca sporo informacji o pracach kobiet w oparciu o organizacje kobiece w Polsce. Uzupełniać należy wiadomościami z pism codziennych i okresowych, zwłaszcza kobiecych.

**) „Zrąb“ Nr. 1 — J. Jędrzejewicz — „Współczesne zagadnienia wychowawcze“.

zachęcanie do życia społecznego już na terenie szkoły w organizacjach uczniowskich;

wpajanie przekonania, że należy brać czynny udział w życiu społeczeństwa, którego się jest członkiem;

uświadamianie młodzieży, czym jest życie zrzeszeniowe, a więc: związków grupujących pracowników określonego zawodu oraz kulturalnych i sportowych.

Zaczynamy pracę uspołeczniania młodzieży od strony praktycznej. Nim zrozumie ona, czym jest więź organizacji zawodowej, czy ideowej, musi najpierw czuć się częścią małej komórki organizacyjnej, jaką jest klasa, a przez nią szkoła. Rozwijanie poczucia honoru klasy i szkoły, poczucia odpowiedzialności i troski o ich pracę i opinie, to są drogi, dzięki którym kształcą się uczucia solidarności społecznej, pogłębiane stopniowo w miarę osiąganego dojrzałości umysłowej i ogólnego rozwoju psychicznego.

Jakie formy organizacyjne posiada praca tak nakreślona, zależy to od warunków lokalnych szkoły i indywidualnych potrzeb młodzieży. Może to być organizacja samorządu, która występuje niekiedy na terenie szkół średnich pod różnymi postaciami. W większości szkół istnieją samorządy w formie terytorjalnego samorządu, którego podstawową komórką jest klasa. Spotykamy również samorządy uczniowskie, oparte i podzielone na sekcje jako grupy funkcyjne. Do takich organizacji należy „Bratnia Pomoc”, jeśli poszczególne sekcje obok celów materialnych związane są z celami ideowymi i ogólny plan wychowawczy szkoły związany jest z życiem „Bratniej pomocy” uczniów, którzy obejmują całą pracę społeczną swych kolegów.

Takie same założenia może mieć „Spółdzielnia uczniowska”, uważana przez wielu niesłusznie za organizację, odpowiadającą jedynie typowi szkoły zawodowej. „Spółdzielnia uczniowska” mimo formy odrębnej może realizować idee przewodnie samorządu, jeśli w założeniach swych ujmuje obok celów materialnych i celów wychowawczych. Zresztą sama idea spółdzielcza ma na celu wychowanie człowieka dla celów współżycia i współdziałania, a przeniesiona na teren szkoły i mocno związana ze współczesnymi celami wychowawczymi, spełni swe zadanie.

Uznanie dla wartości pracy „Spółdzielni uczniowskiej” wyraził autor książki o „Samorządzie Szkolnym”, dr. Ferriere, który w czasie swej podróży po Polsce zapoznał się z książką Dąbrowskiego p. t.: „Spółdzielnie Uczniowskie” i w ich organizacji znalazł urzeczywistniony ustrój samorządu szkolnego.

W wyższych klasach należy przy-

stąpić już do omówienia roli pracy kobiety współczesnej w życiu społecznym. Dziewczęta na podstawie lektury gazet codziennych i pism okresowych zdobywają same informacje o istniejących organizacjach kobiecych, ale są to wiadomości bardzo ogólne i niedokładne. Moim zdaniem należy zapoznać je z istniejącymi na terenie miasta stowarzyszeniami, do których należą ich matki, wychowawczynie, aby pracę ich mogły bezpośrednio obserwować. Ma to ogromne znaczenie pod względem wychowawczym, bowiem informowanie o związkach kobiecych i wskazywanie obowiązku wstąpienia w ich szeregi po ukończeniu szkoły, nie będzie czczym frazesem, ale zachętą do pracy, przy której warsztacie znajdą żywe i bliskie przykłady.

W naszych warunkach zaznajamiamy młodzież żeńską z ideologią i pracą bezpośrednią Z. P. O. K. i O. P. K. do O. K. W organizowaniu tej ostatniej placówki starsze uczennice z hufca szkolnego brały czynny udział. Łączą się z tem wycieczki społeczne, które mają na celu poznanie działów pracy tych organizacji i stanowią dobrą szkołę wychowania społecznego. Wycieczki, dla tego celu wychowawczego organizowane, winny uwzględniać zwiedzanie przedszkoli, żłobków, punktów odżywczych dla biednej dziatwy, świetlic i innych rodzajów pracy społecznej, zależnie od warunków lokalnych.

Najstarszą młodzież należałoby wprowadzać na ciekawsze i pożyteczne zebrania organizacyj, na których omawiane będą tematy, związane z zagadnieniami, omawianymi w szkole, lub interesujące dziewczęta ze względu na aktualne sprawy ogólne, czy dotyczące pracy społecznej kobiet. Mam na myśli posiedzenia sekcji wychowania polityczno obywatelskiego Z. P. O. K., na których zgodnie z programem członkinie podejmują pracę samokształceniową w kierunku poznania całokształtu współczesnego życia polskiego, a więc jego dziedziny politycznej, społecznej i ekonomicznej. To samo odnosi się do posiedzeń Koła Lokalnego O. P. K. do O. K., na których wygłaszane są interesujące dziewczęta referaty, jak np.: „Udział kobiet w walkach o niepodległość”.

Lektura jednego chociażby z pism kobiecych, znajdującego się w czytelnicy szkolnej, może być pomocą w wyrabianiu u dziewcząt nastawienia do interesowania się ruchem społecznym kobiet nie tylko w Polsce, lecz i zagranicą, a także może być punktem wyjścia do omówienia koniecznych warunków pracy społecznej, a więc pracy w zespole, w gromadzie.

Warunki życia współczesnego wciągają coraz szersze kręgi społeczeństwa kobiecego do pracy zarobkowej, wymagającej w przeważają-

cym procencie życia w gromadzie; również warunki życia państwowego stawiają przed każdym uświadomionym obywatelem polskim konieczność tej, czy innej pracy społecznej, a tem samym życia w określonym zespole. A więc zarówno na terenie pracy zawodowej, jak i społecznej żyjemy w gromadzie i ta sytuacja zmusza do wyrobienia w sobie zasad postępowania względem naszych współpracowników, czyli kultury życia zbiorowego.

Kobiety, wiekami ograniczone do życia w rodzinie, w dużym stopniu zdradzają brak tradycji życia zbiorowego. Przy znacznym już postępie w tym kierunku spotyka się często u nich niezdolność do zgrania się i scharmonizowania we wspólnym wysiłku, a brak wytrwałości i konsekwencji, często spotykane przesady społeczne, nieuznawanie słusznych zasad demokracji, niejednokrotnie dyskwalifikują je w pracy społecznej.

Szkola dzisiejsza przy swoich metodach postępowania wychowawczego idzie świadomie i celowo do wyrobienia innego nastawienia psychicznego przyszłych obywateli Państwa. I dlatego nasze wychowanki może mniej od nas przeżywać będą przykrości i rozczarowania na polu swej pracy społecznej, jeśli wejdą do niej z pewnymi zasadniczymi założeniami. Niech zrozumieją one, że kto jest uczestnikiem kultury jest tem samym dłużnikiem wobec tych, których życie nie dopuściło do zdobycia jej, a więc praca społeczna jest naszym obowiązkiem, a nie łaską, fantazją, a co najmniej — modą.

Z tego wynika konieczność pracy społecznej absolutnie bezinteresownej, a więc wykluczającej liczenie na wdzięczność. Kto wchodzi w życie społeczne, musi rozumieć, że trzeba służyć zespołowi najlepszymi wartościami duszy swej i w związku z tem rozważyć dokładnie wybór rodzaju pracy i środowiska. Kto chce służyć najwyższymi wartościami swej duszy, nie może się rozpraszać i dla dobra zespołu wybranego powinien ograniczyć teren pracy, uzależniając jej rozmiary od własnych sił i czasu.

Ten ostatni warunek trzeba brać pod uwagę i ze względu na to, że praca społeczna może kolidować z obowiązkami kobiety matki w dziedzinie wychowywania własnych dzieci. Praca nad wyzwoleniem najpiękniejszych cech duszy i charakteru dziecka swego, zapewnienie mu tężyzny moralnej i fizycznej, co w ogólnym całokształcie czynników wychowujących przyszłego obywatela Państwa w dużej mierze przypada na rodzinę i matkę, nie może być zaniedbywana przez kobiety kosztem ich pracy społecznej. Przy licznych dla niektórych kobiet obowiązkach wychowawczych, a niekiedy i zawodo-

wych, należenie do organizacji choćby tylko dla podkreślenia solidaryzowania się z jej ideologią, poparcie materialne, względnie praca dorywcza dla dobra stowarzyszenia, może zapewnić poczucie spełnianego dobrze obowiązku społecznego.

Tak jak w dziedzinie zawodowej życie bieżące zmusza pracowników wszystkich typów do ustawicznego pogłębiania swej wiedzy fachowej, tak samo pamiętać należy, że i współczesna praca społeczna wymaga bądź to fachowości, bądź stałego samokształcenia i samowychowywania. Bo tylko w takich warunkach spełnić można zaszczytnie swój obowiązek pracy społecznej.

* * *

Ponieważ szkoła dzisiejsza uwzględni wszystkie momenty praktyczno-życiowe, uważamy także za swój obowiązek wobec naszych wychowanków wzbudzać w nich zainteresowanie sprawami, często lekceważonemi przez kobiety, a które w dzisiejszych warunkach podnoszenia się kultury i zachodzących zmian społecznych i ekonomicznych odgrywają ważną rolę. Z tych względów wśród organizacji kobiecych, omawianych przez nas, znajdują się i te, które łączą kobiety dla celów ulepszenia warunków pracy domowej, informowania kobiet o tem, jak współczesne gospodarstwo domowe ulega gruntownej zmianie.

Idea taylorizmu, która stała się podstawą reorganizacji życia ekonomicznego, przeniknęła i przystosowana została do zatrudnień w gospodarstwie domowym. Powstaje wśród kobiet ruch, mający na celu opracowywanie jakgdyby metody gospodarstwa domowego. Obudzone zainteresowania w tym kierunku jednoczą kobiety. Zagadnienia, tak żywo poruszane zagranicą, są dziś i w Polsce potrzebą chwili, czego dowodem organizacje, jak: Związek Pań Domu, Koło Studjów Gospodarstwa Domowego, których celem jest uświadamianie kobiet o zdobyczach naukowych i technicznych w tej dziedzinie.

Bodźcem do uproszczonych sposobów pracy w domu są dziś z jednej strony samowystarczalność w zakresie pracy domowej, spowodowana względami oszczędności w dzisiejszej ciężkiej dla wielu rodzin sytuacji materialnej, a z drugiej warunki gospodarowania w domu, wynikające ze stanowiska kobiet w pracy zawodowej i społecznej. Zapoznanie się z uproszczonemi sposobami prowadzenia gospodarstwa domowego, z technicznemi udogodnieniami pod tym względem, pozwolą kobietom na łączenie obowiązków pań domu z pracą społeczną, dadzą im możliwość przeznaczenia więcej czasu na lekturę, na rozrywki kulturalne.

Lecz nietylko techniczne udogodnienia w gospodarstwie domowym powinniśmy mieć na wzglę-

dzie, ale także i metody pracy. Gospodarstwo domowe dziś wymaga teoretycznego przygotowania. Musimy się orjentować w wartościach kalorycznych i odżywczych, znać zasady dietetyki i higieny. Te ostatnie odnoszą się także w dużej mierze do dziedziny unowocześnienia mieszkań, które w dzisiejszych warunkach odgrywają w każdej rodzinie ważną rolę. A źródłem zdobywania tych teoretycznych wiadomości może być fachowa literatura i czasopisma.

Całokształt prowadzenia domu nakłada na kobietę obowiązki administracyjne, organizacyjne i kalkulacyjne. Jeśli się weźmie pod uwagę, że większa część dochodów przechodzi przez ręce kobiet i „od umiejętności gospodarowania zależy dobrobyt całego narodu”, uważam za konieczne, choćby w związku z obchodzonym rokrocznie „Dniem Oszczędności” omawiać potrzebę prowadzenia rachunkowości domowej, opartej o budżet, z czego wynika, że każdą pracę trzeba obmyśleć, ułożyć, przygotować i wówczas dążyć do jej wykonania. To też układanie budżetów zmusza do stosowania wydatków umiejętnie, rozwija zmysł oszczędności, uczy porządku, ładu i dobrego orjentowania się w potrzebach rodzinnych. Wykształcona pod tym względem kobieta na terenie własnego domu będzie pożytecznym pracownikiem i na terenie społecznym.

W tych rozważaniach chodzi nie tylko o moment ekonomiczny. Chodzi także o ustosunkowanie się współczesnej kobiety, jako pani domu, do spraw swej pomoćnicy domowej, o inny stosunek do człowieka, przeważnie ciężko i bez wytchnienia pracującego. Musi ten stosunek ulec zmianie. Jeśli wprowadzamy techniczne udoskonalenia i nowe metody pracy w naszym gospodarstwie domowym, to także przez wzgląd na nią, na oszczędzanie jej sił, często niepotrzebnie marnowanych i zdobycie dla niej czasu dla siebie, na rozrywki kulturalne.

Jak ważną rolę w dzisiejszych stosunkach społeczno-gospodarczych odgrywa potrzeba zmian i przystosowanie się do nowych warunków życiowych organizacji gospodarstwa domowego, świadczy o tem rozszerzający się ruch spółdzielczy wśród kobiet, tak słabo rozwinięty u nas w Polsce, natomiast przejawiający swą żywotność w wielu państwach pozaeuropejskich, czego dowodem powstała w okresie powojennym organizacja „Międzynarodowej Ligi Kooperatystek”.

Idea spółdzielcza powinna być znana młodzieży żeńskiej z wielu względów*). Kobieta jako główny nabywca artykułów pierwszej

*) „Kobieta, której na imię miliony” — Rzecz o zadaniach kobiet w życiu spółdzielczym — napisała dr. Marja Orsetti — Wydawnictwo Stowarzyszenia „Służba Obywatelska”.

potrzeby, mających decydujące znaczenie w gospodarstwie każdego kraju, rozdziela jakby według własnego uznania siły życiowe przedsiębiorstwom handlowym, czy przemysłowym. Przeważnie na kobietę spada w gruncie rzeczy odpowiedzialność za to, co się wytwarza i w jakich warunkach wytwarzanie się odbywa.

Ruch Spółdzielczy połączony jest przytem z ruchem kulturalnym. Kobiety, zajęte przez cały tydzień tysiącem drobnych, powtarzających się spraw, nie mają częstokroć sposobności do rozszerzania swych zainteresowań, do zdobywania wiedzy niezbędnej dla zorientowania się w zawiłych stosunkach politycznych, czy społeczno-gospodarczych doby obecnej. To też ruch spółdzielczy kobiet wychodzi poza sferę zainteresowań zjawiskami produkcji i konsumpcji, dążąc do organizowania racjonalnego, to jest oszczędnego pod względem sił i czasu warunków pracy domowej kobiety i zarzuca przedpotopowe metody gotowania i prania.

Polski kobiecy ruch spółdzielczy rozwija się w Kołach Czynnych Kooperatystek, istniejących w znaczniejszych miastach naszych i podejmujących propagandę tego ruchu wśród kobiet w ośrodkach miejskich i wiejskich.

Sprawa rozwoju ruchu spółdzielczego w różnych jego przejawach wiąże się ściśle z możliwościami powstawania nowych placówek kobiecej pracy zawodowej i o tem nie należy zapominać przy udzielaniu rad i wskazówek młodzieży żeńskiej w sprawie wyboru zawodu.

* * *

Wychodząc z założenia, że „wychowanie świadomych swych obowiązków i twórczych obywateli Państwa” jest celem ostatecznym naszej pracy wychowawczej, ujmujemy w bardziej szczegółowy sposób wychowanie obywatelki Państwa. Osiągamy je przez:

- wychowanie w kulcie własnego Państwa;
- rozwijanie zrozumienia konieczności nieustannej pracy i poświęcenia dla Państwa i jego przyszłego rozwoju;
- rozwijanie poczucia odpowiedzialności obywatelskiej
- wpajanie przeświadczenia o łączności z ogółem obywateli;
- szanowanie praw państwowych i spełnianie obowiązków wobec państwa, wdrażanie do tego przez stosowanie się do przepisów obowiązujących już na terenie szkolnym.

Zagadnienie wychowania obywatelsko-państwowego jest przedmiotem licznych rozważań na łamach naszej prasy zawodowej i znalazło swój wyraz w programach poszczególnych przedmiotów, wplotło się w całe życie szkoły, obejmu-

je kręgi i pozaszkolne, czego dowodem praca wychowawcza organizacyj starszego społeczeństwa.

Młodzież już w szkole musi przygotowywać się do umiejętnej i twórczej pracy społecznej i obywatelskiej dla dobra Państwa i na gruncie szkoły wdrażać się do podporządkowania interesu osobistego i grupy klasowej — interesom ogólnym szkolnym, a potem w życiu samodzielnym — grup społecznych i politycznych interesom Państwa.

Młodzież powinna przejąć się myślą, że jej praca nad sobą, praca społeczna, ogólny wysiłek społeczeństwa całego, dążący do podniesienia poziomu kulturalnego i moralnego w Polsce, to praca dla Państwa.

Nadto młodzież żeńska powinna zrozumieć, że współczesna kobieta polska, posiadająca pełne prawa i obowiązki obywatelskie, musi interesować się życiem politycznym, a więc brać w niem udział ze względu na współodpowiedzialność za formy rządu i losy Państwa.

Wielki wpływ na kształtowanie człowieka obywatela mają postacie historyczne. Jeśli przyjrzymy się postaciom naszych wodzów narodowych w czasach przedrozbiorowych, a potem zanalizujemy życie tych, co szli do walki o wolną i niepodległą Polskę aż do chwili Jej wyzwolenia; jeśli wnikiemy w życie Marszałka Piłsudskiego, którego życie całe jest szkołą pracy społecznej, — przekonamy się, że wszyscy oni pracą swą, poświęceniem życia całego działają wychowawczo na współczesne młode pokolenie.

Obok postaci męskich na wychowanie dziewcząt wpływają i postacie bohaterek.*)

Chwila dzisiejsza wiąże się najściślej z tak niedawną jeszcze epoką walki o niepodległość, która dała szczęście współczesnemu pokoleniu żyć w wolnej Polsce. Znaczny zastęp dzisiejszych kobiet brało w tej walce bezpośredni udział. Mają one już swoją historję jako harcerki i strzelczynie, członkinie Ligi Kobiet i Legji Ochotniczej, nieustraszone kurjerki i Brygady Legjonów Polskich i bohaterskie członkinie

*) „Kobieta współczesna” r. 1928 Nr. 45, 46, poświęcone pamięci zmarłych dla kraju.

Jaworska — Marja Dulębianka.

„Służba społeczna” Koło Stowarzyszenia, „Służba obywatelska”, „Wierna służba” — Praca zbiorowa — Księg. Wojskowa, Warszawa.

„Służba ojczyźnie” — Praca zbiorowa — Księg. Wojskowa, Warszawa.

J. Ziemiański — Praca Kobiet w P. O.W. Wschód, Warszawa.

J. Grabiec — Czerwona Warszawa przed ćwierć wiekiem, Poznań.

Polskiej Organizacji Wojskowej. Z tych przeżyć w walce o wolność zrodziła się niezłomna wola dalszego współdziałania w dziele odrodzenia, chęć służenia wszystkimi siłami odzyskanemu Państwu. Nie brakło gorliwych rąk kobiecych na żadnym posterunku, przy żadnym warsztacie pracy społeczno-państwowej w nowopowstałym państwie. One to potem stają do pracy organizowania stowarzyszeń kobiecych, które za cel swój mają pracę dla państwa, dla wspólnego dobra.

Piękny przykład do naśladowania dla młodego dorastającego pokolenia kobiet polskich. I one wraz ze starszem społeczeństwem winne zrozumieć, że skoro w zaraniu odzyskanej niepodległości zdobyły pełne prawa obywatelskie, muszą dorastać do wysokości zadania i rozumieć, że być obywatelem, to znaczy dbać o wspólny, najdroższy skarb, jakim jest własne państwo, podporządkować osobiste ambicje, cele i sprawy interesom wspólnym, pracować uczciwie z tą wiarą, że praca ta jest częścią składową wielkiej całości, której na imię — Państwo.

Wnikający w psychikę młodzieży wychowawca musi stwierdzić, że ona sama domaga się zbliżenia do problemów współczesnej chwili i pragnie stać się czynnym członkiem bujnie rozwiniętego życia polskiego. A skoro tak, musi oprzeć się na pewnych podstawach, musi poznać szeroki zakres poczynąń społeczno-państwowych, musi zdobyć głębokie przeświadczenie że „sprawa utrwalenia i ubezpieczenia całości i niepodległości Państwa jest zagadnieniem większem, cięższem, trudniejszym od tego, które pod koniec wojny światowej zostało dokonane, dając nam zjednoczoną i wolną Ojczyznę“.**)

Ale w jaki sposób zapoznać młodzież z tem wszystkiem, co stanowi istotę współczesnych prac społeczno-państwowych i przygotować ją dostatecznie do rozumienia konieczności czynnego współdziałania we wszystkich dziedzinach życia społeczno-państwowego?

Wiele jest dróg, wiodących do osiągnięcia tak zamierzonego celu. Sprawę tę realizujemy na lekcjach przez uwzględnianie momentów aktualizacyjnych tam gdzie można je wysuwać, lub gdzie przedewszystkiem sama młodzież je wysuwa. Wprowadzamy omawianie tematów, poruszanych w gazetach, a dotyczących zagadnień i spraw bieżących. Ale jednym z najważniejszych czynników, wytwarzających w

**) „Dysproporcje“ Kwiatkowskiego, książka, zasługująca na to, aby polecać ją dojrzalszej młodzieży, a niektóre poruszane w niej zagadnienia, według mnie, powinny stać się przedmiotem rozważań nawet Rad Pedagogicznych ze względu na wartości wychowawcze społeczno-państwowe.

duszy młodzieży właściwy stosunek do współczesności, to odpowiednia książka, która uzupełni i dopowie to, czego nauczyciel z rozmaitych względów nie wyczerpał. To też dobra organizacja czytelnictwa jego pogłębienie i wzmoczenie wśród młodzieży ma wielkie znaczenie.

Odpowiednio dobra książka może pobudzić „młodych czytelników do myślenia o zadaniach i zagadnieniach współczesnego życia Polski“,*) bo „jedno z najważniejszych zadań wychowawczych w Polsce dzisiejszej to wyrabianie nowego twórczego patriotyzmu, zwróconego swymi ambicjami przedewszystkiem w przyszłość. Trzeba wyrabiać w naszej młodzieży kulturę duchową, polegającą na odwadze moralnej

przy stawianiu sobie celów życiowych, na rozumieniu i odczuciu piękna wysiłków w walce o nowe życie, na realizowaniu misji dziejowej, która przypadła w udziale naszemu odrodzone-mu Państwu“**).

Ujmując w ten sposób ideał pracy wychowawczej szkoły dzisiejszej, słusznie ś. p. min. Czerwiński podkreślał, że „chodzi mi o to, aby za pośrednictwem najlepszych piór naszej literatury wzbudzić w duszach młodzieży zrozumienie świętej powagi życia, jego olbrzymich perspektyw które mogą pchnąć dusze ku ulepszeniu tego, co wymaga naprawy, chodzi mi wreszcie o wpojenie w młodzieży przekonania, że prawdziwy i najwyższy patriotyzm — to praca, walka i ofiara dla górnej i radosnej przyszłości“***).

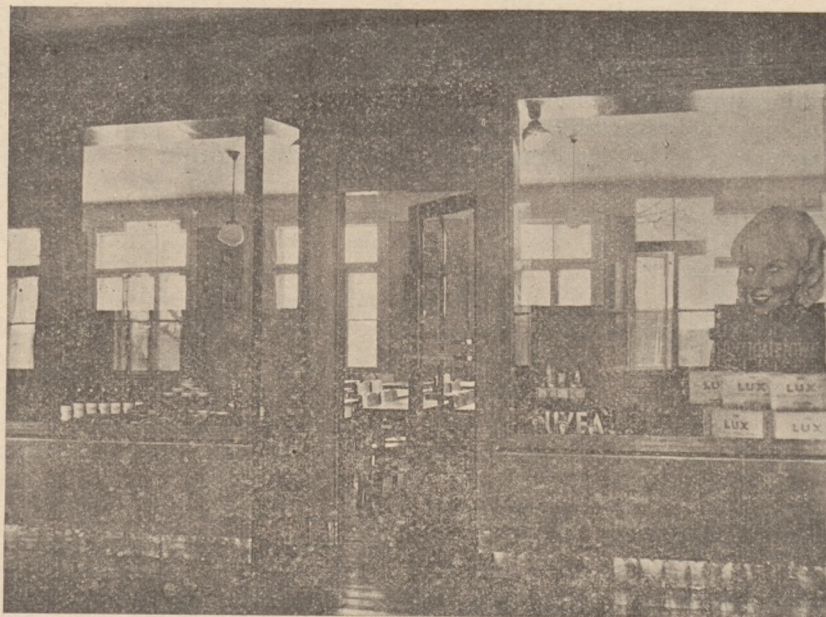
*) **, ***) „O nowy ideał wychowawczy” Śl. Czerwiński.

SZKOŁA I JEJ ŻYCIE W ILUSTRACJI.

**Gimnazjum Kupieckie Pol. Tow. Krzewienia Wiedzy Handl. i Ekonom.
w Białymstoku.**

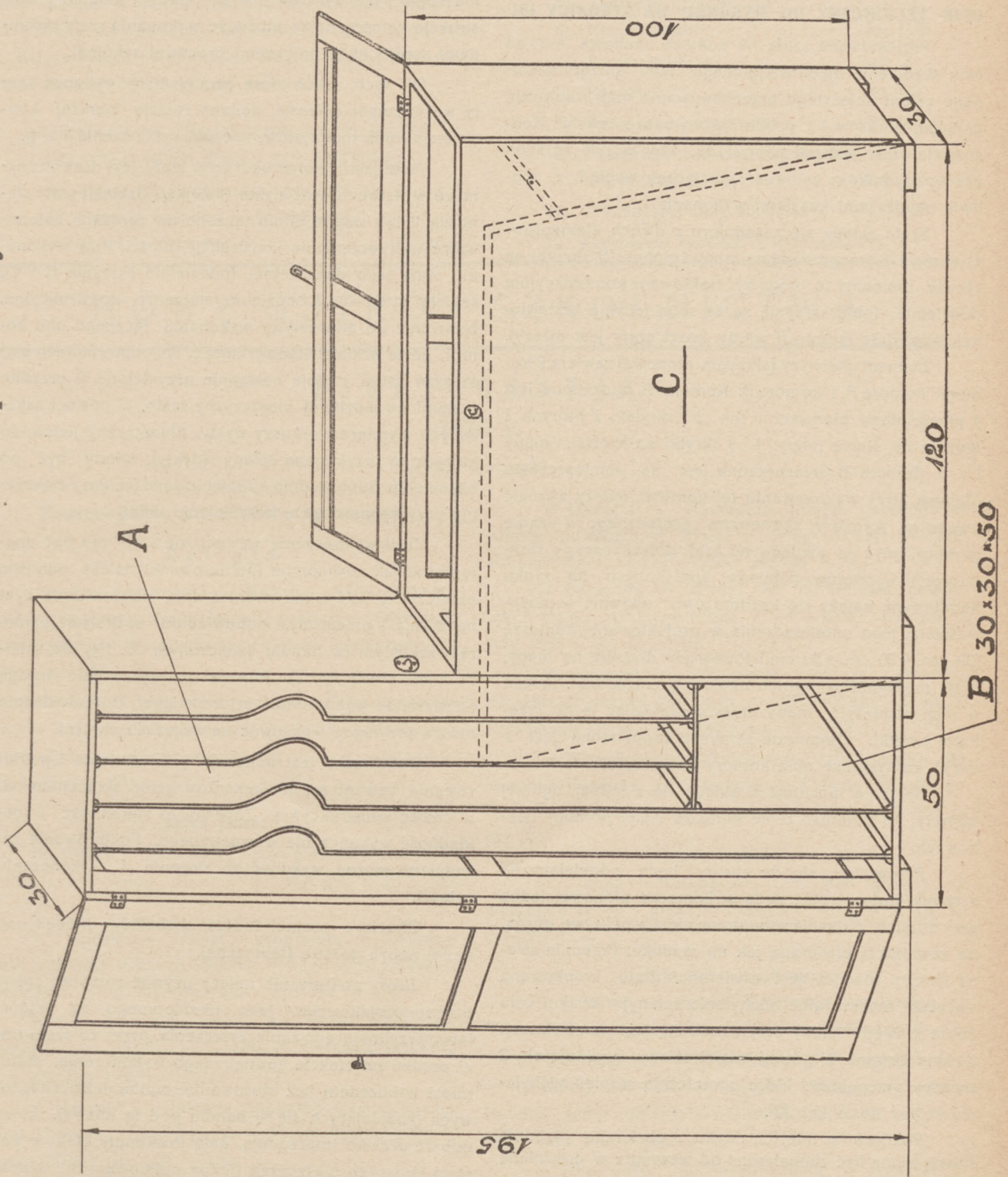

Wejście do pracowni kupieckiej.

Wnętrze pracowni.

Szafa na pomoce naukowe dla szkół powszechnych.

Szafa na pomoce naukowe dla szkół powszechnych.

OPIS TECHNICZNY DO RYSUNKU NA STRONICY 191.

Projektowana szafa na pomoce naukowe ma na celu stworzenie ujednostajnionego typu sprzętu szkolnego celem należytego przechowywania map szkolnych, globusa, obrazów i t. p. dla szkół powszechnych. Konstrukcja szafy jest tak obmyślona, aby łączyła ze sobą szereg czynników; celowość, estetyczny wygląd z możliwie najniższymi kosztami wykonania.

Szafa składa się zasadniczo z dwóch elementów:

1) skrzyni z przegrodami na mapy i globus, 2) skrzyni na obrazy. Elementy te mogą być traktowane konstrukcyjnie oddzielnie (obie skrzynie są ze sobą jedynie zestawione), względnie łącznie (i wtedy koszt szafy jest niższy).

Element pierwszy (skrzynia pionowa) zawiera 2 komory: komorę A i komorę B. Komora A podzielona jest 4 przegrodami pionowymi na 5 skrytek, z których 2 dłuższe na długie mapy i 3 skrytki na krótsze mapy i t. p. Komora B przeznaczona jest na pomieszczenie globusa. Przy wykonywaniu tej komory należy zwrócić uwagę na wymiary zewnętrzne posiadanego w szkole globusa, gdyż ze względu na brak dotychczasowy standaryzacji wymiarów globusów, spotykanych na rynku handlowym, należy się każdorazowo upewnić o możliwościach jego pomieszczenia w projektowanej komorze (30 cm. x 30 cm. x 50 cm.) Przegrody dłuższe, na mapy, mają maksymalny wymiar około 190 cm., jednak można w nich pomieścić mapy dłuższe, stawiając je po przekątni skrytki. Omawiana skrzynia zaopatrzona jest w drzwi, zamykające obie komory jednocześnie.

Skrzynia pozioma C składa się z jednej ogólnej komory, na pomieszczenie obrazów i t. p. pomocy naukowych.

Przewiduje się, że obrazy będą podklejane na sztywny karton i stać będą w komorze pionowo, jedno przy drugim. Skrzynia zaopatrzona jest w pokrywą górną, na zawiasach, otwieraną jak na rysunku. Przednia ściana skrzyni również jest otwierana (linja kropkowana wskazuje maksymalne odchylenie ściany). W tym celu dolna krawędź ściany przymocowaną jest na zawiasach do dna skrzyni. W górnej części ściany znajdują się 2 zaczepy przegubowe, które ograniczają stopień odchylenia ściany np. o kąt 30°.

Pokrywa w miejscu styku z otwieraną przednią ścianą winna być zaopatrzona od wewnątrz w drewnianą listewkę uszczelniającą od kurzu.

To rozwiązanie konstrukcyjne przedniej ściany skrzyni C ma na celu łatwe i szybkie odszukanieżądanego obrazu w komorze, przez kolejne odchylenie obrazów (opierając przejrzone na ścianę odchylną) bez konieczności wyjmowania każdorazowo wszystkich.

Załączony rysunek perspektywiczny omawianej szafy na pomoce naukowe ilustruje sposób rozmieszczenia komór, ich wymiary, a w pewnym stopniu i konstrukcję całości, dając możliwość wykonania szafy skromnymi środkami technicznymi pracowni szkolnej.

Dla tych, szkół, które zamierzałyby wykonać szafy we własnym zakresie, podana zostaje poniżej konstrukcja, opis materiałów, sposób wykończenia i t. p.

Materiałem konstrukcyjnym szafy jest drewno sosnowe w listwach oraz dykta (sklejka). Szkielet szafy stanowią listwy odpowiednio łączone na narożach, stanowiące usztywnienie konstrukcji całości. Przy wykonaniu szafy jako dwudzielnej (oddzielnie skrzynia A i C), szkielet stanowią 2 oddzielne elementy konstrukcyjne, odwrotnie do alternatywy wykonania łącznego obu komór, gdzie szkielet stanowi całość. Do odpowiednich płaszczyzn listew zostają następnie przyklejone (i przybite małymi dwoździami) płaszczyzny ścian, w postaci wskazanych wymiarów arkuszy dykty. Płaszczyzny listew, do których są przyklejane ściany (dykty), winny być po obrobieniu odpowiednio drapieniowane (celem zwiększenia przyczepności przy przyklejaniu dykt).

Jeśli wykończenie wewnętrzne szafy ma być analogiczne jak zewnętrzne (politurowane) należy odnośnie płaszczyzn listew, jak również obie powierzchnie dykt na ściany i przegrody, odpowiednio oszlifować papierem szklстым (w handlu oznaczonym Nr. 1¹/₂ dla sklejki, a dla sosny Nr. 2). Również należy zwrócić uwagę na staranne wykończenie sztorców dykt, które dokładnie muszą przylegać i pasować na narożach skrzyni.

Wskazaniem jest dokonać pokostowania i politurowania wewnętrznych elementów przed składaniem ich w całość konstrukcyjną. Zapewni to staranność i dokładność wykończenia wewnętrznego. Politurowanie zewnętrzne można wykonać po złożeniu i wykończeniu całości.

Okucia w postaci zawias, skobelków, klódek najtaniej nabyć gotowe (fabryczne).

Jako politury nie należy używać roztworu spirytusowo-szerlakowego, jako nieodpornego na wilgoć, łatwo przyjmującego zanieczyszczenia, przez co szafa traci prędko na efekcie zewnętrznego wykończenia. Natomiast wskazaniem jest stosowanie politur nitrocelulozowych (znajdujących się w handlu pod tą nazwą), które dobrze drewno impregnują, dają doskonały efek w postaci lśniących płaszczyzn (jakby polerowanych), odpornych na zanieczyszczenia, wilgoć i t. p. przy zachowaniu naturalnej barwy drewna.

Przy zakupie drewna sosnowego wybierać materiał suchy, możliwie bezszęchny, o równym układzie słojów. Dykty (sklejki) również suche, bezszęczne, nie-

popękane powierzchnie warstw, niezwichrowane płaszczyny. Najtańsze dykty są olchowe, dające skromny efekt sprzętu. W handlu znajdują się dykty pokryte z jednej strony (na zewnątrz) fornierami z dębu, sosny i t. p., dające często piękny układ słoików, podnosząc niewątpliwie wartość estetyczną sprzętu.

ORIENTACYJNE ZESTAWIENIE MATERJAŁÓW
DO WYKONANIA SZAFY (NA 1 SZTUKĘ).

- 1) Dykta (sklejka) 5 mm. grubości ok. 11 m²
- 2) Drewno sosnowe w deskach grubości $\frac{3}{4}$ cala ang. „ 50 dcm³

- 3) Zawiasy szt. 7
- 4) Wkrętki do zawias „ 30
- 5) Zaczepki przegubowe „ 2
- 6) Klej stolarski kg. 0.25
- 7) Papier szklisty ark. 2
- 8) Pokost kg. 0.5
- 9) Spirytus denaturowany litr 0,5
- 10) Politura mitrocelulozowa (względnie szerlak 0,1 kg) kg. 0.25
- 11) Gwoźdźki dług. 15 m/m. „ 0.25
- 12) Kompletne skobelki z kłódkami szt. 2

NOWY USTRÓJ SZKOLNICTWA.

BIBLIOGRAFJA.

1936 r.

(ciąg dalszy).

Poszczególne przedmioty nauczania.

Religia.

Ks. Wł. Kornilowicz — Wartości kulturalno-wychowawcze liturgji. Przygotowanie prefekta—Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy Nr. 1 — 2, styczeń—luty 1936 r. str. 14 — 25.

Ks. D-r. M. Węglewicz — Wartości wychowawcze dziejów kościoła. Przygotowanie prefekta — Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy Nr. 1 — 2, styczeń — luty 1936 r. str. 4 — 14.

Język polski

St. Cwenar — Trudności nauki pisania w klasie IV — Przyjaciół Szkoły Nr. 1 — 2, styczeń 1936 r. str. 21 — 27.

T. Filipowicz — Uwagi o programie i metodzie nauki o języku w trzech klasach nowego gimnazjum — Gimnazjum Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 174 — 179.

A. Gotard — Kilka uwag na temat nauczania gramatyki w szkole powszechnej — Praca Szkolna Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 139 — 131.

S. Hessen — Metoda globalna czy globalna nauka czytania? (ciąg dalszy) — Praca Szkolna Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 129 — 134.

St. Menzłowa — Jak traktuję zagadnienie czytelnictwa w kl. V-iej? — Praca Szkolna Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 141 — 144.

A. Mickiewicz — Golono, strzyżono. Inscenizacja H. Tyrankiewiczowa — Teatr w Szkole Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 139 — 144.

W Nowicki — Nauczanie języka polskiego w szkole powszechnej klasa V (ciąg dalszy) — Życie Szkolne Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 30 — 38.

J. Paszenda — Uwagi na marginesie pewnej lekcji języka polskiego (klasa V) — Szkoła, styczeń — luty 1936 r. str. 12 — 16.

M. Pęcherski — Omawianie większych utworów na lekcjach języka polskiego — Dziennik Urz. K. O. S. Brzeskiego Nr. 2, luty 1936 r. str. 48 — 52.

S. Zbawnicki — Zabawki, wierszyki, bajki dla klasy I i II szkoły powszechnej — Z Życia Szkolnego Nr. 1, — Włocławek, nakład Księgarni Szkolnej 1936 r. str. 91.

Język łaciński.

N. Dumka — Kultura klasyczna jako główny cel nauczania łaciny i greki — Przegląd Klasyczny Nr. 1, r. 1936, str. 1 — 14.

Języki obce nowożytnie.

K. Bzowski — Języki nowożytnie w liceum — Przegląd Pedagogiczny Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 6 — 7.

M. Friedländer — Organizacja samodzielnej pracy młodzieży w zakresie języka obcego w szkole średniej (ciąg dalszy) — Gimnazjum Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 180 — 183.

J. Klinghöffer — Sprawozdanie z konferencji ogniska języka niemieckiego — Dziennik Urz. K. O. S. Lubelskiego Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 112 — 113.

Historja.

D-r. H. Cehak-Holubowiczowa — Zabytki archeologiczne województwa wileńskiego i nowogródzkiego.

Pomoc dla nauczyciela realizującego program publicznej szkoły powszechnej na Wileńszczyźnie i Nowogródzczyźnie Nr. 18 — Wilno, nakładem Dziennika Urz. K. O. S. Wileńskiego 1936 r. str. 40.

F. Frątczak — Walka o morze i Pomorze (Lekcja historii w klasie V) — Przyjaciel Szkoły Nr. 3, luty 1936 r. str. 69 — 71.

K. Greb — Ćwiczenia na zapamiętanie dat i nazw historycznych — Praca w Klasach Łączonych Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 116 — 120.

L. Krawiec — Tatarzy w Polsce. Zarys dziejów ludności tatarskiej w Rzeczypospolitej Polskiej. Pomoc dla nauczyciela, realizującego program publicznej szkoły powszechnej na Wileńszczyźnie i Nowogródzczyźnie Nr. 19 — Wilno, nakładem Dziennika Urz. K. O. S. Wileńskiego 1936 r. str. 32.

A. Mikiwicz — Aktualizacja w nauczaniu historii (ciąg dalszy) — Przeszość Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 12 — 15.

Geografia.

D. Petrów i J. Petrowowa — Wskazówki metodyczne i szkice lekcji z geografii łącznie z nauką o przyrodzie dla klasy III-ciej szkoły powszechnej. Materiał nauczania dla miasta. Podręcznik dla nauczyciela — Lwów, nakładem autora 1936 r. str. 69.

D. Petrów i J. Petrowowa — Wskazówki metodyczne i szkice lekcji z geografii łącznie z nauką o przyrodzie dla klasy III-ciej w szkole powszechnej III, IV, V, VI i VII-mio klasowej. Materiał nauczania dla wsi. Podręcznik dla nauczyciela — Lwów, nakładem autora 1936 r. str. 73.

J. Tochtermann — Tatarzy w Polsce. Wieś Sorok Tatory pod Wilnem. Próba monografii. Pomoc dla nauczyciela realizującego program publicznej szkoły powszechnej na Wileńszczyźnie i Nowogródzczyźnie Nr. 19 — Wilno, nakładem Dziennika Urz. K. O. S. Wileńskiego 1936 r. str. 33 — 47.

Nauka o przyrodzie.

Biologia. Fizyka i chemja.

Inż. W. Byszewski — Kilka słów o chłodnictwie i o chłodni portowej w Gdyni — Fizyka i Chemja w Szkole Nr. 2, styczeń 1936 r. str. 107 — 123.

T. Dobrowolski — Sprawozdanie roczne ogniska metodycznego fizyki i chemji dla nauczycieli szkół powszechnych przy Instytucie Pedagogicznym w Katowicach — vide Kształcenie kandydatów na nauczycieli...

P. Fischer — Model perjodycznie działającego gejjera — Fizyka i Chemja w Szkole Nr. 2, styczeń 1936 r.

Inż. A. Gawrońska - Podgórska — Hodowle zwierzęce i ich organizacja na terenie klasy I-ej nowego gimnazjum (dokończenie) — Dziennik Urz. K. O. S. Łuckiego Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 9 — 16.

J. Harabaszewski — Ogniska metodyczne chemji w roku 1934/35 — vide Kształcenie kandydatów na nauczycieli...

S. Kisielewska — Próba realizacji nowego programu przyrodniczego w kl. I-ej gimnazjum (ciąg dalszy) — Gimnazjum Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 183 — 187.

A. Obuchowski — Obrona przeciwgazowa w nowych programach gimnazjów — Fizyka i Chemja w Szkole Nr. 2, styczeń 1936 r. str. 166 — 172.

L. Pawłowski — Jeż w niewoli. Poradnik nauczyciela — Przyroda i Technika Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 47 — 51.

D. Petrów i J. Petrowowa — Wskazówki metodyczne i szkice lekcji z geografii łącznie z nauką o przyrodzie dla klasy III szkoły powszechnej. Materiał nauczania dla miasta — vide geografia.

D. Petrów i J. Petrowowa — Wskazówki metodyczne i szkice lekcji z geografii łącznie z nauką o przyrodzie dla klasy III-ciej w szkole powszechnej III, IV, V, VI i VII-mio klasowej. Materiał nauczania dla wsi — vide Geografia.

A. Piekara — O racjonalne nauczanie elektrostyki w szkole średniej — Fizyka i Chemja w Szkole Nr. 2, styczeń 1936 r. str. 176 — 185.

Fr. Roth — Prawo Archimedesesa dla gazów — Fizyka i Chemja w Szkole Nr. 2, styczeń 1936 r.

Wł. Skrzyniarz — Z wystawy dydaktycznej fizyki w Chorzowie — Fizyka i Chemja w Szkole Nr. 2, styczeń 1936 r. str. 192 — 201.

Arytmetyka z geometrją. Matematyka.

L. Kozłowski — Nauka cicha w arytmetyce z geometrją — Praca w Klasach Łączonych Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 120 — 125.

Z. Przybyłowski i S. Koter — Ruchoma tabliczka mnożenia — vide Zajęcia praktyczne.

Rysunek.

Prof. F. Roliński — Z okazji wystawy pedagogicznej rysunków szkolnych — Głos Szkoły Zawodowej Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 11 — 15.

Zajęcia praktyczne.

D-r. J. Antoniewiczówna — Zajęcia ogrodnicze dla VII kl. szkoły powszechnej — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 174 — 176.

K. Baranowski — Podstawki do serwetek — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 168 — 169.

Z. Branschowa — Sweter zimowy — Roboty Kobiety Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 17 — 19. Dodatek do czasopisma „Młody Technik”.

St. Chojnacki — Obróbka szkła. Biblioteczka Młodego Technika. Tom VI — VII — Poznań nakładem Księgarni św. Wojciecha 1936 r. str. 184.

M. Chomać — Jak wykorzystać butelki — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 165 — 167.

St. Fortuna — Sznur — suszarka — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 178 — 179.

J. Gackowski — Budowa modelu latającego „Alfa” — Młody Technik Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 100 — 104.

R. Gogolewski — Cośnieceś o zajęciach praktycznych w niższych klasach szkoły powszechnej — Przyjaciel Szkoły Nr. 1—2, styczeń 1936 r. str. 28—33.

K. Hanusz — Wiercenie dużych otworów w szkłe płaskim — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 163 — 165.

I. Jaromek — Jak wykonać kosz na kwiaty z wikliny — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 159 — 162.

B. Kiernas — Flakony na kwiaty z rur mosiężnych Młody Technik Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 82 — 86.

J. Klus — Karmik samoczynny — Młody Technik Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 81 — 82.

M. Knobloch — Koszykarstwo w szkole powszechnej — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 153 — 158.

St. Koter — Co można wykonać z butelek — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 170 — 171.

Cz. Kumala — Uproszczone imadło z kowadłem — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 176 — 177.

Z. Lorec — Akwarjum słodkowodne. Wskazówki techniczne, jak urządzić i pielęgnować akwarjum. Wydanie drugie — Lwów — Warszawa, Książnica - Atlas 1936 r. str. 160.

W. N. — Ze spostrzeżeń nad realizacją nowych programów zajęć praktycznych — Dziennik Urz. K. S. O. Wileńskiego Nr. 2, luty 1936 r. str. 42 — 48.

Z. Przybyłowski i S. Koter — Ruchoma tabliczka mnożenia — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 172 — 174.

L. Rudawski — Wiercenie otworów w szkłe — Młody Technik Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 87 — 90.

Wł. Skrzyńiarz — Miarki mikrometryczne — Młody Technik Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 93 — 95.

W. Socha — Jak wykonać samemu narzędzie do cięcia szkła — Młody Technik Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 85 — 87.

W. Steliga — Psychologiczne ujęcie zabaw i zabawek dziecięcych w programach naukowych pod względem pedagogicznym i społecznym — vide ćwiczenia cieleśne.

N. Szapiel — „Z prózno i Salomon nie naleje” (o ogródkach szkolnych) — Sprawy Nauczycielskie Nr. 6, luty 1936 r. str. 167 — 170.

W. Świerczyński — Sanie żaglowe „wiatrówka” — Młody Technik Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 95 — 100.

A. Tempski — Ramka do fotografii — Młody Technik Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 91 — 92.

M. Wiąckowa — Śledzie w gospodarstwie domowym — Rysunek i Zajęcia Praktyczne Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 180 — 182.

Śpiew. Muzyka.

A. Bojanowski — „Święto pieśni” jako czynnik propagandy kultury śpiewaczej — Śpiew w Szkole Nr. 5 styczeń 1936 r. str. 98 — 100.

W. Lachman — Idziemy do Ciebie — Dodatek muzyczny do Nr. 1 „Chóru” ze stycznia 1936 r.

J. Maklakiewicz — Trzy struny. Słowa K. Hłakowiczówny — Dodatek muzyczny do Nr. 5 „Śpiewu w Szkole” 1935/36 r.

A. Maliszewski — Kolysanka o krokodylu. Insce-nizacja. Muzyka A. Zarubin — Teatr w Szkole Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 131 — 135.

T. Mayzner — Z piosenką. 10 pieśni na 3 głosy różne — Warszawa, Nasza Księgarnia 1936 r. str. 18.

St. Niewiadomski — Jak powstaje pieśń chóralna (ciąg dalszy) — Chór Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 5 — 8.

M. Piechnikówna — W Jaki sposób opracowałam w kl. IV kolendę „Zjawilo się nam” u układzie dwugłosowym Br. Rutkowskiego i w kl. V piosenkę „Wio koniki” ze śpiewnika P. Maszyńskiego — Śpiew w Szkole Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 100 — 105.

B. Sidorowicz — Problemy orkiestrowe w szkole (ciąg dalszy) — Śpiew w Szkole Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 89 — 94.

St. Suchorowski — Świętokrzyskie pieśni na 1, 2 i 3 głosy — Biblioteczka pieśni regionalnych Nr. 11 pod red. K. Hławiczki — Katowice, nakładem i drukiem Księgarni i Drukarni Katolickiej 1936 r. str. 34.

Ćwiczenia cielesne.

T. Biernakiewicz — Ćwiczenia cielesne a praca umysłowa — Dziennik Urz. K. O. S. Krakowskiego Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 16 — 19.

F. F. — Budujemy sale gimnastyczne i pomieszczenia natryskowe — Wychowanie Fizyczne w Szkole Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 138 — 144.

K. Koniuszewski — Ćwiczenia cielesne w szkole powszechnej 1-go stopnia (dokończenie) — Praca w Klasach Łączonych Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 112—116.

K. Koniuszewski — Przykładowe osnowy lekcyjne (ciąg dalszy) — Wychowanie Fizyczne w Szkole Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 150 — 155.

M. Krawczyk — Gimnastyka w ławach szkolnych — Wychowanie Fizyczne w Szkole Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 144 — 145.

M. Krawczyk — Wychowanie fizyczne w szkole o jednym nauczycielu—Dziennik Urz. K. O. S. Warszawskiego Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 32 — 34.

J. Kutznerowa — Kolonje i kursy zimowe dla młodzieży — Dziennik Urz. K. O. S. Warszawskiego Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 34 — 38.

M. K. — Z prac Ministerstwa W. R. i O. P. Zjazd okręgowych wizytatorów i instruktorów w. f. — Wychowanie Fizyczne w Szkole Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 158 — 159.

E. Nehring — Jazda towarzyska. Gry i zabawy na lodzie — Biblioteczka Sportow. Nr. 41 — Warszawa, Główna Księgarnia Wojskowa 1936 str. 92.

W. Rodziewicz — Codzienne ćwiczenia dziesięciominutowe w szkole powszechnej—Wychowanie Fizyczne w Szkole Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 147 — 149.

W. Steliga — Psychologiczne ujęcie zabaw i zabawek dziecięcych w programach naukowych pod względem pedagogicznym i społecznym — Przyjaciel Szkoły Nr. 1 — 2, styczeń 1936 r. str. 8 — 14.

Dokształcanie młodocianych i dorosłych na kursach dokształcających ogólnych.

J. E. Baranowska — Refleksje pracownika oświatowego — Praca Oświatowa Nr. 2, luty 1936 r. str. 76 — 81.

E. Baranowski — Język polski w żołnierskiej szkole początkowej — Przyjaciel Szkoły Nr. 1 — 2, styczeń 1936 r. str. 34 — 36.

I. Drozdowicz - Jurgielewiczowa — Wykaz lektury z zakresu literatury pięknej w wieczorowej szkole powszechnej dla dorosłych — Warszawa, Instytut Oświaty Dorosłych 1936 r. str. 15.

I. Jurgielewiczowa i H. Radlińska — Wychowanie

i i auczanie dorosłych. Odbitka z „Encyklopedji Wychowania“ — Warszawa, Nasza Księgarnia 1936 r. str. 48.

— Program szkół wieczorowych dla młodocianych. Praca zbiorowa pod redakcją M. Borowieckiej — Warszawa, nakładem Instytutu Oświaty Dorosłych 1936 r. str. 71.

Szkolnictwo zawodowe.

A. Bardach — Frontem do młodzieży. Ankieta na temat zainteresowań uczniów szkół dokształcających — Szkoła Dokształcająca Zawodowa Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 107 — 109.

Prof. L. Wł. Biegeleisen — Szkolnictwo dokształcające wobec potrzeb gospodarczych — Szkoła Dokształcająca Zawodowa Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 99 — 102.

Prof. L. Wł. Biegeleisen — Szkolnictwo zawodowe a życie gospodarcze. Kształcenie i dokształcenie niekwalifikowanych i przyuczonych — Szkolnictwo Zawodowe Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 97 — 107.

J. Grabowski — Nauka praktyczna hodowli w niższych szkołach rolniczych — Dziennik Urz. K. O. S. Krakowskiego Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 19 — 23.

Inż. T. Jemielewski — Państwowe liceum Rolnicze w Bydgoszczy — Agronomja Społeczna i Szkolnictwo Rolnicze Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 11 — 20.

Inż. St. Kluźniak — Szkolnictwo miernicze w Polsce Głos Szkoły Zawodowej Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 1—10.

Inż. T. Kozłowski — Wychowanie w gimnazjach zawodowych — Szkolnictwo Zawodowe Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 113 — 117.

St. Kwiatkowski — O przystąpieniu do realizacji obowiązku dokształcania młodzieży do 18 lat — Szkoła Dokształcająca Zawodowa Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 97 — 99.

Prof. F. Roliński — Z okazji wystawy pedagogicznej rysunków szkolnych — vide Rysunek.

Mgr. K. Szwarz — Praca wychowawcza w szkole dokształcającej zawodowej — Szkoła Dokształcająca Zawodowa Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 102 — 107.

H. Wójtowiczówna — Parę słów o nowym programie języka polskiego w szkołach dokształcających handlowych w Warszawie — Szkoła Dokształcająca Zawodowa Nr. 5, styczeń 1936 r. str. 112 — 114.

Kształcenie kandydatów na nauczycieli i dalsze kształcenie nauczycieli czylnych.

J. Babisiak — O inną organizację nauczycielskich konferencyj. — Życie Szkolne Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 38 — 42.

T. Dobrowolski — Sprawozdanie roczne ogniska metodycznego fizyki i chemji dla nauczycielj szkół powszechnych przy Instytucie Pedagogicznym w Katowicach — Fizyka i Chemja w Szkole Nr. 2, styczeń 1936 r. str. 205 — 207.

J. Harabaszewski — Ognisko metodyczne chemji w 1934/35 — Fizyka i Chemja w Szkole Nr. 2, styczeń 1936 r. str. 187 — 191.

W. Nowicki — Konferencja rejonowa dla nauczycieli samoistnych w Pikutkowie dnia 17 października 1935 r. — Życie Szkolne Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 21 — 30.

D-r. K. Sobolski — Problem kształcenia nauczycieli w przyszłych liceach pedagogicznych — Miesięcznik pedagogiczny Nr. 1, styczeń 1936 r. str. 8 — 16.

H. Rz.

SPORT W SZKOLE

Od Redakcji. Zapoczątkowując rubrykę „Ze sportu” w Dzienniku Urzędowym K. O. S. B., Redakcja zwraca się do opiekunów (nek) szkolnych kół sportowych o nadsyłanie sprawozdań, artykułów i zdjęć, ilustrujących życie sportowe młodzieży naszego Okręgu.

Koło Sportowe przy Państw. Gimnazjum im. R. Traugutta w Brześciu n/B. zorganizowało w dn. 26 kwietnia b.r. szereg imprez sportowych, a mianowicie:

1. Wiosenny międzyszkolny bieg naprzelaj. Trasa biegu wynosiła 2 km. Do biegu zgłosiło się 16 zawodników. Wyniki przedstawiają się następująco:

- a) pierwsze miejsce — Łomacki Hermenegid (gimn. im. R. Traugutta) w czasie 6 min. 53 sek.,
- b) drugie miejsce — Pieczko Waław (Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Poleskiego T-wa Oświaty Zawodowej) w czasie 7 min. 4 sek.,
- c) trzecie miejsce — Kowalczyk Józef (Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Poleskiego T-wa Oświaty Zawodowej).

II. Rozgrywki siatkówki między zespołami uczniów Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego w Leśnej Podlaskiej i Państwowego Gimnazjum im. R. Traugutta w Brześciu n/B. Wynik 2:0 (15:2 i 15:6) na korzyść Seminarjum w Leśnej.

III. Rozgrywki koszykówki między temi samemi zespołami. Wynik — 35:19 (20:10) na korzyść im. R. Traugutta w Brześciu n/B.

IV. Rozgrywki siatkówki między zespołami Prywatnego Gimnazjum im. J. U. Niemcewicza w Brześciu n/B. i Państwowego Gimnazjum im. R. Traugutta. Wynik 2:1 (14:16, 15:3:15:6) na korzyść gimn. im. R. Traugutta.

K R O N I K A.

Ze szkolnictwa średniego ogólnokształcącego.

W kwietniu odbyła się w Brześciu n.B. (30.IV) rejonowa konferencja Ogniska metodycznego jęz. polskiego.

Na program konferencji złożyło się między in. omówienie i przedyskutowanie zagadnień:

- a) metoda omawiania lektury,
- b) charakterystyka w klasie III,
- c) kółko polonistyczne w gimnazjum,
- d) gazetka ścienna,

oraz urządzenie konkursu recytacyjnego młodzieży szkół średnich w Brześciu n/Bugiem.

Z ramienia Kuratorjum wzięli udział w konferencji Naczelnik Wydziału i Wizytator Szkolnictwa Średniego Ogólnokształcącego.

W dniach 15 i 16 maja b. r. odbędzie się w Białymstoku konferencja Dyrektorów państwowych i prywatnych gimnazjów i seminarjów nauczycielskich. W programie konferencji przewidziane są:

a) referaty dyskusyjne:

1. „Jak organizowałem pracę opiekunów klasowych w bieżącym roku szkolnym“,
2. „Zajęcia grupowe i indywidualne młodzieży w dniu wolnym od lekcji szkolnych“,
3. „Zasadnicze elementy w pracy nauczyciela ćwiczeń cielesnych oraz zagadnienie sportu między-szkolnego“,

b) omówienie spraw

1. t. zw. „Wolnego popołudnia“,
2. pracy dydaktycznej w klasach nowego gimnazjum ze szczególnem uwzględnieniem klasy III-ciej,
3. egzaminów dojrzałości i egz. wstępnych,

4. organizacji roku szkolnego 1936/37,
5. wyników klasyfikacji w latach szkolnych 1932/33 — 1933/34 i 1934/35.

Ze szkolnictwa powszechnego.

KONFERENCJE INSPEKTORÓW SZKOLNYCH.

W dniach 25, 26, 27 i 28 maja br. odbędzie się w lokalu państwowego seminarjum nauczycielskiego w Białymstoku okręgowa konferencja Inspektorów i Podinspektorów Szkolnych o następującym programie:

1. Organizacja szkolnictwa powszechnego w r. szk. 1936/37.
2. Kursy i konferencje wakacyjne dla kierowników i nauczycieli szkół powszechnych,
3. Poziom szkolnictwa powszechnego w świetle spostrzeżeń wizytacyjnych.
4. Sprawy programowe w oparciu o lekcje, mające na celu pokazanie prób rozwiązania najważniejszych trudności i wątpliwości programowych.
5. Sprawozdanie z przebiegu i wyniku akcji zaopatrzenia szkół w pomoce naukowe.
6. Realizacja planu budowy szkół w r. b.
7. Sprawy aktualne.

KURSY OGRODNICZE DLA NAUCZYCIELI PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

- A. Odbłyły się następujące kursy ogrodnicze:
  - a) w Białymstoku przy szkole na wolnym powietrzu w dniach 2, 3 i 4 kwietnia b. r. dla nauczycieli szkół powszechnych z obwodu

szkolnego białostockiego — liczba uczestników 37,

- b) w Kupiskach — obwód łomżyński — w dniach 2, 3 i 4 kwietnia b. r. — liczba uczestników 25,
- c) w Białymstoku przy szkole na wolnym powietrzu w dniach 16, 17 i 18 kwietnia b. r. — dla nauczycieli szkół powszechnych z obwodu szkolnego bielskiego,
- d) w Dubicy — obwód brzeski — dniach 20, 21 i 25 kwietnia b. r.
- e) w Torokaniu — obwód drohicki — w dniach 22, 23, 24 i 25 kwietnia b. r.
- f) w Plancię — obwód kobryński — w dniach 23, 24 i 25 kwietnia b. r.
- g) w Duboi — obwód piński — w dniach 27, 28 i 29 kwietnia b. r.

B. Odbędą się następujące kursy ogrodnicze:

- a) w Piaskach — obwód kosowski — dla mężczyzn w dniach 4, 5 i 6 maja b. r.
- b) w Jodczykach — obwód kosowski — dla kobiet w dniach 8, 9 i 10 maja b. r.

WALNE ZEBRANIE DELEGATÓW T-WA POPIERANIA BUDOWY PUBL. SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

W dniu 2 maja b. r. odbędzie się w Brześciu n.B. Walne Zebranie Delegatów T-wa P. B. P. S. P. celem przyjęcia do wiadomości sprawozdania z działalności Okr. Zarządu i zaaprobowania planu budowy szkół w r. b.

NOWE KSIĄŻKI I CZASOPISMA.

RECENZJE.

POKŁOSIE

„DZIENNIKÓW URZĘDOWYCH” KURATORJÓW OKRĘGÓW SZKOLNYCH.

Ostatnio nadesłane Redakcji dzienniki zawierają przede wszystkim kilka ciekawych artykułów traktujących o realizacji nowych programów. Artykuł o zasadach organizowania pracy dydaktycznej w szkole. (F. R. Bursa — okr. krakowski, Nr. 3), pisany z myślą o szkole powszechnej, może być z pożytkiem przeczytany przez każdego nauczyciela

i kierownika czy dyrektora szkoły. Autor zaznacza iż „zagadnienie tkwi w tym, aby rozproszone tu i ówdzie dobre — często bardzo dobre ujęcia dydaktyczne stały się własnością wszystkich i stały się obliczem szkoły, którą chcemy mianować szkołą nową”. Następnie omawia autor sprawę wyboru metody pracy przez nauczyciela, stwierdzając „że gołostowne twierdzenie o nieobowiązującej metodzie pracy nie ma żadnych podstaw”, że pozostawiona w zasadzie nauczycielowi swoboda wyboru metody pracy ograniczona jest wskazaniem statutu i programu, wyznaczającymi cechy, jakimi winna się dobrowolnie wybrana metoda odznaczać. W związku z tem omawia autor następujące

kwestje: rolę nauczyciela zmieniającą się w zależności od etapu opracowywania zagadnienia—rolę podręcznika, która „zmienia swój charakter w zależności od przedmiotu, któremu służy” — należyte wyzyskiwanie pomocy naukowych — urządzenie szkoły takie, by sprzyjało ono stosowaniu właściwych metod — wreszcie, przy uwzględnieniu tych wszystkich czynników, organizowanie samodzielnej pracy ucznia. Przeprowadzając na wstępie swoich rozważań porównanie szkoły „starej” z „nową” podkreśla autor znaczenie intuicji pedagogicznej „niezbadanego daru”, którego posiadacze stają się pionierami pedagogicznej pracy.

Specjalnie podręcznikowi w szkole powszechnej poświęcony jest artykuł p. t. „Rola podręcznika w szkole powszechnej” (K. Staszewski okr. warszawski, Nr. 3). Rozważania autora prowadzą do wniosku, że nauczenie ucznia korzystania z podręcznika przygotowuje go do pracy w szkole średniej „oraz do samokształcenia, do którego dążenie szkoła powszechna powinna wyrobić”. Autor rozróżnia w szkole powszechnej podręczniki do ćwiczeń, do nauki i t. zw. lekturę uzupełniającą, przyczem charakteryzuje rolę jaką każdy rodzaj podręczników winien spełniać. Ponieważ największej trudności a nawet nieporozumień wywołują podręczniki do nauki” (— historii, geografji, religji, częściowo przyrody), autor opierając się na konkretnych przykładach, analizuje przyczyny tych trudności i wskazuje, jakie metody pracy przy tego rodzaju podręcznikach winny być stosowane. W końcowych postulatach zwraca się autor nietylko do nauczyciela ale i do autorów podręczników, „którzy pisząc podręczniki, winni mieć stale na oku przeciętne dziecko, niechętnie zaglądające do podręcznika, czytające powoli trudniejsze teksty i mające niewielki jeszcze zasób pojęć oraz ubogą wyobraźnię”.

O sprawę podręcznika potrąca też artykuł p. t. „Możliwości korelacji nauki w szkole powszechnej”. (J. Starościak — okr. warszawski, Nr. 3), który poza powtórzeniem i omówieniem wskazań programu dotychczasowych korelacji, oraz zwróceniem uwagi na kilka spraw organizacyjnych, nie zawiera ciekawego materiału.

W zakresie gimnazjum artykuł o próbie wprowadzenia czynnika lokalnego do nauczania historii w klasie II (D-r. K. Masłowski) podaje plan ugrupowania materiału z zakresu lokalnej historii Włocławka, a sprawozdania z konferencji ognisk metodycznych języków francuskiego i niemieckiego oraz zajęć praktycznych w Warszawie, zawierają szereg zagadnień praktycznych, związanych z realizacją nowych programów (Wszystkie te artykuły w „Dzienniku” okr. warszawskiego, Nr. 3.

Oddziaływaniu szkoły na środowisko w zależności od jej stopnia organizacyjnego poświęcone są ciekawe i warte dyskusji rozważania artykułu opartego na badaniach przeprowadzonych w powiecie siedleckim (J. Sabot — okr. lubelski, Nr. 8). Po ogólnych uwagach o wzajemnem oddziaływaniu na siebie szkoły i środowiska i po stwierdzeniu, że „wpływ środowiska na szkołę w istniejących stosunkach wiejskich jest przeważnie ujemny” autor tak ujmuje najważniejsze zadania szkoły w stosunku do środowiska: „Szkoła pośrednio przez zasilenie środowiska swymi wychowankami, opuszczającymi szkołę, ma się przyczynić do stopniowego przekształcenia swego środowiska, podnoszenia na coraz wyższy poziom życia kulturalnego, społecznego, gospodarczego i państwowego”. W myśl więc tego przeprowadził autor w 9 miejscowościach powiatu siedleckiego badania nad tem jaki procent wychowanków tych szkół z lat 1924 — 1934 (z 3-ch szkół I, 3-ch II i 3-ch III stopnia) zaangażowanych jest w pracach organizacji społecznych. Okazało się, że z tych, którzy pozostali w swoim środowisku zorganizowanej młodzieży jest 30%, zaś z reszty niezorganizowanej 34% stanowi niestety młodzież w wieku od 14 do 16 lat. Większość młodzieży zorganizowanej (54,8%) ukończyła IV i V oddział, w czem młodzieży z ukończonym IV oddziałem jest 25,8%. Za przyszłą elitę wiejską należy uważać młodzież która ukończyła trzy najwyższe klasy, V, VI i VII, a ta stanowi 61,6% ogółu młodzieży zrzeszonej, co jest zjawiskiem pomyślnym. Warto zapoznać się także z innymi wynikami cyfrowymi, do których autor doszedł. Z braku miejsca podajemy jeszcze tylko konkluzje artykułu. Należy więc według autora: 1) „Bronić z całych sił postulatu szkoły powszechnej siedmioletniej trzeciego stopnia organizacyjnego, bo utrzymanie takiej szkoły gwarantuje naszej młodzieży możliwość udziału w życiu zorganizowanego społeczeństwa”. 2) Otoczyć opieką bezpośrednio po ukończeniu szkoły młodzież w wieku lat 14 — 16, która jest na wsi zupełnie zaniedbana. Ułatwiłoby tu mogły pracę planowo organizowane koła byłych wychowanków przy szkołach powszechnych oraz sekcje młodocianych przy istniejących organizacjach młodzieży. 3) Opracować należyście zadania i plan pracy oraz wyznaczyć odpowiednie miejsca istniejącym organizacjom młodzieży

Drugiemu z powyższych postulatów poświęcone są w tym samym dzienniku specjalne artykuły: „Koło byłych wychowanków przy szkole powszechnej czy sekcje młodocianych przy organizacjach społecznych”. (J. Cetnarski), „Organizacja, metody i formy pracy w kole b. wychowanków przy 7-mio kl. publ. szkole powszechnej

w Krzesku Nowym" (S. Goś) i „Kilka uwag o pracy w kołach b. wychowanków szkół powszechnych w Siedlcach (A. Wiśniewska). Autor pierwszego z tych artykułów dochodzi do wniosku, że „wychowanie pełnowartościowego obywatela należałoby prowadzić ze szkoły przez koła byłych wychowanków, a następnie jeśli młodzież nabierze nieco zdolności rozsądkowego myślenia poprowadzić ją przez jedną z komórek organizacyjnych o charakterze państwowym, a wreszcie przez wojsko...” poczem próbuje ustalić wytyczne pracy w kołach. Pozostali autorowie dzielą się spostrzeżeniami ze swoich doświadczeń.

Również w dzienniku lubelskim znajdujemy kilka artykułów poświęconych oświacie pozaszkolnej a więc: „O kołach samokształceniowych — wybrane zagadnienia“ (M. Rękas), „Dotychczasowe wyniki komasacji bibliotek na terenie m. Łukowa“ (J. Kozieł), „Charakterystyka pracy społeczno-oświatowej na terenie gminy Jastków pow. lubelskiego”.

Sprawy związane z wychowaniem fizycznym omawia artykuł sprawozdawczy z konferencji w Jurgowie w dzienniku okr. krakowskiego, Nr 3 Związkom zachodzącym pomiędzy programem szkolnym a harcerskim poświęca interesujące uwagi w tym samym dzienniku p. Dr. W. Szczygieł, który na podstawie analizy ideowych podstaw szkoły i harcerstwa oraz ich wspólnych założeń programowych dochodzi do wniosku, „że drogi harcerstwa i szkoły się schodzą, że współpraca w realizowaniu pracy harcerskiej na terenie szkoły jest naturalna i konieczna”.

W związku ze zbliżającym się ruchem wycieczkowym zwracam uwagę na notatkę sprawozdawczą o szkolnych schroniskach wycieczkowych na Wołyniu (J. Śliwiński — okr. łucki, Nr 4.) W tym samym dzienniku znajdują się zestawienia bibliograficzne, dotyczące współpracy do mu i szkoły oraz harcerstwa.

Wszystkie omówione numery dzienników znajdują się w Centralnej Bibliotece Pedagogicznej w Brześciu n.B

A. T.

PÄDAGOGISCHER FÜHRER. Miesięcznik. Deutscher Verlag für Jugend und Volk in Wien. Rok. LXXXVI Nr. 4 (kwiecień 1936 r.).

Dr. Fr. Wotka—Ständestaat und Schule—omawiając stosunek szkoły i państwa, wskazuje, że te dwa czynniki muszą współpracować dla dobra Austrii i opierać się na podstawach chrześcijańskich.

Prof. E. Castle-Grillparzes romantische Dramen—analizuje twórczość dramatyczną Grillparzerá w dziedzinie dramatów romantycznych

Dr. Th. Reiterer — Die Mittelschullehrpläne vom Jahre 1935 und die lebenden Fremdsprachen—przedstawia stanowisko języków nowożytnych w średnich szkołach austriackich, realizujących program z 1935 r. Zaznaczyć należy, że w średnich szkołach austriackich oprócz łaciny i greki uczą języków nowożytnych jak angielskiego, włoskiego i francuskiego.

A. Legrün—„Schreiben“ im Hauptschullehrplan—Nowe programy austriackie wprowadziły do szkół lekcje pisania, ładnego—kaligraficznego, doceniając jego wartości kształcące i wychowawcze.

Wzory lekcji z przyrody: 1) na temat białka kurzego daje Fr. Koschabek—Eine Stunde Arbeitsunterricht in Naturlehre—i 2) K. Dobrovolny—Die ausgestopfte Eule im Schulfenster—podaje, jak wykorzystać na lekcji jako konkret sowę wypchaną.

Marjanna Grienberger—Ein Unterrichtsweg von der Sprechübung zum schriftlichen freien Aufsatz—Autorka składa sprawozdanie ze swojej praktyki szkolnej, jak wykorzystwała ćwiczenia w mówieniu do wypracowań piśmiennych.

V. Obermann—Schule und Elternhaus im Dorf — pisze na temat współpracy szkoły i domu na wsi.

Jako przyczynek do historii reformy szkolnej Marji Teresy H. Pemmer drukuje art. p. t. — Erziehung und Unterricht im Parhamerschen Waisenhaus am Rennweg (1759—1785)

Dr. K. Haberler — Eine Bildbetrachtung — pisze o omawianiu na lekcji obrazów wielkich mistrzów i jako przykład podaje drzeworyt Dürera przedstawiający ostatnią wieczerzę.

K. Achleitner — „Land im Frühling“ Zeichenarbeit einer 1 Hauptschulklasse—i R. Rothe—Schmetterlinge Zeichenaufgaben für die Volks- und Hauptschule — Są to artykuły omawiające wprowadzenie na lekcjach rysunków tematów wiosennych. Autorzy załączają prace wykonane przez dzieci.

Dr. A. Orel drukuje dokończenie swego artykułu—Beethoven und Volksmusik.

Dwa artykuły z zakresu ćwiczeń cielesnych: 1) prof. F. Hampel — Der Gruppenwettkampf im Turnunterricht i 2) prof. R. Otepka — Abhärtung im Schulturnen.

Pozatem bogaty przegląd nowości pedagogicznych i wydawnictw.

DIE ERZIEHUNG. Monatsschrift. Rok XI. Verlag von Quelle und Meyer in Leipzig.

Nr. 7 (kwiecień 1936).

W artykule wstępnym — Die Wandlung von der allprotestantischen Gelehrtenschule zum humanistischen

Gymnasium — Dr. Fr. Blättner zaznajamia nas z dziejami staroprotestanckiego szkolnictwa dla „uczonych” i warunkami, wśród których przyszło do zmiany tego typu szkolnictwa na gimnazjum humanistyczne.

Dr. E. Herzog drukuje pierwszą część ciekawej pracy p. t. — *Dialektische Charakterkunde*.

W dziale — *Die pädagogische Lage in Deutschland* — Dr. H. Wenke omawia ostatnie zmiany w szkolnictwie niemieckim, zmierzające do ujednostajnienia wychowania i nauczania. Między innymi omawia kształcenie nauczycieli szkół powszechnych, które odbywa się obecnie już na uniwersytetach na kursach dwuletnich, obejmujących wykłady, ćwiczenia w pracowniach, śpiew i muzykę, oraz zajęcia praktyczne przygotowujące do wychowania i nauczania w szkołach powszechnych i wycieczki naukowe. Uczęszczanie na wykłady w przeciwieństwie do innych wydziałów na uniwersytecie jest obowiązkowe.

Program kształcenia obejmuje: pedagogikę systematyczną i historyczną, psychologię „rasistowską”, naukę o młodzieży (*Jugendkunde*), biologię jako naukę o dziedziczności i rasie, naukę o Niemczech, muzykę, rysunki, roboty ręczne, ćwiczenia cielesne, metodykę ogólną, oraz teorię i praktykę nauczania i wychowania w szkołach powszechnych. Jak widzimy, jest to program bardzo bogaty.

O. Eberhard w art. — *Hundert Jahre Bildungsarbeit in Indien* — daje obraz historyczny rozwoju szkolnictwa w Indjach pod rządami Anglii. Szkoła w Indjach wychowywała automatów dużo wiedzących, lecz życiowo niepraktycznych, i dopiero Anglicy oraz misje chrześcijańskie rozbudowały nowoczesne szkolnictwo oparte na wzorach europejskich.

Artykuł A. M. Schröder — *Um die Verlängerung der Volksschulpflicht in England* — zajmuje się ostatnimi zmianami w szkolnictwie angielskim. Przewszystkiem przedłużono obowiązek szkolny do 15 roku, państwo przychodzi z pomocą szkolnictwu prywatnemu, pokrywając do $\frac{3}{4}$ kosztów budowy lub naprawy gmachów szkolnych i unormowano sprawę nauczania religii w szkołach.

ZEITSCHRIFT FÜR PÄDAGOGISCHE PSYCHOLOGIE UND JUGENDKUNDE. Miesięcznik. Rok XXXVII. Verlag von Quelle und Meyer in Leipzig.

Nr. 4 (kwiecień 1936).

W numerze tym jako pierwszy artykuł znajdujemy dokończenie nader ciekawych rozważań prof. O. Kroh'a — *Die Gesetzmäßigkeit geistiger Entwicklung* — na temat duchowego rozwoju dzieci i młodzieży.

Bardzo mało wiemy, dotychczas o stosunku dziec-

ka do krajobrazu. Zagadnieniem tem zajmuje się E. Krebs — *Kind und Landschaft*. — Autor zebrał drogą ankiety odpowiedzi dzieci w różnym wieku, które brały udział w 14-dniowej wycieczce w okolicach Drezna. Na podstawie tego materiału dochodzi do wniosku, że dzieci odczuwają piękno krajobrazu i że ten pozostawia ślady w ich psychice.

Dr. Ph. Künkele — *Möglichkeiten und Grenzen von Berufseignungsuntersuchungen* — zastanawia się, jakie przy dzisiejszym stanie wiedzy istnieją możliwości i granice badania uzdolnień do zawodu i staje na stanowisku, że 1) w każdym człowieku istnieją uzdolnienia, które rozwijają się w pewne dyspozycje, 2) ustalanie się ich odbywa się pośrednio jako sprawności — umiejętności, 3) jedna sprawność może reprezentować całą grupę dyspozycji, i 4) rozwój uzdolnień odbywa się na drodze od materialnych do formalnych dyspozycji, od treści do formy.

Dr. W. Schulze — *Leistungsmessung in der Grundschule* — drukuje początek sprawozdania ze swoich badań, które przeprowadził przy pomocy tekstów Bobberta'go nad sprawościami dzieci w szkołach hamburskich.

DIE ARBEITSSCHULE. Zeitschrift für nationalsozialistische Arbeitserziehung und Werkunterricht 50. Jahrgang. Verlag von Quelle — Meyer in Leipzig.

Nr. 1 (styczeń 1936).

Jest to miesięcznik o nastawieniu narodowo-socjalistycznym, poświęcony zajęciom praktycznym i robotom ręcznym w szkole. Poza artykułami na ten temat ilustrowanymi fotografiami i szkicami robót z różnego materiału dużo miejsca zajmują artykuły omawiające obecny kierunek wychowania w Niemczech. Z czasopiśma tego mógłby wiele skorzystać polski nauczyciel robót ręcznych lub opiekun koła szkolnego L. M. i K. czy L. O. P. P.

W jaki sposób współczesna szkoła niemiecka stara się wychować młodzież „przez pracę do życia” na pełnowartościowych pracowników-robotników, mówi R. Böttcher w art. — *Sinn und Wesen nationalsozialistischer Arbeitserziehung*.

Dr. O. Rietschel — *Zur Gestaltung des Werkunterrichts* — w uwagach o rozkładzie materiału zajęć warsztatowych omawia ich znaczenie kształcące.

O budowie modeli szybowcowych przez uczniów pisze J. Stein — *Segelflugzeugmodelle aus der Schülerwerkstatt*.

J. K. Haubold — *Leuchtpapier — Laterner als Gestaltungsübung im formenkundlichen Unterricht für Mädchen* — o budowie latarni — lampionów przez dziewczęta jako ćwiczenia formy.

P. Beulig — Werkarbeiten für Schulgarten — podaje, jak urządzić altanę w ogrodzie szkolnym i jak wykonać meble do niej, aby wykorzystać ją na naukę.

Pozatem Dr. O. Klemm — Die Entdeckung der Bewegungsgestalt i Dr. A. Kneschke — Zur physikalischen Werkarbeit des Schülers.

Nr. 2 (luty 1936 r.)

Ch. Schneider — Anfertigung plastischer Schaubilder im Werkunterricht — o wykonaniu plastycznych obrazów na tematy z historii, geografii i t. d.

K. Anders — „Miniwipi“ Modellsegelflugzeug aus deutschen Baustoffen — pisze o wykonaniu szybowca i załącza szkice.

H. F. Wark — Wir bauen Klassen — Modelljachten — drukuje pierwszą część artykułu o wychowaniu morskim młodzieży i podaje sposoby wykonania modeli w szkole. Autor załącza zdjęcia z pracy uczniów w swoje warsztatach.

Nr. 3 (marzec 1936 r.).

H. F. Wark — Wir bauen Klassen — Modelljachten — dokończenie.

W. Illigen — Gemeinschaftsarbeit und Werklehrerpersönlichkeit — omawiając znaczenie pracy grupowej, kreśli sylwetkę osobowości nauczyciela robót ręcznych.

Dr. J. Oebike — Ein schmiedeeisernes Fenster für unsere Schulsternwarte — podaje w żelazie kutem witraż do szkolnego obserwatorium astronomicznego.

W dziale „Luftfahrtecke“ trzy artykuły o modelarstwie szybowcowem.

W końcu ciąg dalszy artykułu P. Beulig'a — Werkarbeiten für den Schulgarten — ze szkicami mebli do altanki szkolnej.

Każdy numer zamykają odpowiedzi redakcji na zapytania prenumeratorów.

K. Szostak.

MŁODY SPÓŁDZIELCA — Przewodnik dla spółdzielni uczniowskich — Wydawnictwo „Społem“ Nr. 1 marzec 1936 r.

Idea spółdzielcza oddawna już wkroczyła na teren szkolny. Niemal w każdej szkole istnieją bądź powstają spółdzielnie uczniowskie, szkolne kasy uczniowskie i t. p. Literatura poświęcona spółdzielczości wśród młodzieży jest naogół jednak nader uboga. W szczególności brak było dotąd pisma poświęconego spółdzielniom uczniowskim. Lukę tę zapełnia nowopowstały „Młody Spółdzielca“ wydawany nakładem Związku Spółdzielni Spożywców R. P. „Społem“. W numerze 1-ym znajdujemy odczyt redakcji „Do młodzieży“, opowiadanie z życia szkolnego p. t. „Kłopoty Franka“ historję spółdzielni szkolnej,

„Przyszłość“ w Rybniku i stałe działy, „Praktyka“, „Młodzi Spółdzielcy zagranicą“, „Co słychać w Spółdzielczej Polsce“, „Co czytać“ i „Kronika“. Do ciekawych wiadomości zaliczyć należy informacje o stanie spółdzielczości uczniowskiej na całym świecie, o nowym magazynie towarowym „Społem“ w Gdyni oraz krótką ale pełną treść recenzję o książce F. Dąbrowskiego „Spółdzielnie uczniowskie“ (II wydanie).

Adres redakcji i administracji Warszawa Grażyny 13. Prenumerata roczna 2 zł.

Ster.

POLESIE i TURYSTA — Wyd. koła krajoznawczego uczniów gimn. państw. im. Marszałka J. Piłsudskiego w Pińsku — Pińsk 1936 r.

Broszurka ta, zawierająca 54 str. tekstu, jest ciekawą próbą popularnego przewodnika po pińskim Polesiu. Przyjmując Pińsk za ośrodek wypadowy wycieczek na właściwe Polesie. J. Obuchowski podaje kilka ramowych planów wycieczek po Polesiu. Uzupełnieniem tych planów jest wykaz najciekawszych miejscowości Polesia z wyszczególnieniem co w każdej z nich jest godnego zwiedzenia.

Bardzo interesującą jest notatka o generale Carton de Viart. Generał de Viart, oficer armji angielskiej, uczestnik wojny światowej, tak upodobał sobie Polesie, że po wojnie osiadł na stałe w mająteczku Prostyń. leżącym wśród głuchej puszczy ordynacji dawidgródeckiej, spędzając czas głównie na polowaniach. Charakterystyczną pamiątkę pozostałą po najazdach tatarskich opisuje artykuł: „Wyspa tatarska wśród poleszuckiego morza“. Jest nią Dawidgródek a raczej jego mieszkańcy. Tak ich wygląd, jak stroje i nazwiska wskazują na tatarsko-mongolskie pochodzenie od jeńców tatarów osiadłych w tej okolicy. W broszurze mamy ciekawe dane dotyczące Horodyszczka k. Pińska, Lubieszowa, ordynacji Dawidgródeckiej, siankosów i lecznictwa ludowego na Polesiu oraz muzeum ziemi Poleskiej. Podkreślić należy, że całość została opracowana wyłącznie przez uczniów gimnazjum państwowego w Pińsku. Cena broszury 50 gr.

Ster.

„ORLI LOT“. — Organ kół krajoznawczych młodzieży Pol. T-wa Krajoznawczego. Rok XVII. Nr. 4 1936 r.

Ustalonym zwyczajem „Orlego Lotu“ poświęcania zeszytów poszczególnych jakiejś części kraju numer niniejszy zawiera opisy Wołynia.

Z art. K. Dmochowskiego „Równe“ poznajemy historję i stan obecny tego miasta.

Ciekawy opis największych kopalni bazaltu w

Polsce zawiera art. D. Blinckiego „Janowa Dolina”. Kopalnia ta dostarcza bazalt województwu poznańskiemu, śląskiemu, łódzkiemu i warszawskiemu.

W art. T. Gutynskiego znajdujemy dane dotyczące historii starożytnej siedziby Radziwiłłów — Ołyki. Zamek ołycki wzniesiony w 1564 r. dotychczas znajduje się w bardzo dobrym stanie.

Opis wsi Rzeszuch i Światje i ich ludności dopełnia całości, dając pogląd na etnograficzną stronę Wołynia.

Ster.

ZNICZ PODOLA — Organ sekcji kół krajoznawczych młodzieży Podolskiego T-wa Turystyczno - Krajoznawczego. Czortków. Rok 1—Nr. 4—kwiecień 1936 r.

J. Zwolański w art. „O imprezę historyczną Podola”, stwierdzając brak zainteresowania się naszego ogółu Podolem, wysuwa myśl urządzania na Podolu imprez historycznych jako środka przyciągnięcia turystów. Za odpowiednie miejsce dla urządzania szkolnej imprezy uważa autor Trembowłę, proponując urządzić tam coś w rodzaju misterjum historycznego na tle obrony zamku w XVII w. przez Chrzanowską (np. jak w Krakowie otręszyny). J. Opacki opisuje szczegółowo jak lud podolski obchodzi Zapusty i Popielec. Do świata legend przenosi nas art. E. Kłopotowskiego „Rozbita Mogiła”, podający legendy związane z kurkanem, położonym w pow. kopyczyńskim p. n. „Rozbita mogiła”.

W zeszyte 4-tym jest jeszcze dokończenie art. J. Z. p. t. „Powiat borszczowski jako Podole w minjaturze”. W artykule tym opisane są znane groty w Krzywcu, bardzo ciekawa świątynia pogańska w Monastyrku oraz bardzo starodawne stroje ludności wsi Bilcze Złote. W strojach tych przejawiają się wyraźnie ślady wschodnie, być może t. tarskie.

Ster.

NADESLANE.

PRZYRODA I TECHNIKA, czasopismo poświęcone popularyzacji nauk przyrodniczych i technicznych. Książnica-Atlas, Lwów. Prenumerata roczna zł. 10.

Zeszyt (4) tego czasopisma przynosi bogaty materiał tak w dziedzinie artykułów dłuższych jak i notatek. 6 większych artykułów poświęconych zagadnieniom z dziedziny zoologii, botaniki, podróznictwa, petrografii, górnictwa i elektrotechniki. Prawdziwą i niezastąpioną kopalnią wiadomości są działy krótszych notatek, które mają za zadanie informować czytelnika o najnowszych postęпах i zdobyczach wiedzy.

Czasopismo popularne tego typu co „Przyroda

i Technika” staje się nieodzownym wprost przewodnikiem wśród ogromnej mnogości zagadnień naukowych, które w dobie dzisiejszej posiadają niezmiernie wprost znaczenie dla kształtowania się oblicza naszej cywilizacji. Należyta orientacja wśród labiryntu skomplikowanych i niedostępnych dla laika prac badawczych ułatwia dobra literatura popularyzacyjna. Postępy we wszystkich dziedzinach wiedzy idą jednak w tak szybkim tempie naprzód, że wiadomości swe musi się z roku na rok, a niekiedy z miesiąca na miesiąc uzupełniać coraz to nowymi zdobyczami czy syntezami naukowymi. Toteż czasopiśmiennictwo popularne zyskuje obecnie coraz bardziej na znaczeniu. Naczelne miejsce należy się w tym dziale niewątpliwie „Przyrodzie i Technice”, gdyż łączy ona w sobie zarówno postulat popularności jak i aktualności. Każdy numer zawiera treść odnoszącą się do nauk biologicznych, przyrody nieożywionej i ostatnich zdobyczy techniki. Ujęcie artykułów dalekie od pedantycznej specjalizacji idzie stale w kierunku dania jaknajdokładniejszej i najszerszej syntezy w poruszonym dziale.

Estetyczna szata zewnętrzna i coraz bardziej doskonaląca się strona graficzna są niewątpliwie pociągającymi czynnikami.

ADMIRAL BYRD O SWEJ OSTATNIEJ WYPRAWIE POLARNEJ.

Ostatnia wyprawa antarktyczna admirała R. E. Byrda, mimo iż nie miała na celu ponownego zdobycia bieguna południowego fascynowała przed dwoma laty cały kulturalny świat, a to z powodu wielkiego niebezpieczeństwa na jakie narażał się przez długi czas sam jej kierownik, przebywając samotnie pół roku wśród nocy polarnej na daleko wysuniętej placówce celem czynienia pomiarów meteorologicznych i obserwacji zorzy polarnej. Mało nie przypłacił tego życiem, na szczęście towarzysze Byrda odratowali go w porę. Bliższe szczegóły tej niebezpiecznej przygody wśród lodów i nocy przynosi artykuł pióra R. E. Byrda p. t. „Badania nad epoką lodową w Antarktydzie” w o statnim numerze „Przyrody i Techniki”. W tymże zeszyte napotykamy na ogromne bogactwo ciekawych tematów. Czytamy artykuły na temat żółwi olbrzymich, żywocowania naszych lasów sosnowych, o gigantycznym projekcie zelektryfikowania całej Rosji europejskiej, o najnowszych badaniach nad rakiem, które przypisują powstanie tej choroby drażniącemu działaniu substancji, tworzących się w organizmie przez rozkład związków wydzielanych przez żółc, i wiele innych. Duże zaciekawienie wzbudza kalendarzyk astronomiczny z mapką

nieba oraz tablica metereologiczne z przeglądem pogody. W sumie zeszyt ten zawiera 5 dłuższych artykułów, 12 krótszych, oraz 22 notatek na najrozmaitsze aktualne i ciekawe tematy, ilustrowane przeszło 30-ma rycinami, mapkami i wykresami.

„Przyroda i Technika” staje się coraz poważniejszą pozycją w naszym czasopiśmiennictwie popularnym i powinna się znaleźć w ręku każdego prawdziwie inteligentnego człowieka, jako stała lektura.

Nowy zeszyt zarysu encyklopedycznego „ŚWIAT I ŻYCIE”.

Ukazał się już zeszyt IV-ty (kwietniowy) zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie” (Książnica-Atlas) i zawiera, jak zwykle cały szereg pożytecznych i interesujących artykułów ze wszystkich dziedzin wiedzy i życia.

Wszystkie niemal działy traktowane są równomiernie i w każdym mamy do zanotowania szereg bardzo dobrych pozycji. Tak więc np. w zeszycie kwietniowym w dziedzinie humanistyki zwraca przedewszystkiem uwagę piękny artykuł J. Parandowskiego: Rzym. Parandowski posiada rzadki dar łączenia solidnej wiedzy z barwnością i świetnością opisu literackiego. Jego „Rzym” nie ma nic wspólnego ani z suchością wykładu naukowego, ani z powierzchownością i nieścisłością ujęcia różnych szkiców literackich na tematy starożytne. Jeden to z niewątpliwie najświetniejszych opracowań wielkiego zagadnienia Rzymu. Pobudzający i pouczający jest również dobry artykuł doc. dr. Starzyńskiego: „Rzeźba”. Dr. Starzyński zajął się w nim nie drobiazgowym, a zwykle nie prowadzącym do celu przedstawieniem historii rzeźby — w którym nieprzygotowany czytelnik gubi się odrazu — lecz dał próbę wnikięcia w samą istotę rzeźby, jej swoistą technikę i w charakter twórczości artystycznej twórcy-rzeźbiarza. Doc. dr. M. Walicki w artykule „Romańskie kościoły” dał przykład analizy pewnego historycznego zjawiska artystycznego i pokazał, w jaki sposób możemy dojść do jego poznania i zrozumienia.

• Ciekawą próbę zwięzłej charakterystyki Rumunii dał E. Biedrzycki, podkreślając w swym artykule związki łączące Polski z Rumunją.

Nauki przyrodnicze reprezentują w zeszycie niżej dwoma artykułami: „Rośliny ruchy i wrażliwość” (prof. dr. M. Korczewski) i „Rozmnażanie” (prof. dr. M. Skalińska). Oba te artykuły są istotne wzorowe. Prof. Korczewski popularnie i interesująco zobrazował zagadnienie ruchów i wrażliwości roślin, pokazując, ile w tym pozornie dobrze znanym problemie kryje się głębokich problemów naukowych, w świetle najnowszych zdobyczy naukowych występujących szczególnie plastycznie. Prof. dr. M. Skalińska dała rzecz poważną i spokojną,

wskazując głównie na przykładzie roślin i niższych zwierząt ewolucję form rozmnażania.

Zeszyt omawiany uwzględnia również szeroko współczesne zagadnienie gospodarcze i społeczne. „Rozdział dochodu społecznego” T. Sławińskiego jest śmiałą próbą popularnego przedstawienia zawilego problemu gospodarczego i społecznego, tak bardzo żywo interesującego dziś świat cały, „Rzemiosło” zaś dr. M. Balsigierowej jest niemniej odważną charakterystyką rzeczywistości dzisiejszej, oraz dróg rozwoju i przyszłości rzemiosła wogóle.

Na specjalną wzmiankę zasługują artykuły: „Rozumowanie” prof. dr. K. Ajdukiewicza i „Samochód i motoryzacja” St. Strumpf-Wojtkiewicza.

Arkusze ładnych ilustracji zamyka, jak zwykle, i ten numer tego pożytecznego wydawnictwa, zyskującego sobie coraz szersze uznanie i sympatję.

„SŁONKO” TYGODNIK DLA DZIECI.

„SŁONKO” jest tygodnikiem bogato ilustrowanym dla dzieci do lat 10-ciu. Tak pod względem graficznym (wszystkie obrazki kolorowe) jak i literackim pismo stoi na wysokim poziomie i jest ściśle dostosowane do poziomu zainteresowań dziecka. Druk ma duży, wyraźny, co niewątpliwie bardzo pociąga małego czytelnika. Na rozbudzenie inicjatywy i samodzielności dziecka położony jest duży nacisk, do czego służy obszerny dział rozrywek umysłowych.

„Słonko” zostało zaaprobowane przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem z dnia 27 lutego 1936 r. za Nr. II Pr. 9521/34.

Redaktorką „Słonka” jest J. Porazińska, kierownikiem artystycznym — M. Bylina.

Redakcja „Słonka” mieści się w Warszawie, Plac Józefa Piłsudskiego 1.

Na życzenie Redakcja wysyła bezpłatnie numer okazowy.

Zofja Czerny: PRYZRZĄDZANIE POTRAW. Książnica-Atlas. Lwów — Warszawa. Str. LI plus 495. Cena w płót. zł. 24. —, druk. jednostr. brosz. 18.—.

Jest to zupełnie nowy, na naukowych podstawach oparty podręcznik przyrządzania potraw odbiegający daleko tak swoją treścią, jak i techniką od dotychczasowych „wzorów”,

Materiał jego jest usystematyzowany według naukowych zasad metodyki gotowania. A więc wszystkie przepisy przyrządzania potraw uszeregowane są według ich przynależności do grupy technicznej, grupy zaś uporządkowane są według stopnia trudności, którą

przedstawiają dla posiłkującego się książką. Każda grupa poprzedzona jest zasadami organizacji pracy, którą należy w danym wypadku zastosować. Co się tyczy samego przepisu, to jest on ujęty w punkty możliwie krótkie i zwięzłe, a bardzo dokładne, uszeregowane według najodpowiedniejszej kolejności poszczególnych czynności. Składniki potraw również zebrane są w takie grupy, jakimi dodawane są do danej potrawy. To uporządkowanie i usystematyzowanie materiału nauczania ułatwia rozumowe opanowanie go, a dzięki temu usuwa ogromny balast pamięciowy, który dotychczas w nauczaniu gospodarstwa był nieunikniony.

Książka drukowana jest w dwojakiej formie: książkowej, w której tekst biegnie kolejno strona za stroną, oraz kartotekowej, gdzie poszczególne karty zadrukowane są tylko jednostronnie. Ułatwia to bardzo

posługiwanie się podręcznikiem podczas czynności kucharskich. Podręcznik sam wprowadza w chaos, jaki zwykle tworzą przepisy kucharskie ład, i pozwala bez kłopotu włączać nowe przepisy, podporządkowując je grupom, na które cała umiejętność przyrządzania potraw została podzielona.

Sama technika przyrządzania potraw jest pomyślana i udoskonalona do najmniejszego szczegółu. Jest też dostosowana do wymagań nowoczesnej dietyki t. j. liczy się z jak najlepszym wyszkaniem wartości białkowej, witaminowej i mineralnej danego produktu.

Książka przedstawia wysoką wartość praktyczną zarówno dla każdej gospodyni domu, dla odpowiednich przedsiębiorstw jak i dla uczących się gospodarstwa domowego.

K O M U N I K A T Y.

DZIEŃ MATKI.

Jednym z najpiękniejszych, w założeniu swem, obchodów jest obchód „Dnia Matki”. Jest to widomy wyraz hołdu składanego przez wszystkie warstwy społeczeństwa najczystszej i największej miłości, na jaką się może zdobyć człowiek.

Obchód ten jest zarazem świętem najmniejszej i podstawowej komórki życia społecznego — rodziny.

Polski Czerwony Krzyż urządzając „Dzień Matki” w roku bieżącym w dniu 24 maja podaje w Nr. 8 (kwietniowym) „Biuletynu Opiekunów Kół Młodzieży P. C. K. Okręgu Warszawskiego” spis literatury mogącej służyć jako pomoc przy urządzaniu obchodu.

Spis ten poniżej podajemy;

LITERATURA:

- I. Biuletyn Opiekunów Kół Młodzieży P. C. K. Cena Okr. Warszawskiego z miesiąca maja Zawiera 4 działy: prozy. poezji. pieśni (z nutami) i inscenizacji wraz ze wskazówkami dotyczącymi obchodu Dnia Matki. Do nabycia w Warszawskiej Komisji Okręgowej, Trębacka 11 m. 12 . . . . . Zł. 0.50
- II. Czyn Młodzieży P. C. K. — numery majowe z wymienionych roczników są całkowicie poświęcone Dniu Matki.; (roczniki 1930 — 31, 1931 — 32, 1932 — 33, 1933 — 34. 1934 — 35, Do nabycia w Redakcji mies. Czyn Młodzieży“, W-wa, Smolna 5 . . . . . 0.50
- III. Płomyk — utwory z poszczególnych roczników

Rocznik 1931 — 32

Nr. 34 — Marzenna Stokowska: „Jak dzieci mogą pomóc rodzicom” artykuł o charakterze praktycznych wskazówek okolicznościowych, które można wykorzystać w Dniu Matki.

Nr. 39 — Cztery wiersze do deklamowania na Dzień Święta Matki:

W. Dalewska — „Moja Mateczka“.

E. Strebejko — „List do Matki“.

Janina Kamińska — „Nie mamci codać“.

W. Dalewska — „Do Mateczki“.

Rocznik 1932 — 33

Nr. 11 — E. Zarembina — „Pocieszam Mamę“ — wiersz.

Nr. 37 — M. Czerkawska — „Do Matki“ — wiersz

Nr. 38 — M. A Kasprzycka — „Moja Matka“ — wiersz.

IV. Płomyczek:

Rocznik 1931 — 32

Nr. 12 — Janina Lisowska — „Kupię ci synku“ — wiersz.

Nr. 40 — M. Dmochowska — „Mamusina córeczka“ — wiersz.

Nr. 40 — M. Waśniewska — „Mała gosposia“ — wiersz.

Rocznik 1922 — 33

Nr. 20 — Marja Udzielowa — „Pomocnicy Mamy“ — wiersz.

Nr. 31 — M. G. — „Dobra Matka“ — opowiadanie.

Ponadto Dniu Matki poświęcono specjalne numery; Płomyka — z 21 maja 1930 i Płomyka z 20 maja 1935 r.	Cena egz.	VII. N U T Y:	Cena egz.
Pojedynczy Nr. Płomyka	0.30	1. Z. Białostocki — „Pieśń o Matce“.	
„ Płomyczka	0.20	2. S. Kataszek — „Dla Mojej Matki” — tango.	1.50
Do nabycia w Administracji w. w. pism — Warszawa, Wybrzeże Kościuszk. 35 Z. N. P.		3. St. Kazuro — (utwory na chór mieszany a Capela):	
V. Literatura specjalna na Dzień Matki i związane tematycznie		Zeszyt I: Rosła Kalina. Rybka Mamo moja. Doliny. Na wysokiej górze. Krakowiak	1.20
1. A. Galiński — „Dzień Matki i Dziecka”. Zbiór zawiera utwory prozą i poezją przeznaczone lub nadające się do obchodu oraz 2 pieśni z nutami	1.50	Zeszyt II: Kaczor. Studzieneczka. Gdzieś to jedziesz Jasiu. Żale dziewczyny. Wysła dziewczyna.	0.75
2. Janina Kazimierska — „Rodzina Ostoją”. Książka zawiera projekty programów uroczystości, teksty prozą, poezją, inscenizacje oraz wykłady okolicznościowe.)	2.50	Zeszyt III: Sołtysowa Oj matula myślała. Jedzie Jasio Po rosie. Jabłoneczka. Orka.	2.—
3. Sewer (Maciejewski) — „Matka”. Powieść	3.—	4. Ig. Komorowski — „Młoda Matka”. (śpiew z towarzyszeniem fortepianu)	1.80
4. Jeleńska Emma — (Dmochowska) — „Matka”. Powieść	3.50	5 St. Moniuszko — „O Matko Moja”. (na fortepian lub skrzypce)	1.35
(Z obu wymienionych powieści można wybrać okolicznościowe fragmenty do deklamacji, recytacji lub recytacji zbiorowej).		St. Moniuszko — „O Matko Moja”. (spiew z fortepianem)	0.90
5. Czeska - Mączyńska — „Pamiętnik młodej matki”. (jak wyżej)	1.—	6. Polska Pieśń Chóralna. Zeszyt I. Utwory łatwe na chór mieszany:	1.50
VI. Ponadto prace tematowe związane jako lit. pom. samokształceniowa dla pp. Opiekunów		F. Nowowiejski — Słowiczku mój.	
6. Pannekowa Irena — „Współpraca domu ze szkołą w Ameryce Północnej”.	0.90	K. Sikorski — Górolu od Żywca. (krakowiak).	
7. W. Stekel, D-r. — „Wychowanie rodziców”	6.—	M. Kondracki — Kolysanka. Pieśń ludowa.	
8. M. Brandstätter — „Z doświadczeń rodziców i nauczycieli”	1.20	T. Meyzner — Dysc (Nowatorskie).	
		Ponadto:	
		7. St. Moniuszko — „Po nocnej rosie” (na chór)	0.60
		8. St. Moniuszko — Arja z kurantem Z opery „Straszny Dwór”	0.60

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZO-PRZEMYSŁOWA

Poleskiego Towarzystwa Oświaty Zawodowej

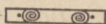
w Brześciu n/B., ul. Gen. B. Pierackiego Nr. 110.

Dostarcza dla Szkół Powszechnych **gotowe szafy na pomoce naukowe** względnie materiałów w stanie półobrobionym, (pokrojony w/g wymiarów, częściowo obrobiony) umożliwiając Szkołom wykonanie szaf we własnych pracowniach. Dostawa, okuć, polityry, narzędzi i t. p.

Oferty na żądanie przesyła Dyrekcja Szkoły.

POLSKA KRESOWA DRUKARNIA I INTROLIGATORNIA

w BRZEŚCIU nad BUGIEM,
ULICA STECKIEWICZA Nr. 30 — TELEFON Nr. 423.

PRZYJMUJE DO WYKONANIA:

Czeki, Dzieła ilustrowane, Cenniki, Broszury, Reklamy, Etykiety, Opakowania tłoczone i gładkie, Bilety wizytowe, Zaproszenia oraz wszelkie prace wchodzące w zakres sztuki graficznej i introligatorstwa.

Nadto posiada na składzie wszystkie druki urzędowe używane w szkołach i administracji szkolnej.

oraz wyrób **PIECZĘCI KAUCZUKOWYCH**

WYKONANIE SOLIDNE i TERMINOWE

PO CENACH KONKURENCYJNYCH.

KORZYSTAJCIE Z NAUKOWEGO KSIĘGOZBIORU

ZMIENIONE WARUNKI PRENUMERATY.

CENTRALNEJ BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ

przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego
w Brześciu nad Bugiem, ulica Dąbrowskiego Nr. 8.

Czynna w dni powszednie w godz. 16—20.

Centralna Biblioteka Pedagogiczna jest największą, naukową biblioteką na Polesiu, liczy ponad 8.500 tomów.

Celem udostępnienia księgozbioru szerokim sferom nauczycielskim Okręgu Brzeskiego, Centralna Biblioteka Pedagogiczna zaprowadziła nowe, bardzo dogodne warunki korzystania dla tych którzy ze względu na miejsce swego zamieszkania pozbawieni są łatwego dostępu do książek pedagogicznych.

Mianowicie wszyscy zamiejscowi czytelnicy mogą wypożyczać książki pocztą bądźto na abonament indywidualny, bądźto na **abonament zbiorowy**.

Na abonament indywidualny, t. zn. gdy czytelnik wypożycza na swoje imię i tylko dla siebie (tak, jak było dotychczas) Biblioteka wysyła jednorazowo 3 tomy, wyjątkowo z uzasadnionej przyczyny więcej, na przeciąg jednego miesiąca, **na abonament zbiorowy** wysyłać się będzie **przeciętnie 10—12 książek** lub więcej na przeciąg 2 miesięcy.

Zarówno w jednym jak i w drugim wypadku termin zwrotu książek **można sprolongować o jeden miesiąc.**

Celem uzyskania **abonamentu zbiorowego** wystarczy (podobnie jak i w wypadku abonamentu indywidualnego) bezpośrednio, listownie zgłoszenie się do Biblioteki 2—5 lub więcej osób, które zamierzają zbiorowo korzystać z księgozbioru Biblioteki, z zaznaczeniem, na adres której z pośród zgłaszających się osób mają być przesyłki książek uskuteczniane.

Koszta przesyłki książek w stronę do czytelników ponosi Biblioteka, przesyłkę powrotną opłacają czytelnicy przy nadawaniu w urzędach pocztowych

Opłatę przy abonamencie indywidualnym, obniżono z dniem 1.III.1936r. na 50 gr,

Opłata przy abonamencie zbiorowym wynosi **tylko 1 złoty miesięcznie.**

Opłatę należy przysyłać przekazem pocztowym lub czekiem P.K.O.Nr. 143 553 w sumach nie niższych jak 1 zł.

Biblioteka posiada dział beletrystyczny.

O świeżo nabytych dziełach Biblioteka zawiadamia za pośrednictwem Dziennika Urzędowego. — Katalog dzieł dawniej nabytych można kupić w Bibliotece za 2 zł. 50 gr lub wypożyczyć.

UWAGA. P. T. Czytelnikom, przygotowującym się do egzaminów, Biblioteka wypożycza **komplety podręczników**, na czas do 3 miesięcy. **Również wypożycza się książki na czas wakacyjny.**

Adres Redakcji i Administracji: Brześć n/B.
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego 5 zł.
Cena pojedynczego numeru 50 groszy.

Redakcja rękopisów nie zwraca

Ogłoszenia na okładce: cała strona 160 zł. 1/2 strony 80 zł. 1/4 strony 40 złotych.

Ogłoszeń w tekście nie umieszczamy.

Konto P. K. O. Nr. 30.527.

Odbito w Polskiej Kresowej Drukarni w Brześciu n/B. z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Dodatek do Dziennika Urzędowego
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brze-
skiego Nr. 5—(113) z 1936 r.

KATALOG ORJENTACYJNY

Centralnej Biblioteki Pedagogicznej

Kuratorjum

Okręgu Szkolnego Brzeskiego

Ciąg dalszy.

KORZYSTAJCIE Z NAUKOWEGO KSIĘGOZBIORU

ZMIENIONE WARUNKI PRENUMERATY

CENTRALNEJ BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ

przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

W BRZEŚCIU N/B. ULICA DĄBROWSKIEGO NR. 8.

CZYNNA W DNI POWSZEDNIE W GODZ. 16 — 20.

Centralna Biblioteka Pedagogiczna jest największą, naukową biblioteką na Polesiu, liczy ponad 8.500 tomów.

Celem udostępnienia księgozbioru szerokim sferom nauczycielskim Okręgu Brzeskiego, Centralna Biblioteka Pedagogiczna zaoferowała nowe, bardzo dogodne warunki korzystania dla tych którzy ze względu na miejsce swego zamieszkania pozbawieni są łatwego dostępu do książek pedagogicznych.

Mianowicie wszyscy zamiejscowi czytelnicy mogą wypożyczać książki pocztą bądźto na abonament indywidualny, bądźto na abonament zbiorowy.

Na abonament indywidualny, t. zn. gdy czytelnik wypożycza na swoje imię i tylko dla siebie (tak, jak było dotychczas) Biblioteka wysyła jednorazowo 3 tomy, wyjątkowo z uzasadnionej przyczyny więcej, na przeciąg jednego miesiąca, na abonament zbiorowy wysyłać się będzie **przeciętnie 10—12 książek** lub więcej na przeciąg 2 miesięcy.

Zarówno w jednym jak i w drugim wypadku termin zwrotu książek **można sprolongować o jeden miesiąc.**

Celem uzyskania abonamentu zbiorowego wystarczy (podobnie jak i w wypadku abonamentu indywidualnego) bezpośrednio, listownie zgłoszenie się do Biblioteki 2 — 5 lub więcej osób, które zamierzają zbiorowo korzystać z księgozbioru Biblioteki, z zaznaczeniem, na adres której z pośród zgłaszających się osób mają być przesyłki książek skuteczniejsze.

Koszta przesyłki książek w stronę do czytelników ponosi Biblioteka, przesyłkę powrotną opłacają czytelnicy przy nadawaniu w urzędach pocztowych.

Oplatę przy abonamencie indywidualnym, obniżono z dniem 1.II.1936 r. na 50 gr.

Oplata przy abonamencie zbiorowym wynosi **tylko 1 złoty miesięcznie.**

Oplatę należy przesyłać przekazem pocztowym lub czekiem P. K. O. Nr. 143.553 w sumach nie niższych jak 1 zł.

Biblioteka posiada dział beletrystyczny.

O świeżo nabytych dziełach Biblioteka zawiadamia za pośrednictwem Dziennika Urzędowego Kuratorjum.—Katalog dzieł dawniej nabytych można kupić w Bibliotece za 2 zł. 50 gr lub wypożyczyć.

UWAGA. P. T. Czytelnikom, przygotowującym się do egzaminów, Biblioteka wypożycza **komplety podręczników**, na czas do 3 miesięcy. **Również wypożycza się książki na czas wakacyjny.**

I. Książki z zakresu psychologii, pedagogiki, szkoły i nauczyciela i bibliografji.

Adamski J. Koło rodzicielskie i patronaty klasowe. Rohatyn. s. an.	8044
Adler A. Psychologia indywidualna w wychowaniu. Kraków. 1934.	8075
Almack J. C. Wychowanie obywatelskie. Lwów s. an.	7873
Ambroziewicz W. Regulamin gimnazjalnych egzaminów dojrzałości a życie. Warszawa 1931.	7947
Baley S. Psychologia wieku dojrzewania. Lwów 1932.	8006
„Bibliografja Historji Polskiej” za r. 1930 i 1931. Lwów 1932.	8142
„ ” ” za r. 1928 ” 1929.	8143
„ ” ” za r. 1929 ” 1930.	8144
Biegeleisen B. Metody statystyczne w psychologii. Warszawa 1935.	8082
Breed F. S. prof. D-r. Classroom organization and Mana- gement. New-York.	7981
Bühler Ch. D-r. Dzieciństwo i młodość. Geneza świadomości. Warszawa 1933.	8004
Chałasiński J. Parafja i szkoła parafjalna wśród emigracji polskiej w Ameryce. Warszawa 1935.	8043
„Chowanna” Miesięcznik za r. 1935. Katowice.	8019
„ ” ” za r. 1934. ” 1934.	8020
„ ” ” za r. 1930. ” 1930.	8021
„ ” ” za r. 1931. ” 1931.	8022
Claparède Ed. D-r. Wychowanie funkcjonalne. Lwów s. an.	8013
Communications présentées au 5-e Congrès International D'éducation familiale. Varsovie 1935.	8106
Czaplińska-Muttermilchowa R. D-r. i Rybicki E. Wskazówki metodyczne do arkusza obserwacyjnego. Warsza- wa 1935.	7843
Dawid Wl. J. Ostatnie myśli i wyznania. Warszawa 1935.	7999

Denelówna Z. Twórczość pedagogiczna Jana Władysława Dawida. Warszawa 1935.	8076
Dewey J. Jak myślimy. Lwów s. an.	8074
„ Szkoła i Dziecko. Warszawa s. an.	8057
Finkel L. Biblijografja historii polskiej. T. I. Lwów 1931 — 1935.	8141
Flayol E. Le D-r. O. Decroly. Paris 1931.	8130
Freud Z. Wstęp do psychoanalizy. Warszawa 1935.	8012, 8028
„Gimnazjum” Miesięcznik za r. 1935/36. Warszawa 1935/36.	7912
Grzywak-Kaczyńska M. D-r. Powodzenie szkolne a inteligencja. Warszawa 1935.	8000
Heinen A., Bahner E., Montessori M. Familien — und Kleinkinder Pädagogik. München 1934.	7882
Hessen S. Podstawy pedagogiki. Warszawa. 1935.	8010
Hosp — Wallner H. D-r. von. Über Masse und Gruppe. München 1930.	7904
Joteyko J. D-r. Prof. Znużenie. Warszawa 1932.	8070
Karpowicz St. Wybór pism. Warszawa 1929.	8072
Katalog Cent. Biblioteki Pedagogicznej przy K. O. S. B. Brześć n/B.	8198, 8199
Kierski F. D-r. Podręczna Encyklopedia Pedagogiczna. T. I — A — M., T. II — N — Z. Lwów 1923, 1925.	8051, 8052
Kot St. Historia Wychowania. T. I., T. II. Lwów. 1934.	8111, 8112, 8113, 8114
Kretschmer E. Ludzie genialni. Warszawa 1934.	7875
„Kwartalnik Psychologiczny za r. 1935. Księga pamiątkowa ku czci Wł. Witwickiego. Poznań 1935.	8095
Lechnicka J. i Uklejska M. Szkoła w życiu codziennem Warszawa 1935.	7872
Łuniewski W. D-r. med. Wiadomości początkowe z psychologii ogólnej. Warszawa s. an.	8054, 8066
M. W. R. i O. P. Program gimnazjum państwowego. Wydział humanistyczny. Warszawa 1928.	7969
Michałowska J. Oblicze nowych programów. Warszawa 1935.	7960
Michałowska J. Walka o nową szkołę. Wspomnienia z przed 30 lat. Warszawa 1935.	8007
Narloch R. Samorzutne zespoły dziecięce w wieku szkolnym. Warszawa 1935.	7867
Nawroczyński B. Uczeń i klasa. Lwów 1931.	8073, 8083
Neter E. D-r. med. Die fünf Sorgenkinder.	7889

Petersen Peter Szkoła wspólnoty życia. Warszawa 1934.	8003
Polski słownik biograficzny. Kraków 1935.	7902
Poradnik w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach średnich, ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Rok V, zes. I/12 (Filozofja) Warszawa 1930.	7954
„Praca Szkolna” Miesięcznik za r. 1935/36. Warszawa 1935/36.	7908, 8108
„Praca w klasach łączonych” Miesięcznik za 1935/36. Warszawa. 1935/36.	7913
Preparandy nauczycielskie. Warszawa 1922.	7944
Program nauki w publicznych szkołach powszechnych trzeciego stopnia. Warszawa 1935.	7988, 7989
„Przedszkole” Miesięcznik za 1935/36. Warszawa 1935/36.	7920
„Przewodnik Pracy Społecznej” Miesięcznik za r. 1935/36. Warszawa 1935/36.	7914
Radlińska Helena Stosunek wychowawcy do środowiska społecznego. Warszawa 1935.	8005
Razwiłowska S. Dzieci nieposłuszne w środowisku domowym. Warszawa 1935.	8009
Reiningier K. Das Seoziale Verhalten von Schulneulingen. Wien. 1929.	7885
„Rodzina i Dziecko”. Miesięcznik za r. 1935/36. Warszawa 1935/36.	8153
„Ruch Pedagogiczny”. Miesięcznik za r. 1935/36. Warszawa 1935/36.	7918
Russell B. Poglądy i widoki nauki współczesnej. (Bibliot. Nauko- wa T. I). Warszawa s. an.	7975
Schmidt J. D-r. Jugendtypen aus Arbeitermilieu. Weimar 1934.	7892
Słownik techniczny. Poznań 1935.	8034
Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum Żeńskiego P.M.S. w Brześciu n.B. R. 1926 27. Brześć n B. 1927.	7956
Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum Żeńskiego P.M.S. w Brześciu n.B. R. 1925 26. Brześć n.B. 1926.	7957
Sprawozdanie Koła P. M. S. za r. 1929. Brześć n.B. 1929.	7958
” ” ” za r. 1930. ” 1930.	7959
Stendig S. D-r. Współczesna rodzina wielkomiejska w świetle socjologii wychowania. Kraków 1931.	7886
Stern W. Inteligencja dzieci i młodzieży. Warszawa 1927.	8169

Suchodolski J. Kultura współczesna a wychowanie młodzieży. Lwów s. an.	8008
Szalejewski J. Wielkomięskie dziecko proletarjackie. Poznań s. an.	7880
Studencki S. M. Psychologja porównawcza narodów. Warszawa 1935.	8167
„Szkoła Doksztalcająca Zawodowa” Miesięcznik za r. 1935 36. Warszawa 1935 36.	7909
„Szkoła Zawodowa” Miesięcznik za r. 1935 36. Warszawa 1935 36.	7921
Szuman St. Prof. Organizm a życie psychiczne. Warszawa 1934.	8011
Szwemin J. Szkolnictwo i oświata na Pomorzu. Lwów 1933.	7970
Śliwiński F. O szkolnictwie na Białej-Rusi. Pińsk s. an.	7946
Tumlirz O. D-r. Die seelischen Unterschiede zwischen den Geschlechtern in der Reifezeit. Langensalza 1927.	7887
Tumlirz O. D-r. Probleme der Charakterologie. Langensalza 1928.	7888
Wachtel J. D-r. Świat nowych spostrzeżeń. Nauka o ejdetyzmie i jej zagadn. pedagog. Warszawa 1935.	8086
Washburne C. Przystosowanie szkoły do dziecka. Warszawa 1934.	8080
Wiszniewski M. Charaktery rozumów ludzkich. Warszawa 1935.	8196
Witwicki Wł. Psychologja. T. I. i II. Lwów.	8109, 8110
Znaniński F. Socjologja wychowania. T. II. Urabianie osoby wychowanka. Warszawa 1930.	8071

II. Książki z zakresu literatury, filozofji, historii i sztuki.

Almanach Biblioteki Narodowej. 1919 — 1929. Krarów 1929.	7968
Antoniewicz Włodzimierz. Archeologja Polski. Warsza- wa s. an.	8079
Arnold St., Leśniewski Cz. i Pohoska H. Polska w rozwoju dziejowym. T. I. Warszawa 1929.	8001
T. II. Warszawa 1934.	8002
T. I Lwów 1929.	8133, 8135
T. II. Lwów 1934.	8134, 8136

Baraban St. Sztuka ludowa na Podhalu. Cz. III. Witów. Lwów 1930.	7935
Battaglia R. Prądy polityczne w Polsce i w Europie w ciągu XIX i XX wieku. Warszawa 1935.	8015
Bayet C. Krótki zarys historii sztuki.	8032
Bujak F. Kilka uwag w sprawie dalszego rozwoju polskiego to- warzystwa historycznego. Lwów 1933.	7949
Chodyncki K. Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. 1370 — 1632. Warszawa 1934.	7838
Czachowski K. Obraz współczesnej Literatury Polskiej. 1884 — 1933. T. I i II. Lwów 1934.	7865, 7865
Czarnecki P. Młody Kasproicz a grupa warszawskiego „Gło- su”. Poznań 1935.	8038
Czarnowski S. Warunki społeczne zmiany znaczenia symbo- łów literackich. Warszawa 1935.	8042
Dąbska I. Zarys historii filozofii greckiej. Lwów 1935.	7964
„Eos” Kwartalnik klasyczny za r. 1935. Lwów 1935.	7878
Friedman F, Dr. Dzieje żydów w Łodzi. Łódź 1935.	8045
„Genjusz Niepodległości”. Rocznik 1935. Lwów 1935.	7903
Gürtler A. Zeichenskizzen zum deutschen Geschichtsunterricht. Leipzig 1935	7881
Halecki O., Dembiński B. i Handelsman M. L' Hi- storographie Polonaise. du XIX-me et du XX-me siècle. Var- sovie 1933.	8145
Handel J. Dzieje językoznawstwa (Dodatek do „Filomaty”). Lwów 1935.	8101
Höfding H. Filozofja Religji. Z przedmową do wydania polskie- go i autobiografią autora. Warszawa 1935.	7987, 8048
Jeruzalem W. Prof. D-r. Wstęp do filozofji. Lwów 1926.	8033
Kern Elga. Marja Piłsudska — Matka Marszałka. Wizerunek ży- cia. Warszawa 1935.	8105
Kochanowski J. K. Wśród zagadnień naszej doby. (1918—1935) Warszawa 1935.	8171
Kołodziecki R. Społeczne zadania literatury. Szkic publicyst. —krytyczny. Warszawa 1934.	8017
Kridl M. Literatura polska wieku XIX Cz. V. II. — Młoda Polska. Warszawa 1935.	7837

Król K. Wskazówki językowe do tekstu wydawnictw urzędowych. Warszawa 1928.	8088
Kryński A. A. Prof. O języku urzędowym doby dzisiejszej, zwłaszcza w sądownictwie. Warszawa 1936.	808 ⁹
Krzemiński St. Komisyja Edukacyjna. 1908.	7963
Krzyżanowski A. Moralność współczesna. Kraków 1935.	8016
„Kwartalnik Historyczny” za r. 1935. Lwów 1935.	7925
Lenkowski St. Z życia i kultury Antyku. T. II. Lwów 1935.	7941
Lepecki M. B. Józef Piłsudski na Syberji Warszawa 1935.	8139
Lewicki K. Książę Konstanty Ostrogski a Unja Brzeska 1596 r. Lwów 1933.	7890
Lewicki T. M. Wywczasy poety. Szkic obyczajowy z zakresu kultury rzymskiej. (Dodatek do „Filomaty”). Lwów 1935.	8100
Libert F. Kpt. Dypl. Materiały do bibliografji wojny Polsko- sowieckiej. Warszawa 1935.	8104
Lipiński W. (Socha). Szlakiem I Brygady. Dziennik żołnier- ski. Warszawa 1935.	8103
Lissa Z. Dr. Zarys nauki o muzyce. Lwów 1935.	8055, 8056
Lorentowicz J. Współczesny teatr polski. T. I i II. Warsza- wa 1935.	8039, 8040
„Marchoń” kwartalnik za rok 1934. Warszawa 1934.	7985
„Miesięcznik Literatury i Sztuki” za r. 1935/36. Warszawa 1935/36.	7911
Mirski J. Dr. Uwagi metodyczne o nauce języka niemieckie- go w nowem gimnazjum Lwów 1934.	7832
Moszyński K. Kultura ludowa słowian. Cz. II.—Kultura ducho- wa Kraków 1935.	7850
„Muzyka” Miesięcznik za r. 1931. Warszawa 1930.	7896
„ ” ” za r. 1932. ” 1932.	7897
„ ” ” za r. 1933. ” 1933.	7898
„ ” ” za r. 1934. ” 1934.	7899
„ ” ” za r. 1935. ” 1935.	7900
„Nowa książka” za r. 1935/36. Warszawa 1935/36.	9722
Opieński H. Dzieje muzyki powszechnej. W zarysie. Warsza- wa 1922,	8029
„Pamiętnik Literacki” Kwartalnik za r. 1931. Lwów 1931.	8140
„ ” ” ” 1934. Lwów 1934.	8035
„ ” ” ” 1935. ” 1935.	8036

Pamiętnik V Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Warszawie. T. I. — Referaty. Lwów 1930.	8151
T. II. — Protokoły. Lwów 1931.	8152
Pobóg - Malinowski Wł. Józef Piłsudski. (1867 — 1901).	
T. I. W podziemiach konspiracji. Warszawa 1935.	8084
T. II. W ogniu rewolucji.	8085
La Pologne au VII-e Congrès International des sciences Historiques.	
T. I. Varsovie 1933.	8146
T. II. Varsovie 1933.	8147
T. III. Varsovie 1933.	8148
„Poradnik Językowy” Miesięcznik za r. 1935/36. Warszawa 1935/36.	7919
Poradnik w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach średnich, ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Rok II. Zeszyt 2/3. (Język polski). Warszawa 1930.	7953
„Przegląd Klasyczny“ za r. 1935. Lwów 1935.	7879
Rachalewski St. Baśń i legenda Łodzi. Łódź.	8041
Reiss J. Dr. Historia muzyki w zakresie. Warszawa s. an.	8081
Résumés des communications présentées au congrès. T. I i II. Varsovie 1933.	8149, 8150
„Rocznik Tatarski” T. II. 1935. Zamość 1935.	8047
Składkowski-Sławoj. Strzępy meldunków. Warszawa 1936.	8195
Sukiertowa-Biedrawina E. Zarys piśmiennictwa polskiego na Mazurach Pruskich. Działkowo 1935.	8165
Tatarkiewicz Wł. Historia filozofji. T. I. Filozofja starożytna i średniowieczna. Lwów 1933.	8067
T. II. Filozofja nowożytna. Lwów 1933.	8068
Wasilewski Z. Norwid. Warszawa 1935.	7830
Wasowski J. Pisarz i czytelnik. Warszawa 1936.	8163
„Wiadomości Historyczno-Dydaktyczne” za r. 1935.	7924
Wołkowicz H. Monarchja lipcowa. Warszawa 1933.	7955
Znaniowski F. Ludzie terazniejsi a cywilizacja przyszłości. Lwów s. an.	7874

III. Książki z zakresu oświaty pozaszkolnej, polityki, nauk społecznych i gospodarczych.

Bączkowski W. U źródeł upadku i wielkości. Warszawa 1935.	8037
Bystron J. St. Socjologja. Wstęp informacyjny. Warszawa. 1935.	8194
Dominik H. inż. Zdobycze techniki. (Bibliot. Naukowa T. 5). Warszawa s. an.	7976
Fay B. Roosevelt i jego Ameryka. Warszawa. 1936	8031
Gawroński R. Z. Zwalczenie trustów i nielojalnej konkurencji w Stanach Zjednoczonych. Warszawa. 1927.	7841
Gide K. i Rist K. Historia doktryn ekonomicznych. T. I i II. Warszawa s. an.	7844, 7845
Gliwic H. Kryzysowe rozważania ekonomiczne. Warszawa. 1935.	7997
„ Sprawa surowców w gospodarce światowej. (Podstawy ekonomiki światowej). Warszawa. 1935.	8096
Glód na Wileńszczyźnie w latach 1928—1929. Warszawa. 1931.	7945
Grabski Wł. Idea Polski. Warszawa. 1935.	8093
Institut Gospodarstwa Społecznego. Warunki życia robotniczego w Warszawie, Łodzi i Zagłębiu Dąbrowskim. Warszawa. 1929.	7849
Institut Gospodarstwa Społecznego. Życie i praca pisarza polskie- go. Warszawa. 1932.	7895
Jabłowski K. Domy towarowe i ich organizacja. Warszawa. 1923.	7854
„ Nowoczesny list sprzedażowy. Warszawa. 1933.	7839
Janet P. Htstorja doktryn politycznych wraz z historją filozofji prawa. Poznań. 1923.	7834
Jenner W. Ekonomika ruchu społecznego. Lwów. 1932.	7851
Krajewski L. Podstawy ustroju Trzeciej Rzeszy. Warszawa. 1935.	8087
Krzyżanowski A. Polityka i gospodarstwo. (1920—1931). Kra- ków. 1931.	8097
Langier O. Zasady ogłaszania. Warszawa. 1927.	7848
Lewicki K. Sprawa Unji Kościoła Wschodniego z Rzymskim w polityce dawnej Rzeczypospolitej. Warszawa. 1934.	7831
Nawrocki B. inż. Personel a marnotrawstwo. Warszawa s. an.	7852
Nawrocki B. Uwagi o organizacji magazynów przemysłowych. Warszawa. 1933 34.	7853
Niemczyński W. Radjotechnika dla wszystkich. Warszawa. 1927.	8063
Noworolski St. kpt. Zasady Radjofonji. Warszawa. 1928.	8065

Organizacja oświaty pozaszkolnej, samorządów szkolnych oraz spółdzielni uczniowskich w Okr. Szk. Wołyńskim. Równe. 1928.	7966
Orlewicz T. J. Zasady Konstytucji 23 kwietnia 1935 r. Warszawa 1935.	8046
Peretiatkowicz A. Dr. Nowa Konstytucja Rzeczypospolitej	7998
Peretz A. Od kartelu do koncernu. Warszawa. 1929.	7842
„Praca Oświatowa” Miesięcznik za r. 1935. Warszawa. 1935.	7986
Przegląd Orzecznictwa w zakresie administracji W. R. i O. P. Warszawa. 1933.	8197
„Przegląd Socjologiczny” Kwartalnik za r. 1930/31. Poznań. 1939/31.	8025
„ ” ” r. 1934. ” 1934.	8026
„ ” ” r. 1935. ” 1935.	8024
Przepisy katalogowania w bibliotekach polskich. I. Alfabetyczny katalog druków. Warszawa. 1934.	7877
„Przewodnik Oświatowy” za r. 1931. Kraków. 1931.	7939
„ ” za r. 1930. „ 1390.	7940
Rygiel S. Organizacja naczelných władz bibliotecznych. Kraków. 1927.	7884
Schrammówna H. Sztuka ludowa a praca oświatowa na wsi. Wilno. 1934.	7870
Skarżyński T. Sztuka sprzedawania. Warszawa. 1923.	7829
Sondel J. Dr. inż. Działacz społeczny w środowisku wiejskim. Kraków. 1935.	8128
Święcicka J. A. Książka w świetlicy. Warszawa. 1935.	8166
Szczygielski A. D. Poręka wekslowa. Warszawa. 1935.	8170
Tejszerski R. Kilka słów o ustroju i działalności samorządu terytorjalnego w Polsce. Brześć n/B. 1930.	7948
Tilgner Dr. inż. Racjonalne opakowanie towarów. Warszawa. 1934.	7847
Turski M. Problem aktywizacji bilansu bandlowego. Warszawa. 1928.	7833
Wasilewski L. Kwestja ukraińska jako zagadnienie międzynarodowe. Warszawa. 1934.	7866
Wawrzynowski M. Przegląd stanu więziennictwa i specjalnych zakładów wychowawczych w Polsce w r. 1927. 1927/28.	7965
Wiese L. Das Dorf als Soziales Gebilde. München 1928.	7871
Znamierowski Cz. Konstytucja styczniowa i ordynacja wyborcza. Warszawa. 1935.	8168
Zweig F. Ekonomja a technika. Kraków. 1935.	8030
Żórawska A. O inwentarzu i katalogowaniu czasopism w bibliotekach naukowych. Warszawa. 1935.	7876

IV. Książki z zakresu rysunku, śpiewu, muzyki i wychowania fizycznego.

Czyżycki W. i Hubert I. Jak wykonać samemu pomoce naukowe? Cz. I. Warszawa 1928.	8090
Cz. II. Warszawa 1931.	8091
Czyżycki W. Zajęcia rękodzielnicze z papieru, kartonu i tektury Poznań s. an.	8058, 8059
Gabrjel St. i Mazurek J. Zajęcia praktyczne dziecka w szkole i w domu. Warszawa 1935.	8014
Cz. I i II. Warszawa 1934 35.	8061, 8062
Kamiński A. Krąg Rady. (Książka o harcerstwie). Katowice 1935.	8127
„Praca Ręczna w Szkole”. Kwartalnik za r. 1935. Warszawa.	7926
„Rysunek i Zajęcia Praktyczne”. Miesięcznik za r. 1935 36. Warszawa 1935 36.	7915
Sikorski W. Wychowanie fizyczne w szkole powszechnej Poznań 1934.	7869
„Śpiew w Szkole”. Miesięcznik za r. 1935 36. Warszawa 1935 36.	7910
„Teatr w Szkole”. Miesięcznik za r. 1935 36. Warszawa 1935 36.	7916
„Wychowanie Fizyczne”. Miesięcznik za r. 1936. Warszawa 1935.	7923
„Wychowanie Fizyczne w Szkole”. Miesięcznik za r. 1935 36. Warszawa 1935 36.	7917

V. Książki z zakresu przyrody, geografji, matematyki i fizyki.

Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa. T. I. za r. 1925. Suwałki 1926.	7855
„ „ „ T. II. za r. 1927. „ 1927.	7856
„ „ „ T. III. za r. 1928. „ 1928.	7857
„ „ „ T. IV. za r. 1929. „ 1929.	7858
„ „ „ T. V. za r. 1930. „ 1930.	7859
„ „ „ T. VI. za r. 1932. „ 1932.	7860
„ „ „ T. VII. za r. 1933. „ 1933.	7861
Beck A. Podręcznik fizjologii. T. I i II. Lwów 1924.	7862, 7863
Bonkołowska E. i Kotarbiński M. Ćwiczenia z geografji i przyrody. Część II. Warszawa 1935.	7961

Bonkołowska E. i Kotarbiński M. Ćwiczenia z geografii i przyrody. Część II. Warszawa 1935.	7962
Brehm. Tierleben. T. I. Lurche und Kriechtiere. Leipzig 1912.	7928
" " T. II. " " " " 1913.	7928
" Tierleben. T. I. Säugetiere " 1912.	7929
" " T. II. " " " 1914.	7930
" Tierleben. T. I. Vögel " 1911.	7931
" " T. II. " " " 1911.	7932
" " T. III. " " " 1911.	7933
" " T. IV. " " " 1911.	7934
Bulhak J. Narocz. Największe jezioro w Polsce. Wilno 1935.	8018
Duchowicz B. Prof. Urządzenie pracowni chemicznej przy pomocy środków prostych. Cz. I i II. Cieszyn s. an.	8060
Fidler Arkady. Ryby śpiewają w Ukajali. Warszawa 1935.	7979
Fularski M. Zagadnienia ruchu turystycznego. Warszawa 1935.	7971
Gąsiorowski H. Przewodnik po Beskidach. T. I. i II. Lwów. s. an.	8131, 8132
Gemborek E. O prowadzeniu ćwiczeń przyrodniczych w pracowni szkolnej. Lwów 1933.	7840
Georgjewski D. Zbiory etnograficzne i przyrodnicze muzeum poleskiego im. Marszałka J. Piłsudskiego w Pińsku. Pińsk 1935.	8192
Gnoińska H. i Librachowa M. Moja wieś. Przyroda i geografia dla III kl. szkoły powszechnej. Warszawa 1935.	7982, 7983
Janta-Połczyński A. Stolica srebrnej magji. Warszawa 1936.	7980
Karpiński St. Polskie skrzydła w moich lotach długodystansowych. Lwów s. an.	8129
Kinzel J. D-r., Krasuski A. D-r. Noskiewicz J. Prof. Owady krajowe. Przewodnik do określania rzędów, rodzin i rodzajów. Z. 2. Lwów 1927.	7950
Kostrzewski J. Wielkopolska w czasach przedhistorycznych. Poznań 1914.	8077
Kotarski S. D-r. Opatów w latach 1861—1864. Opatów 1935.	7907
Kozikowski A. Inż. Chrabąszcz majowy jako szkodnik. Lwów 1926.	7967
Kunzek T. Dziesięciolecie istnienia i działalności Polsk. Tow. Turystyczno - Krajoznawczego. 1925 — 1935. Tarnopol 1935.	8193

- Marczak M. D-r. Przewodnik po Polesiu. Brześć n|B. 1935. 7906
- Meissner J. i Milewski T. W krainie lęku i pragnienia.
Lwów s. an. 8121
- Narkiewicz-Jodko K. W walce o szczyty Andów. Warsza-
wa 1935. 7972
- Natanson Wł. i Zakrzewski K. Wiadomości z nauki
fizyki. Lwów 1920. 8064
- Polesie pod znakiem „nastawki i dykty”. (Kóło krajoznawcze
uczniów Gimn. Państw. w Pińsku). Pińsk 1936. 7984
- Poradnik w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji
w szkołach średnich, ogólnokształcących i seminarjach
nauczycielskich. Rok. I. zes. I. (Prac. biologiczna). Warsza-
wa 1929. 7951
- Poradnik w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji
w szkołach średnich, ogólnokształcących i seminarjach
nauczycielskich. Rok. II. zes. I. (Prac. fizyczna). Warsza-
wa 1930. 7952
- Pożaryski M. Prof. Przystępna elektrotechnika prądów
silnych. Warszawa 1931. 8031
- Pruchnik J. Inż. Meljoracja Polesia. Odbitka z „Czasopisma
Techniczn.“ 1927. 7936
- „ Postępy prac przy meljoracji Polesia.
Brześć n|B. 1929. 7937
- Schaffer C. D-r. Prof. i Eddelbüttel H. D-r. Biolo-
gisches Arbeitsbuch. Leipzig 1933. 7846
- Schummer-Szermetowski E. Pod znakiem pogoni.
Lwów s. an. 8118
- Świat w obrazach. (Cykl przyrodniczy). Ogród zoologiczny. Warsza-
wa 1931. 7991
- Szabuniewicz B. Przewodnik do ćwiczeń fizjologicznych
Kraków 1925. 7835
- Szczepański Jan A. W śniegach i w słońcu Afryki.
Warszawa 1935. 7978
- Szymkiewicz D. Ekologia roślin. Podręcznik dla szkół
akademic. Lwów 1932. 7836
- Talko-Hryncewicz J. Prof. Człowiek na ziemiach naszych.
Warszawa 1913. 8078
- „Wiadomości Konserwatorskie” za r. 1929. Warszawa 1929. 8094
- „Wielka Przyroda Ilustrowana” Warszawa 1932 — 1935. 8049

Wojnicz-Sianożęcki J. Dobrzyński G. Fizyka w zarysie gimnazjum humanistycznego. Cz. I. Warszawa 1930.	8069
Wolłosowicz St. Utwory dyluwjalne i morfologia wschodn. krańca t. zw. Półwyspu Pińskiego. Brześć n/B. 1929.	7938

VI. Baletrystyka i książki dla młodzieży.

Badowska J. Dzwony w Leningradzie. Powieść. Warszawa 1935.	8138
Burek W. Droga przez wieś. Powieść. Warszawa 1935.	7994
Byron, lord. Korsarz. Warszawa 1931.	8120
Cervantes de Miguel Saavedro. Przedziwny Hidalgo Don Kichot z Manczy. Warszawa s. an.	7901
Conrad Joseph Książę Roman. Opowieść. Warszawa.	7990
„ Lord Jim. T. I i II. Opowieść. Warszawa 1933.	8156, 8157
„ Ocalenie. T. I i II. Opowieść. Warszawa 1929.	8158, 8159
„ Zwycięstwo. T. I i II. Powieść. Warszawa 1931.	8154, 8155
Dekobra M. Nowoczesny Samuraj. Powieść. („Dodatek do Świata”). Warszawa 1935.	7943
Drzewiecki J. Syn wyzwoleńca. Żywoć Quintusa Horatiusa Flaccusa. (Dodatek do „Filomaty”). Lwów. 1935.	8099
Flaccus Horatius Quintus. Wybór poezji (Dodatek do „Filomaty”). Lwów 1935.	8098
Hergesheimer J. Odwieczna tęsknota. (Cytherea). Warszawa 1935.	7905
Jelusich Mirko Oliwer Cromwell. Warszawa 1936.	8137
Jeske-Choiński T. Gasnące słońce. T. I i II. Powieść. Poznań s. an.	8122, 8123
Kaden-Bandrowski J. Miasto mojej matki. Powieść. Lwów 1934.	8124, 8125
„ W cieniu zapomnianej olszyny.	8126
Kołodziecki R. Ballada o Piłsudskim. Warszawa 1935.	8050
Kruczkowski L. Kordjan i Cham. Powieść. Warszawa 1935.	7993
Kuncewiczowa M. Dwa księżycy. Powieść. Warszawa 1933.	7891
Lagerlöf Selma. Cudowna podróż. Cz. I i II. Warszawa 1922.	7893, 7894
Leszczyńska-Mittelstaedt M. Frateco. T. I i II. Powieść (Dodatek do „Tygodnika Ilustrowanego”) Warszawa 1935.	8027, 8107

Nałkowska Z. Granica. Powieść. Warszawa s. an.	7974
Nowakowski Z. Rubikon. Powieść. Warszawa 1935.	7996
„ Start Edmunda Sulimy. Powieść. Warszawa 1935.	7995
Ostenso M. Drzewo życia. Powieść. (Dod. do „Tyg. Ilustr.) Warszawa 1935.	7942
Ostrowski J. Polscy Konkwistadorzy. Warszawa 1935.	7868
Prévost M. Klaryssa i jej córka. Powieść. (Dod. do „Świata”) Warszawa 1935.	8092
Rychliński J. B. Przygody Krzysztofa Arciszewskiego Lwów s. an.	8119
Sienkiewicz H. Bez Dogmatu. T. I i II. Warszawa	8185, 8187
„ Legjony. Powieść historyczna. Warszawa	8162
„ Ogniem i Mieczem. T. I—IV. Warszawa	8172, 8175
„ Potop. T. I — IV.	8176, 8181
„ Pan Wołodyjowski T. I—III.	8182, 8184
„ Rodzina Połanieckich T. I — III. Warszawa.	8188, 8190
Słowacki J. Król Duch. (Cztery rapsody). Przemyśl 1923.	8102
Szymanowska Z. Opowieść o naszym domu. Lwów s. an.	8116
Teslar T. Ja chcę żyć. Notatki. Warszawa 1935.	7992
Weyer K. Uśmiech wśród zawiści. Powieść. Warszawa. 1935.	7883
Wiktor J. K Orka na ugorze. Powieść. Lwów s. an.	8117
Winawer B. Literaturę trzeba przewietrzyć. Warszawa s. an.	7977
Wittlin J. Sól ziemi. Opowieść o cierpliwym piechurze. Warszawa 1936.	7973
Wołoszynowski J. Było tak. Opowieść historyczna. Lwów s. an.	8115
Zegadłowicz E. Cień nad falami. Żywoć Mikołaja Srebrmpisanego. Cz. 3. Poznań s. an.	8023
„ Zmory. Powieść.	8181, 8228
Żeromski S. Ludzie bezdomni. T. I i II. (razem). Powieść. Warszawa 1927.	8160
„ O Adamie Żeromskim. Wspomnienie. Warszawa 1927.	8164
„ Uroda życia. T. I i II. (razem). Powieść. Warszawa	8